วารสารวิจัย
ราชภัฏเชียงใหม่

ประจำปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2559

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

วารสารวิจัยเพื่อรับใช้สังคม

ISSN 1513-8410

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2559 ISSN 1513-8410

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.บังอร ฉัตรรุ่งเรือง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผู้ทรงคุณวุฒิ

รองศาสตราจารย์ ดร. ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิตชล ผลารักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ เขียนงาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา เจ็งเจริญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. เอกรัฐ บุญเชียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา แช่มช้อย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
รองศาสตราจารย์ จักรภพ วงศ์ละคร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อาจารย์ ดร. กาญจน์ณภัทร ปัญญาโกญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. จตุพร เสถียรคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปทมรัศมิ์ นาคนิษฐนนต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ประวัติ พื้นผาสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิชัย สาเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนุลดา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ยุวดี พีรพรพิศาล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิตชล ผลารักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. พลรัตน์ พันธุ์แพ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พหล ศักดิ์คะทัศน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ดร. นายแพทย์ ชูสิน สีลพัทธ์กุล	โรงพยาบาลสารภี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณทนี สันติกุล	Hong Kong Polytech University
รองศาสตราจารย์ ดร. พิชาภพ พันธุ์แพ	มหาวิทยาลัยพายัพ
อาจารย์ ทิวาวัลย์ ต๊ะการ	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
นางณัฐธยาน์ บันเทา	นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา
นางสาวศรัญยา ไชยวงค์	นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาคารราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 14 เลขที่ 202 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5388-5959 โทรสาร 0-5388-5950

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนมิใช่ความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำนำ FOREWORD

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อตีพิมพ์งานวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษา โดยบทความที่ได้รับตีพิมพ์ในวารสารนั้นจะเป็นบทความที่แสดงให้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ หรือการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่การสร้างความตระหนัก การรับรู้ในปัญหา และแนวทางแก้ไขของชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องในทุกฉบับที่ผ่านมา

ในวารสารฉบับนี้ยังคงเป็นการเผยแพร่ผลงานที่เต็มไปด้วยเนื้อหาทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ หรือข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์จากคณาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม ชุมชน และท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์ด้านวิชาการแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป โดยมีบทความหลากหลายศาสตร์ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การศึกษา การจัดการ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และศิลปวิทยาการ ซึ่งมีเนื้อหาบทความที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านยุทธศาสตร์การค้า การท่องเที่ยว และแผนพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชุมชนที่เน้นการพัฒนา วางแผน และแก้ปัญหาของสังคมผู้สูงอายุ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะพื้นที่ชนบท และพื้นที่สูง รวมถึงมีบทความที่มีการศึกษาเสียงสะท้อนจากนักศึกษาแลกเปลี่ยนต่างชาติต่อวัฒนธรรมไทย เป็นต้น ซึ่งบทความต่างๆ เหล่านี้ได้ผ่านการพิจารณาและการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างเข้มข้นดังเช่นที่ผ่านมา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านที่ได้ส่งบทความเข้ามาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความในวารสารฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นเป้าหมายตามที่ได้ตั้งเอาไว้ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการของประเทศไทยต่อไป

กองบรรณาธิการ
วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

CONTENTS สารบัญ

5 **ยุทธศาสตร์ทีมประเทศไทยในการผลักดันการค้า การลงทุนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษา สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์**

ณิชาภา เลิศประกายแสง

19 **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน**

กฤษติญา มูลศรี รัตนา สีดี และธิตินันธุ์ ชาญโกศล

33 **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ**

พลพัทธชัย งามแสง เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

47 **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ**

กานต์ชัญญา แก้วแดง

57 **การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด**

อาทิตยา ใจเตี้ย

69 **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**

พรวนา รัตนชูโชค

81 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่จัดกระบวนการสอนโดยกลวิธีลินซ์**

ศิวาพร มหาทำนุโชค

91 **การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย**

สกานต์ ลอมศรี และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา

103 **การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเชียงดาว และอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่**

ภิญโญ คล้ายบวร และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา

121 **Thai Cultural Assimilation through Extra-curricular Activities: A Case Study of Exchange Students at the Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University**

Chatchawan Chaiyasat

ยุทธศาสตร์ทีมประเทศไทยในการผลักดันการค้า การลงทุนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษา สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์

STRATEGY OF THAI TEAM ABOUT TRADE AND INVESTMENT BETWEEN THAI AND LAOS READINESS FOR AEC: A CASE STUDY OF THAI TRADE CENTER, VIENTIANE OFFICE OF COMMERCIAL AFFAIRS, ROYAL THAI EMBASSY

ณิชาภา เลิศประกายแสง

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ยุทธศาสตร์ทีมประเทศไทยในการผลักดันการค้า การลงทุนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษา สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์

STRATEGY OF THAI TEAM ABOUT TRADE AND INVESTMENT BETWEEN THAI AND LAOS READINESS FOR AEC: A CASE STUDY OF THAI TRADE CENTER, VIENTIANE OFFICE OF COMMERCIAL AFFAIRS, ROYAL THAI EMBASSY

ณิชาภา เลิศประกายแสง
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ทีมประเทศไทยในการผลักดันการค้า การลงทุน ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษา สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางยุทธศาสตร์ของทีมประเทศไทยหรือสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านการค้า การลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจของไทยและลาว ภายใต้กฎระเบียบของ AEC ศึกษาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวด้านการค้าการลงทุนของไทยและลาวเพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคง ภายใต้กรอบความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี พร้อมทั้งวิเคราะห์การพัฒนา รวมถึงโอกาสทางการค้าการลงทุนหลังจากที่รัฐบาลลาวเริ่มหันมาสนใจนโยบายเปิดเสรีด้านการค้าการลงทุนมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนไทยในลาว และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิผ่านการศึกษาเอกสารที่มีความเกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ไทยมองว่าลาวไม่ได้มีสถานะแค่เป็นสมาชิกอาเซียน แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาอาเซียนร่วมกัน ดังนั้นยุทธศาสตร์หลักที่ทีมประเทศไทยให้ความสำคัญ คือ การจับชีพจรลาว หมายถึงการพยายามปรับตัวเข้าหาและเข้าใจในความเป็นลาวให้มากขึ้น ด้วยความใกล้เคียงกันมากทั้งวัฒนธรรม ภาษา ฯลฯ ทำให้ความร่วมมือของไทยและลาวต้องมีการระมัดระวังและเคารพซึ่งกันและกันมากกว่าประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ทางการค้า

การลงทุนของไทยและลาวจึงดำเนินไปในลักษณะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย (win-win) เพื่อการบูรณาการทางเศรษฐกิจร่วมกันได้อย่างมีเสถียรภาพพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเดียวกันในปี 2559

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การค้า การลงทุนไทย-ลาว สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ABSTRACT

The research is aimed to study strategic planning of Thai team or Thai Trade Center in Vientiane, Laos on trade and investment in order to prepare driving of economic cooperation between Thailand and Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) under AEC regulations to see which direction Thailand and Lao PDR are tending to expand trade and investment in order to make stability and security under framework of bilateral relationship, and analyze if trade and investment opportunity of Thailand in Lao PDR is developed in positive way after Laos government has turned to take an interest in liberalization of trade and investment more.

Research Methodology is to collect two kinds of data: collection of primary data via interview on related persons of both Thai government and private sectors in Lao PDR and collection of secondary data via study on related papers.

The study result revealed that, in Thai's view, Laos was just not an ASEAN member but also played a key role in giving cooperation to develop ASEAN together. Therefore, the main strategy to which Thai team gave precedence is to take pulse of Laos. This means trying to adjust itself to approach to and understand Laos. With similarity on culture, language, etc., so cooperation between Thailand and Lao PDR had to be carried out carefully with respect to each other more than that to other countries in order to strengthen their relationship and business partnership. For this reason, the relationship on trade and investment between Thailand and Lao PDR was carried out in win-win situation to integrate economic cooperation stably and prepare them before entering into ASEAN Economic Community in 2016.

Keywords: Strategy in Trade and Investment between Thai-Laos, Thai Trade Center in Vientiane, Lao PDR, ASEAN Economic Community

บทนำ

AEC หรือ ASEAN Economic Community ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นเป้าหมายการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับคู่ค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจระดับโลก รวมถึงมีการยกเว้นภาษีสินค้าบางชนิดให้กับประเทศสมาชิก ส่งเสริมให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง มั่นคง ประชาชนอยู่ดีกินดี โดยผ่านกรอบความร่วมมือต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเติบโตไปพร้อมกันได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น การที่เราจะสร้างความร่วมมือกันได้ หนทางหนึ่งที่จะทำให้รู้จักและเข้าใจประเทศใดประเทศหนึ่งได้ดีที่สุดคือการเดินทางไปเยือนและมีประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือการศึกษาความสัมพันธ์กับประเทศนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555)

ผู้ศึกษามีโอกาสได้ใช้ชีวิตเก็บข้อมูลอยู่ที่เมืองลาวเป็นเวลา 5 เดือน ทำให้ทราบว่าคนไทยและคนลาวมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน แต่ต่างก็มีพัฒนาการในแบบของตน ภาษาไทยและภาษาลาวมีความคล้ายคลึงกัน สามารถสื่อสารกันเข้าใจได้ ชาวลาวทั่วไปมีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีและทำให้คนไทยรู้สึกคุ้นเคยได้ไม่ยาก อีกทั้งยังมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกันมาแต่โบราณ โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม โดยมีความสัมพันธ์ทางการทูตครบ 60 ปี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2553 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวได้ส่งเสริมเกื้อกูลกันมายาวนานจากปัจจัยหลายประการ อาทิ ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม สภาวะแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เริ่มปฏิรูประบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาดในปี พ.ศ.2529 จนเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน และล่าสุด ลาวได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ขององค์การการค้าโลกเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556 เป็นลำดับที่ 158 (ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2556) ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการค้า การลงทุนของทั้งสองประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประเทศที่มีจุดเด่นที่แตกต่างกัน สามารถนำจุดเด่นมาบูรณาการร่วมกันได้ เช่น ลาวมีวัตถุดิบทรัพยากรธรรมชาติ มีแรงงาน ที่ดิน ส่วนไทยมีเงินทุน เทคโนโลยี การบริหารจัดการ หากทั้งสองประเทศมีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาด้านการค้าการลงทุนร่วมกัน ก็จะทำให้มีการพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว บนพื้นฐานของความเท่าเทียม

การก้าวเข้าสู่ปีแห่งการเริ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีพรมแดนติดกัน เป็นบ้านพี่เมืองน้องอย่างลาว เพื่อทำความเข้าใจกับเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น และยังเป็นโอกาสอันดีที่นักธุรกิจไทยจะได้เข้าไปลงทุนในลาวอย่างเสรีมากขึ้น ข้อได้เปรียบของนักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในลาว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2554) คือ ลาว ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่มีศักยภาพในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศอื่นๆ ของภูมิภาคได้ดี หากการดำเนินการเรื่องจุดตรวจปล่อยสินค้าร่วมกันเสร็จสิ้น ก็จะยิ่งส่งผลให้ต้นทุนการนำสินค้าผ่านแดนลดลง และการขนส่งเป็นไปได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับไทยและลาว ในแง่โอกาสทางการค้า การลงทุน ว่าทีมประเทศไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะมีการวางยุทธศาสตร์ทางการค้าและการลงทุนกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างไร รวมถึงแนวโน้มการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนของไทยและลาว ภายใต้กรอบความสัมพันธ์แบบทวิภาคีในการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก ตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงนักลงทุน เพื่อให้ชาวไทยและชาวลาวได้ปรับตัวเข้าหากัน สร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวทีโลกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการวางยุทธศาสตร์ของสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ด้านการค้า การลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2. เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

3. เพื่อศึกษาแนวทาง โอกาสการพัฒนาทางการค้าและการลงทุนของไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลังจากที่รัฐบาลลาวมีนโยบายเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาเลือกอธิบายประเด็นดังกล่าวผ่าน 2 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจ สามารถนำมาอธิบายเกี่ยวกับประเด็นการผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจของทั้งไทยและลาว เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทฤษฎีนี้ถูกอธิบายไว้โดย Bela Balassa (ทิพรัตน์ บุบผะศิริ, 2551) ที่กล่าวถึงการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เมื่อนำมาอธิบายเชื่อมโยงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา จะเห็นได้ว่าเมื่อไทยและลาวเข้าสู่การเปิดประชาคมอาเซียนแล้ว การเตรียมความพร้อมของทั้งไทยและลาวจึงต้องมีการวางยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจให้บรรลุตามเป้าหมาย จึงพยายามวางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจดังหลักทฤษฎีของ Bela Balassa ที่ได้เสนอขั้นตอนการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคไว้ 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การร่วมกันจัดตั้งเขตการค้าเสรี เป็นการขจัดอุปสรรคทางการค้าของทั้งสองประเทศ เพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างกันมากขึ้น จัดระบบภาษีศุลกากรไปในอัตราเดียวกัน พยายามให้ทั้งไทยและลาวเป็นตลาดร่วมโดยเปิดโอกาสให้ทุน แรงงาน มีการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีมากขึ้น ขยายตลาดแรงงาน ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังพยายามที่จะกำหนดนโยบายสังคม เศรษฐกิจ การเงิน การคลังร่วมกัน ไปจนถึงการพยายามที่จะใช้นโยบายทางการเมืองและความมั่นคงเดียวกัน ทฤษฎีดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อถูกนำมาใช้อธิบายในกรอบที่แคบลงก็สามารถทำให้เข้าใจถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบทวิภาคีได้เช่นเดียวกัน หากความร่วมมือในระดับเล็กๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะเป็นรากฐานนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่ใหญ่ขึ้นได้อย่างสมบูรณ์

2. ทฤษฎีการเจริญเติบโตอย่างสมดุล ซึ่งทฤษฎีนี้จะอธิบายถึงประเด็นเกี่ยวกับการลงทุน โดย Ragnar Nurkse (อภิชัย พันธเสน, 2539) มองว่า การลงทุนจะต้องกระทำขึ้นในทุกส่วนของระบบเศรษฐกิจเพื่อขยายตลาด จะเห็นว่าประเทศลาวมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่มากนัก รัฐบาลลาวจึงต้องการที่จะส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศของตน แต่เนื่องด้วยยังขาดนักลงทุนที่มีความสามารถ และขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ จึงต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ โดยมีไทยเป็นประเทศที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือและลงทุนในลาวเป็นจำนวนมาก รองจากจีนและเวียดนาม การลงทุนของไทยมีทั้งการลงทุนในรูปแบบอุตสาหกรรม ร้านอาหาร การบริการ รวมถึงสินค้าไทยที่นำเข้าสู่ลาวเป็นจำนวนมาก ทั้งไทยและลาวถือว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ทั้งภาษา วัฒนธรรม รวมถึงสกุลเงินที่นิยมใช้เงินบาทในการอุปโภค บริโภค การค้าการลงทุนต่างๆ นอกจากนี้การที่นักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อการจ้างแรงงาน ประชากรลาวมีงานรองรับมากขึ้น เป็นผลดีต่อประชากรของประเทศลาวที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่ลาวเท่านั้นที่ต้องพึ่งพิงไทย ไทยเองก็ต้องพึ่งพิงลาวในเรื่องของทรัพยากรที่ลาวยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ รวมไปถึงแหล่งพลังงานไฟฟ้า ซึ่งลาวเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าแหล่งใหญ่ที่สำคัญของไทย ดังนั้นไทยและลาวในฐานะมิตรประเทศจึงต้องผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของทีมประเทศไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้านการผลักดันการค้า การลงทุนไทยในลาว เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเตรียมความพร้อมให้แก่นักลงทุนไทยที่สนใจเปิดธุรกิจในเมืองลาวเมื่อมีการเปิดเสรีมากขึ้น

ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษา ได้แก่ หน่วยงานราชการที่มีความเกี่ยวข้องในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจและสถานประกอบการที่เข้าไปลงทุนในเขตพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอบเขตของประชากรเป้าหมาย ประชากรเป้าหมาย คือ ตัวแทนจากกระทรวงการต่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งเป็น 2 กระบวนการ ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่ได้มีการรวบรวมไว้แล้ว รวมทั้งข้อมูลจากข่าวสาร สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ หนังสือตำราต่างๆ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โดยประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษา คือ ตัวแทนจากกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดจำนวน 8 ท่าน โดยมีรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้ 1. อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายพาณิชย์ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ 2. เลขานุการเอกฝ่ายพาณิชย์ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์ 3. ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และความร่วมมืออาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ 4. นักการทูตชำนาญการ กระทรวงการต่างประเทศ (อดีตเลขานุการเอกสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์) 5. ผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขานครหลวงเวียงจันทน์และรองประธานสภาธุรกิจไทย-ลาว 6. ที่ปรึกษาสภาธุรกิจไทย-ลาว 7. เจ้าของธุรกิจร้านอาหารโขงวิว นครหลวงเวียงจันทน์ (อดีตประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่) 8. ผู้ประกอบการด้านสมุนไพรไทยในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ (เจ้าของร้านขายเครื่องสปา และเครื่องหอม)

ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์บุคคลทั้ง 8 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากแต่ละท่านมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ของทั้งไทยและลาว ทางด้านเศรษฐกิจการค้า ซึ่งบุคคลดังกล่าวล้วนมีประสบการณ์และข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน โดยผู้วิจัยได้ตั้งกรอบข้อคำถามไว้จำนวน 12 ข้อเกี่ยวกับข้อคิดเห็นแนวโน้มด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุนของลาว โอกาสการค้าของผู้ประกอบการไทยในลาว ทีมประเทศไทยกับการมีส่วนร่วมวางยุทธศาสตร์การค้าและการลงทุนของทั้งสองประเทศ ทิศทางความสัมพันธ์ในรูปแบบทวิภาคี เป็นต้น ซึ่งได้บทสรุปคำตอบที่สำคัญของแต่ละท่านดังนี้

ผลการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปข้อมูล	ข้อค้นพบ
อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายพาณิชย์ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ (20 ตุลาคม 2557)	ประเทศไทยยึดหลักการดำเนินยุทธศาสตร์ไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 นโยบายของรัฐบาลที่ทางทีมประเทศไทยต้องนำมาปฏิบัติจึงอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน	ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของทีมประเทศไทยที่มีต่อลาวเน้นไปที่การใช้อาเซียนเพื่อเป็นฐานเชื่อมโยงไปสู่เวทีโลก ในบทบาทของการเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและการลงทุนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจึงต้องวางยุทธศาสตร์โดยเน้น 3 สิ่งหลัก คือ คน ตลาดและสินค้า สร้างมูลค่าสินค้าให้เพิ่มขึ้นและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
เลขานุการเอกฝ่ายพาณิชย์ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์ (20 ตุลาคม 2557)	ไทยเคารพตามกฎเกณฑ์ พยายามสร้างงานให้คนลาว ฝึกฝนแรงงานลาว โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของลาวเป็นหลัก นโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆ มาจากส่วนกลางหรือรัฐบาลโดยมีกระทรวงการต่างประเทศนำมาปรับใช้โดยอิงตามหลักนโยบายต่างประเทศ	สถานเอกอัครราชทูต พยายามนำยุทธศาสตร์ของรัฐบาลมาปรับใช้ เพื่อกระตุ้นความสัมพันธ์กับลาว พยายามให้เกิดการร่วมทุนแบบ win-win เสนอให้มีการตั้งบริษัทร่วมกันระหว่างไทย ลาว และจีนเพื่อจะได้ก้าวไปพร้อมกันอย่างเท่าเทียมในการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปข้อมูล	ข้อค้นพบ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และความร่วมมืออาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ (10 ธันวาคม 2557)	ในกรอบอาเซียนลาวมีความพยายามขับเคลื่อนตนเองให้ประเทศมีการพัฒนามากขึ้น ดังนั้นหากไทยแสดงความจริงใจฉันเพื่อนก็จะทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีในอนาคต	ไทยให้ความช่วยเหลือกับลาวผ่านโครงการ the Initiative for ASEAN Integration (IAI) เป็นความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนที่คอยช่วยเหลือ ลดช่องว่างระดับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เสริมสร้างความเชื่อมโยง หากประสบความสำเร็จ ไทยและลาวจะเติบโตไปพร้อมกันได้อย่างเท่าเทียม
นักการทูตชำนาญการ กระทรวงการต่างประเทศ (อดีตเลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์) (19 มกราคม 2558)	ลาวเป็นประเทศเกิดใหม่ที่มีทั้งทรัพยากรและภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่ดี แต่ยังขาดประสบการณ์ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดหลายๆ ด้าน เช่น จำนวนประชากร ค่านิยม ความเป็นอยู่ เป็นต้น ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว จึงไม่ใช่ลักษณะคู่แข่ง แต่เป็นลักษณะการพึ่งพาจุดแข็งและช่วยกันกำจัดจุดอ่อนของแต่ละฝ่าย	รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจ โดยมีสำนักงานพาณิชย์และกระทรวงต่างประเทศรับนโยบายมาเป็นแผนงานและนำไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้การทูตเชิงเศรษฐกิจ มีทีมประเทศไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์เป็นเหมือนตัวแทนของไทยในการเคาะประตูผลักดันลู่ทางการค้า จัดกิจกรรมนำนักธุรกิจทั้งสองประเทศมาพบปะแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกัน สร้างอำนาจการแข่งขันร่วมกัน
ผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขานครหลวงเวียงจันทน์ และรองประธานสภาธุรกิจไทย-ลาว (20 ตุลาคม 2557)	ไทยพยายามส่งเสริมการค้า การลงทุนผ่านการจัดกิจกรรมระหว่างกัน เช่น การจัดสัมมนาให้ความรู้ด้านการค้า การลงทุน โดยให้นักลงทุนที่ประสบความสำเร็จมากล่าวถึงประสบการณ์ต่างๆ ด้านการลงทุนให้แก่นักลงทุนไทยและลาว รวมทั้งมีการเตรียมการจัดสภาสัญจรตามแขวงหลักต่างๆ	ทีมประเทศไทยพยายามกำหนดยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของลาว โดยดูตัวอย่างจากองค์กร JETRO ของญี่ปุ่นเป็นหลัก มีการจัดตั้งองค์กรผู้แทนการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านและจัดทำศูนย์ข้อมูลและคลินิกปรึกษาด้านการค้า การลงทุน สำหรับ SME ขึ้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นยุทธศาสตร์ของไทยที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การดำเนินเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น
ที่ปรึกษาสภาธุรกิจไทย-ลาว (19 ตุลาคม 2557)	ทีมประเทศไทยมีการนัดเจรจากันบ่อยครั้งโดยการนำของท่านเอกอัครราชทูต เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการวางแผนทางเศรษฐกิจต่อลาว โดยจะเน้นจัดกิจกรรมระหว่างกัน พบปะกันตามวาระ	ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ลาวเพื่อเตรียมความพร้อมทางเศรษฐกิจเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น การให้ทุนศึกษาดูงานการลงทุนในไทยแก่นักธุรกิจลาว ฝึกวิชาชีพให้ทั้งด้านเกษตร หัตถกรรม สร้างตราผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆ ให้ดูน่าเชื่อถือและมีคุณภาพมากขึ้น ทางสภาธุรกิจไทย-ลาวจะให้คำปรึกษาแก่นักลงทุนไทยที่เข้ามาลงทุน มีนักกฎหมายคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการลงทุน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ
เจ้าของธุรกิจร้านอาหารโขงวิว นครหลวงเวียงจันทน์ (อดีตประธานสภาหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่) (19 ตุลาคม 2557)	การค้า การลงทุนไทยในลาว จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ทิศทาง เป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ โดยกลยุทธ์ทางธุรกิจประกอบไปด้วยด้านการตลาด การผลิต และบริการ การเงิน รวมถึงการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า	ลาวมีการแปรผันจาก land locked เป็น land linked ยิ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้มีการค้า การลงทุนมากขึ้น หากไทยและลาวสามารถรวมเป็นหนึ่งเดียวกันทางเศรษฐกิจได้ จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองต่อเศรษฐกิจภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปข้อมูล	ข้อค้นพบ
ผู้ประกอบการด้านสมุนไพรไทยในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ (เจ้าของร้านขายเครื่องสปาและเครื่องหอม) (19 ตุลาคม 2557)	ในการเปิดอาเซียนนั้น ไทยมีความพร้อมมาก นักธุรกิจไทยพยายามที่จะเข้ามาลงทุนในลาวจำนวนมาก เนื่องจากเห็นว่าลาวเป็นประเทศที่กำลังเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติ ดังนั้นไทยและลาวจะสามารถพัฒนาความสัมพันธ์อันดีต่อไปได้ในอนาคต	กฎหมายของลาวยังไม่เปิดให้กับการลงทุนของคนไทยอย่างเต็มที่ การลงทุนจากต่างประเทศในลาวต้องกระทำผ่านคณะกรรมการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ผู้ที่อยากลงทุนต้องยื่นคำร้องต่อกรมส่งเสริมการลงทุน วิสาหกิจลงทุนต่างประเทศต้องเริ่มจัดตั้งปฏิบัติกิจการลงทุนของตน ตามขั้นตอนโดยสอดคล้องกับกฎหมาย จึงต้องการให้ลาวเปิดกฎหมายการลงทุนให้มากขึ้น

ผลการวิจัย

ทีมประเทศไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อให้บริการราชการในลาวให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติหน้าที่และสามารถปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็วและมีเอกภาพโดยมีหัวหน้าคณะผู้แทนเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการ แต่งตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี นำโดยเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศลาว อัครราชทูตที่ปรึกษา ผู้ช่วยฝ่ายทหารบก ทหารอากาศ บริษัทการบินไทย ธนาคารพาณิชย์ไทย และข้าราชการของสถานเอกอัครราชทูต (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์, 2554ก) ซึ่งมีหน้าที่หลักคือวางยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานเรื่องต่างๆ ของทุกหน่วยงานโดยรวมให้เหมาะสม สอดคล้อง และเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นผลดีต่อประเทศและเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ประชุมหารือและพิจารณาการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ แลกเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนประสบ และแนวทางแก้ไข การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและข่าวกรองเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวต่างๆ ตลอดจนวิเคราะห์สถานการณ์อย่างใกล้ชิดและส่งสัญญาณเตือนภัยมายังส่วนกลางอย่างทันการณ์ การรายงานการดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมารวมทั้งภารกิจสำคัญที่จะดำเนินการต่อไป การประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ทวิภาคี รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคและแผนยุทธศาสตร์พหุภาคี และรวบรวมเสนอต่อเอกอัครราชทูต เพื่อรายงานต่อส่วนกลางตามระบบการรายงานแบบหลายทาง ปัจจุบันการวางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของทีมประเทศไทยในลาวนั้น มีการยึดเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550) เป็นแนวทางในการวางแผนการผลักดันทางเศรษฐกิจไทยและลาว แผนพัฒนาฉบับดังกล่าวเน้นการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สร้างระบบการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม ให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคอาเซียน เน้นการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้ความสำคัญกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกกลาง และกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งนโยบายของคณะรัฐมนตรีในปัจจุบันมีนโยบายการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยลดปัญหาการส่งออกให้เกิดความคล่องตัว แสวงหาตลาดที่มีศักยภาพเพื่อขยายฐานการส่งออก เพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เข้มแข็ง รวมทั้งการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัล ในการรองรับการให้บริการของภาคธุรกิจ เร่งเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียนและขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความตกลงทางการค้าการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือที่มีผลบังคับใช้ และพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยทุกระดับ เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานตลาดโลกได้ นโยบายของรัฐบาลมียุทธศาสตร์หลัก 8 ประการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ดังนี้ 1. ผลักดันการขยายการค้าและการลงทุนกับพันธมิตรในอาเซียนภายใต้ AEC และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จาก FTA โดยส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ไทย และผู้ประกอบการ

ในจังหวัดชายแดนไทยในการขยายการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้า พัฒนาข้อมูลเชิงลึกในด้านกฎระเบียบการค้าการลงทุนตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย 2. พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารและเกษตรแปรรูป เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าสินค้าอาหารของโลก 3. พัฒนาผู้ประกอบการไทยให้สามารถดำเนินธุรกิจในต่างประเทศ โดยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการค้าระหว่างประเทศให้แก่ผู้ประกอบการ 4. พัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า สร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สินค้าและบริการไทย 5. ส่งเสริมสินค้าและบริการเป็นกลุ่มอย่างครบวงจร รองรับแนวโน้มความต้องการใหม่ๆ ของตลาดโลก 6. สร้างภาพลักษณ์ประเทศในฐานะผู้ผลิตและส่งออกสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีความน่าเชื่อถือ 7. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิตอลและรูปแบบการค้าสมัยใหม่อื่นๆ 8. พัฒนาบุคลากร ระบบการทำงาน ตลอดจนระบบข้อมูลการค้าเพื่อการบริการและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์, 2554ข) โดยมีสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เวียงจันทน์ นำโดยนางพิมล ปงกองแก้ว อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายพาณิชย์ เป็นผู้จัดวางเป้าหมายการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการค้า การลงทุนไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสำนักงานแห่งนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจไทย มุ่งเน้นให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศกลับเข้าสู่ประเทศ ยังเกี่ยวพันถึงการลงทุนและการจ้างงาน สร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและลาวในการร่วมมือกันเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ โดยหน่วยงานนี้จะเป็นตัวแทนของไทยในลาวที่จะคอยตอบข้อสนเทศการค้าแก่ผู้นำเข้าในต่างประเทศ ตอบสนองความต้องการให้กับผู้ส่งออกไทย ต้อนรับและให้ข้อมูลแก่ผู้นำเข้าที่มาเยี่ยมสำนักงาน จัดคณะผู้แทนการค้ามาเยือน แสดงสินค้าที่กรมฯ จัดขึ้นในไทย ประชาสัมพันธ์งานแสดงสินค้าทั้งในและต่างประเทศ เก็บและปรับปรุงฐานข้อมูลการค้า รายชื่อผู้นำเข้า-ผู้ส่งออกไทย แก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้า พัฒนาสินค้าและบริการ ติดตามความเคลื่อนไหวของคู่แข่งขันและสถานการณ์ด้านตลาด ประสานงานสื่อมวลชนในต่างประเทศ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และให้คำแนะนำแก่นักธุรกิจในต่างประเทศที่สนใจไปลงทุนหรือทำธุรกิจในประเทศไทย

ฝ่ายลาวเองก็มีการกำหนด 6 ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (กิดสะหนา วงไซ และทัมมา เพ็ดวิไซ, 2555) เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน ดังนี้ 1. ให้ความสำคัญในการอำนวยความสะดวกด้านการค้าของกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2. ทำให้ขั้นตอนการดำเนินงานด้านการค้า และการแจ้งเสียภาษี มีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว แต่สอดคล้องกัน 3. ปฏิบัติตามข้อตกลงการค้าสองฝ่าย อนุภูมิภาค ภูมิภาค และสากล ตามที่มีสนธิสัญญาร่วมกันอย่างเข้มงวด 4. พัฒนาและเพิ่มความแข็งแกร่งแก่ภาคเอกชนให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับระเบียบกฎหมาย 5. จัดเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานการค้าและภาษี เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ 6. จัดตั้งกองเลขาอำนวยความสะดวกด้านการค้า โดยลาวได้ให้ความสำคัญกับ 6 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นพิเศษ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นนโยบายสี่บุกทะลุ ซึ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรับปรุงหลักกฎหมาย และอำนวยความสะดวกให้ภาคเศรษฐกิจ ภาครัฐ และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ มีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย เพื่อมุ่งหลุดพ้นจากความยากจน บุกทะลุการศึกษา บุกทะลุการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บุกทะลุการบริหารระบบ ระเบียบ ให้ลาวพ้นจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนาได้ในปี 2563 ปัจจุบันมีนักลงทุนต่างชาติจำนวนมากต้องการเข้าไปทำการค้า การลงทุนกับลาว เนื่องจากลาวเป็นจุดที่เชื่อมโยงไปยังประเทศต่างๆ ได้ มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การเมืองมีเสถียรภาพ เหมาะแก่การเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก นอกจากนี้ยังมีสิทธิประโยชน์ให้แก่นักลงทุน กฎหมายการค้า การลงทุนก็ได้มีการปรับปรุงมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันลาวมีการขยายตัวด้านสิ่งปลูกสร้างจำนวนมากทั้งสถานที่ราชการ ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้าน เป็นต้น (สภาธุรกิจไทย-ลาว, 2555)

จากการศึกษาผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการวางยุทธศาสตร์ของสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ด้านการค้า การลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

พบว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เพื่อให้บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นยุทธศาสตร์หลักที่ทีมประเทศไทยและสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญ ถูกเรียกว่า การจับชีพจรลาว (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์, 2555ข) หมายถึง การพยายามปรับตัวเข้าหาและเข้าใจในความเป็นลาวให้มากขึ้น ด้วยความใกล้เคียงกันมากทั้งด้านวัฒนธรรม ภาษา ฯลฯ ทำให้ความร่วมมือของไทยและลาวต้องมีการระมัดระวังและเคารพซึ่งกันและกันมากกว่าประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุนของไทยและลาวจึงดำเนินไปในลักษณะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้นสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ และทีมประเทศไทย ณ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงมีการวางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว ไว้ 12 ข้อหลัก (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์, 2555ค) ได้แก่ 1. ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่การค้าไทย-ลาว ใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของลาวเป็นจุดกระจายสินค้าไทยและเป็นจุดเชื่อมโยงทางการค้าในภูมิภาค รักษาภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าไทย 2. ส่งเสริมการลงทุนของไทยในลาว ย้ายฐานการผลิตไปยังลาวในสาขาที่ลาวมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 3. เพิ่มความแข็งแกร่งและความมั่นคงของเศรษฐกิจลาว ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนลาว เพื่อให้ลาวเป็นตลาดรองรับสินค้าไทย เป็นแหล่งทางเลือกสำหรับการลงทุนของไทยและเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งของไทย 4. ส่งเสริมให้ไทยเป็นคู่ค้าอันดับต้นๆ ของลาวและส่งเสริมให้มีปริมาณการค้าระหว่างกันมากขึ้น 5. ทำให้ไทยเป็นนักลงทุนลำดับต้นๆ ของลาว เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการลงทุนสะสม 6. จัดกิจกรรมงานแสดงสินค้า Thailand exhibition ที่ลาว เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์และส่งเสริมความสนใจเกี่ยวกับประเทศไทยและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 7. ดำเนินโครงการความร่วมมือไทย-ลาว เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ลาวเป็นฐานการผลิตและป้อนผลผลิตการเกษตรไปยังไทย 8. นำนักธุรกิจลาวไปร่วมงานแสดงสินค้าในประเทศไทย เพื่อสร้างประสบการณ์การค้าในระดับสากลและสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุนในภูมิภาค 9. ให้ลาวอยู่ในแผนการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10. ส่งเสริมการลงทุนของไทยในสาขาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจุดที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับจังหวัดใกล้เคียงของไทยได้ 11. ให้ลาวเป็นจุดเชื่อมโยงทางการคมนาคมในภูมิภาคจากไทยไปยังจีน พม่า และเวียดนาม และ 12. ให้สิทธิประโยชน์พิเศษทางด้านภาษีแก่ประเทศลาวภายใต้กรอบอาเซียน โดยลดอัตราภาษีนำเข้าลงเพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการไทยเข้าไปลงทุนตั้งโรงงานผลิตสินค้า รวมทั้งเพาะปลูกพืชในลาว เพื่อส่งกลับมาแปรรูปในประเทศไทย ยุทธศาสตร์เหล่านี้ จะช่วยผลักดันความสัมพันธ์ไทย-ลาวทางเศรษฐกิจ ให้บูรณาการร่วมกันได้ เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้งไทยและลาวก็จะเป็นมิตรประเทศที่แข็งแกร่ง พร้อมเผชิญกับปัญหาต่างๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

พบว่าทั้งไทยและลาว ต่างพยายามสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศของตน ผ่านการสร้างความร่วมมือต่อกันครอบคลุมในทุกมิติการค้าและการลงทุน สังเกตได้จากข้อมูลการค้า การลงทุนระหว่างไทยและลาวตลอด 4 ปีที่ผ่านมามีมูลค่าการค้าการส่งออก-นำเข้าเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี สะท้อนถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการขยายตัวด้านการค้าร่วมกัน เพื่อมุ่งผลักดันการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนระหว่างกัน โดยได้ตั้งเป้าหมายเพิ่มมูลค่าการค้าทั้ง 2 ฝ่าย จาก 4,000 ดอลลาร์สหรัฐเป็น 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2559 (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์, 2555ก) ผ่านการอำนวยความสะดวกทั้งด้านการค้าและการลงทุน ลดข้อจำกัดและอุปสรรคต่อธุรกิจการค้า ส่งเสริมการแสดงสินค้าตลอดจนความร่วมมือทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีการประชุมแผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน เพื่อกระชับความร่วมมือด้านการค้าและลดข้อจำกัดต่างๆ ในส่วนของผู้ประกอบการจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ แสวงหาพันธมิตรทางธุรกิจมากขึ้น ซึ่งลาวได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนไว้ 8 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและรองเท้า สินค้าเกษตรกรรมและเกษตรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมแปรรูปและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนาฝีมือแรงงาน การก่อสร้าง เหมืองแร่ การท่องเที่ยว การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและถ่านหิน ภายใต้การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ทั้งไทยและลาวจะต้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างทัศนคติใหม่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้บูรณาการทางเศรษฐกิจร่วมกันได้อย่างมีเสถียรภาพและมั่นคง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทาง โอกาสการพัฒนาทางการค้าและการลงทุนของไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลังจากที่รัฐบาลลาวมีนโยบายเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน

พบว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในฐานะประเทศสมาชิกใหม่ในอาเซียน ได้เร่งปรับตัวในหลายๆ ด้าน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของลาว พยายามที่จะปรับโครงสร้าง ระเบียบ กฎหมาย มาตรฐานการผลิตและคุณภาพสินค้าต่างๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจของลาวในปัจจุบันได้มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การบูรณาการทางเศรษฐกิจ โดยลาวได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การค้า ทำให้ขั้นตอนการประกอบธุรกิจมีความสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส เป็นระบบมากขึ้น โดยรัฐบาลลาวได้ดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เป็นนโยบายสี่บุกทะลุ ซึ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรับปรุงหลักกฎหมาย และอำนวยความสะดวกให้ภาคเศรษฐกิจ ภาครัฐ และภาคเอกชน รัฐบาลลาวส่งเสริมให้ลงทุนในทุกสาขา กิจการ และทุกเขตแคว้นทั่วประเทศ ยกเว้นเขตและกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและความสงบของชาติ มีผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ การที่รัฐบาลลาวเริ่มเปิดเสรีการค้า การลงทุนมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสทางการค้า การลงทุนให้แก่ไทยอย่างมาก เนื่องจากลาวมีพรมแดนติดกับไทยในหลายจังหวัด และมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้า การที่อุปสรรคทางการค้า ทั้งภาษีและไม่ใช่ภาษีถูกผ่อนปรนลง เปิดโอกาสให้สินค้าได้เคลื่อนย้ายอย่างเสรี ส่งผลให้ปริมาณการค้าเพิ่มขึ้น แม้ว่าไทยจะต้องเผชิญกับคู่แข่งชาติอื่นๆ ที่พยายามเข้ามาลงทุนในลาวเช่นเดียวกัน แต่ไทยก็ยังถือเป็นคู่ค้าลำดับต้นๆ ของลาว ยังต้องมีการพึ่งพิงกันในหลายๆ เรื่อง อีกทั้งปัจจุบันมีการก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างในลาวเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้ไทยและลาวมีการค้าขายระหว่างกันมากขึ้น เพราะลาวยังเชื่อถือในคุณภาพของสินค้าไทย โดยสินค้าไทยได้ประโยชน์จากการเป็นประตูการค้าเชื่อมลาวไปสู่ตลาดโลก ในขณะนี้จึงเป็นการดีที่นักลงทุนไทยจะเข้าไปทำการค้าการลงทุนในลาว ภายใต้กฎระเบียบของเออีซีที่มีความเสรีมากขึ้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่การบูรณาการทางเศรษฐกิจ โดยลาวได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การค้า ทำให้ขั้นตอนการประกอบธุรกิจมีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เป็นระบบมากขึ้น และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เพื่อให้บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นยุทธศาสตร์หลักที่ทีมประเทศไทยและสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญ ถูกเรียกว่า การจับชีพจรลาว ทั้งนี้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในฐานะประเทศสมาชิกใหม่พร้อมด้วยทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการของประเทศต่างๆ ได้เร่งปรับตัวในหลายๆ ด้าน เพื่อจะปรับโครงสร้าง ระเบียบ กฎหมาย มาตรฐานการผลิตและคุณภาพสินค้าต่างๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล (2553) ที่กล่าวไว้ว่า ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่ไม่มีความแน่นอนและมีปัญหาทั่วโลกอันมีต้นเหตุจากวิกฤติการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา และลุกลามมาทั่วเอเชีย แต่การรวมตัวเกิดเป็นสหภาพยุโรป (EU) ได้แสดงให้เห็นถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ กลุ่มประเทศอาเซียนที่อุดมไปด้วยแหล่งอาหารและพืชเศรษฐกิจ จึงเห็นความสำคัญในความร่วมมือกันเพื่อต่อรองกับกลุ่มที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจอื่นๆ จึงได้วางเป้าหมายในปี 2558 ที่จะมีการรวมตัวกันเพื่อสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Union) และพร้อมใจในการกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร เลขาธิการอาเซียนทุกคนที่มาดำรงตำแหน่งจะต้องดำเนินการให้เกิดเสรีด้านการค้าและด้านบริการ (Free trade area) โดยจัดประชุมให้เกิดข้อตกลง ความร่วมมือในการรับรองวิทยฐานะระหว่างกัน ในปี 2558 กลุ่มอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ หรืออาเซียน+3 หรืออาเซียน+6 ประเทศจะมีการตกลงร่วมกันแบบพหุภาคี เพื่อเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจของภาคพื้นเอเชียทั้งหมด เมื่อมีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกิดขึ้น ประชาชนชาวไทยทุกคน

ต้องร่วมกันคิด นำพาประเทศชาติให้มีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นไทยต่อไปในโลกแห่งอนาคต โดยมีคำกล่าวว่า “The earth is flat” ให้ความหมายถึงโลกปัจจุบันแคบลง เพราะมองเห็นทุกคนทั่วโลก เนื่องจากเชื่อมโยงถึงกันหมดและติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ความรู้ทุกแขนง ข้อมูลข่าวสาร การเงินระหว่างประเทศ การผันแปรของตลาดหุ้น รวมไปถึงโรคติดต่อ ล้วนแล้วแต่เข้าใกล้ตัวเรามากขึ้นอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการและผสานเข้าไปในทุกกระบวนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การให้เร็วขึ้น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปใช้เวลาในการพัฒนาขึ้นมาได้ไม่นานเกิน 20 ปี จนปรับให้กลายเป็นสหภาพยุโรป และด้วยความรวดเร็วของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเศรษฐกิจที่พัฒนาบนกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปีเตอร์ บลัดวิน (Baldwin, 1997) ที่กล่าวว่า ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในเอเชียทำให้มีการชะลอตัวเกี่ยวกับการลงทุน ดังนั้นรัฐบาลของประเทศอาเซียนจึงพยายามที่จะวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้า การลงทุนให้มากขึ้น เพื่อดึงดูดการลงทุนภาพรวมจากต่างประเทศ แต่การเตรียมตัวเพื่อรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคตนั้น ประเทศต่างๆ จะต้องลดอุปสรรคการค้า กฎระเบียบต่างๆ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศร่วมกัน ภาคเอกชนจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจในปัจจุบันมากขึ้น ส่วนภาครัฐจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบและแก้ไขอุปสรรคทางการค้าให้เอื้ออำนวยต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การค้าเสรี เมื่อประเทศต่างๆ ก้าวเข้าสู่การค้าแบบเสรีแล้ว จะทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวมาก โดยเฉพาะในลาวที่มีความต้องการด้านสินค้าอุปโภค บริโภคและสินค้าทุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายใน ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวนั้น กล่าวว่า มีความสัมพันธ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า และให้การสนับสนุนการลงทุนของนักธุรกิจไทยในลาว ทั้งสองรัฐบาลได้พยายามขจัดปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ ตลอดจนไทยได้ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่ลาว เพื่อเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรของลาว เพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน โดยทั้งสองประเทศมีปัจจัยสนับสนุนคือ มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน รากฐานทางภาษาคล้ายกัน สื่อสารกันได้ง่ายกว่าประเทศอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ทั้งนี้ทั้งสองประเทศยังคงมีอุปสรรคระหว่างกัน

ทั้งนี้ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยในเอเชียทำให้มีการชะลอตัวเกี่ยวกับการลงทุน ดังนั้นรัฐบาลของประเทศอาเซียนจึงพยายามที่จะวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้า การลงทุนให้มากขึ้น เพื่อดึงดูดการลงทุนภาพรวมจากต่างประเทศ แต่การเตรียมตัวเพื่อรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคตนั้น ประเทศต่างๆ จะต้องลดอุปสรรคการค้า กฎระเบียบต่างๆ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศร่วมกัน ภาคเอกชนจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจในปัจจุบันมากขึ้น ส่วนภาครัฐจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบและแก้ไขอุปสรรคทางการค้าให้เอื้ออำนวยต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การค้าเสรี เมื่อประเทศต่างๆ ก้าวเข้าสู่การค้าแบบเสรีแล้ว จะทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวมาก โดยเฉพาะในลาวที่มีความต้องการด้านสินค้าอุปโภค บริโภคและสินค้าทุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายใน อีกทั้งมีการคาดการณ์ว่าลาวในอนาคตจะมีการขยายตัวสูง เนื่องจากมีภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับที่ดี จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่า การลงทุนของไทยและลาวยังเผชิญอุปสรรคในหลายๆ ด้าน เช่น

1. นักลงทุนไทยส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษากฎระเบียบที่ชัดเจนก่อนการเข้ามาลงทุน และผ่านคนกลางที่เป็นเครือญาติหรือบุคคลสำคัญของลาว ทำให้การประกอบกิจการไม่ประสบผลสำเร็จ

2. กฎระเบียบของลาวมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยและไม่ชัดเจน เพื่อคุ้มครองคนในประเทศ อาทิ การกำหนดอาชีพสงวนสำหรับคนในประเทศ กำหนดเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจมากขึ้น ทำให้ธุรกิจบางประเภทต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดเงินลงทุนขั้นต่ำ หรือต้องร่วมทุนกับนักลงทุนภายในประเทศ

3. แรงงานราคาต่ำ แต่ยังขาดแคลนและไร้ฝีมือ

4. นักลงทุนต่างประเทศเริ่มให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในลาวกันมากขึ้น ทำให้นักลงทุนไทยมีคู่แข่งเพิ่มขึ้น

5. มีการลอกเลียนแบบสินค้าไทยที่ขายดีในตลาดลาว ทำให้ผู้บริโภคสับสน ขาดความเชื่อมั่นในสินค้าไทย

อย่างไรก็ตามอุปสรรคเหล่านี้สามารถแก้ไข เปลี่ยนแปลงให้มีการพัฒนาขึ้นได้ โดยนักลงทุนไทยควรมีการศึกษากฎระเบียบให้ชัดเจนก่อนการลงทุน ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ ตามกลไกการบริการของรัฐ ด้านการขาดแคลนแรงงานควรใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือต่างๆ เพื่อทดแทนแรงงานให้มากขึ้นหรือมีการอบรม สอนงานก่อนการทำงาน และด้านการลอกเลียนแบบสินค้า หากสินค้าใดขายดีเป็นที่นิยมควรนำไปจดทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้เกิดความคุ้มครองในสินค้าดังกล่าว เป็นต้น

ภายใต้การบูรณาการทางเศรษฐกิจ ปัญหาหลัก คือ ความรู้สึกเรื่องชาติ เนื่องจากไทยและลาวต่างก็ยังปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่าผลประโยชน์แห่งภูมิภาค อีกทั้งยังมีความเป็นชาตินิยมและรักษาอธิปไตยของตน ทั้ง 2 ประเทศจึงพยายามวางแผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนครอบคลุมในทุกมิติ โดยตั้งเป้าหมายเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างกันให้ได้เป็น 2 เท่า ในปี 2559 โดยรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศควรอำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน แก้ไขข้อบกพร่องในความร่วมมือระหว่างกันทุกภาคส่วน ความสัมพันธ์ของไทยและลาวในอนาคต ควรใช้ประโยชน์จากความใกล้ชิดและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมาพัฒนาร่วมกัน ซึ่งขณะนี้ ลาวตื่นตัวในการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนเป็นอย่างมาก โดยจัดให้มีหน่วยงานอาเซียนประจำแต่ละแขวง เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในประเทศ พร้อมกับลดช่องว่างของการพัฒนาระหว่างประเทศ ส่งเสริมกฎหมายมาตรฐานของเออีซีเข้ามารองรับประโยชน์ระหว่าง 2 ประเทศ แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดจากการที่ทั้งสองประเทศไม่เข้าใจกฎระเบียบร่วมกันอย่างแท้จริง ความไม่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ด้วยเหตุนี้ทางสถานเอกอัครราชทูตจึงได้มีการหารือกับทีมประเทศไทยให้ช่วยกันประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของไทยกับหน่วยงานของลาว ให้หาโอกาสส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ รวมถึงจัดกิจกรรมระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนของทั้งไทยและลาวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปรับตัวเข้าหากัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ที่มีความสนใจที่จะเข้าไปลงทุนในลาวสามารถศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยในเบื้องต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ และมองเห็นภาพรวมเกี่ยวกับการค้า การลงทุนของไทยและลาว อีกทั้งมีแนวทางในการขอคำแนะนำเมื่อต้องการเข้าไปลงทุน

2. หน่วยงานในภาครัฐสามารถศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยนี้ โดยมองจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินการผลักดันการค้า การลงทุนระหว่างไทยและลาวในภาพรวม เพื่อนำไปปรับใช้ในการวางแผนหรือกำหนดยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจที่จะดำเนินต่อประเทศลาวต่อไป ซึ่งจะทำให้ไทยและลาวเติบโตไปได้พร้อมกันอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงติดตามหลังจากการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาว่าไทยและลาวจะร่วมกันขยายการค้าการลงทุนให้มีเสถียรภาพและความมั่นคง บรรลุเป้าหมายการเป็นตลาดร่วมและสร้างขีดความสามารถร่วมกันได้และมีการเปิดเสรีในการลงทุนมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2555. **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์. (แผ่นพับ).

กรมส่งเสริมการส่งออก. 2550. ข้อมูลพื้นฐานประเทศลาว. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.depthai.go.th (2 กุมภาพันธ์ 2558)

กิดสะหนา วงไซ และทัมมา เพ็ดวิไซ. 2555. โอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจใน สปป.ลาว. ใน **Business news สภาธุรกิจไทย-ลาว**. สปป.ลาว: สภาธุรกิจไทย-ลาวเวียงจันทน์.

ทิพรัตน์ บุบผะศิริ. 2551. ทฤษฎีการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดย Bela Balassa. ใน **เอกสารประกอบการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. 2556. **สปป.ลาว น้องใหม่ WTO ลำดับที่ 158**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.thai-aec.com/693 (10 มกราคม 2558)

สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล. 2553. **แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี ค.ศ.2015**. กรุงเทพฯ: สินทวีกิจ พริ้นติ้ง.

สภาธุรกิจไทย-ลาว. 2555. ประเทศลาวยังมีความต้องการเทคโนโลยี. ใน **Business news สภาธุรกิจไทย-ลาว**. สปป.ลาว: สภาธุรกิจไทย-ลาวเวียงจันทน์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. 2554. **คู่มือการลงทุน สปป.ลาว**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์. 2554ก. **แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหรือทีมประเทศไทย สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์**. นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว: สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์.

_____. 2554ข. **บทบาทของทีมประเทศไทยในลาว**. นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว: สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์.

_____. 2555ก. **การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว: สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์.

_____. 2555ข. **โอกาสทางการค้า การลงทุนไทย-ลาวใน AEC**. เอกสารในงานสัมมนาหัวข้อ โอกาสทางการค้าการลงทุนไทย-ลาวใน AEC ณ โรงแรมเมอร์เคียว เวียงจันทน์, 10 กรกฎาคม 2555.

_____. 2555ค. **รัฐบาลเตรียมวางยุทธศาสตร์เข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว: สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์.

อภิชัย พันธเสน. 2539. **แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

Baldwin, P. 1997. **Planning for Asean**. research report. Hongkong: The Economist Intelligence Unit.

การสัมภาษณ์

เจ้าของธุรกิจร้านอาหารโขงวิว นครหลวงเวียงจันทน์ (อดีตประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่). 19 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

ที่ปรึกษาสภาธุรกิจไทย-ลาว. 19 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

นักการทูตชำนาญการ กระทรวงการต่างประเทศ (อดีตเลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์). 19 มกราคม 2558. สัมภาษณ์.

ผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขานครหลวงเวียงจันทน์ และรองประธานสภาธุรกิจไทย-ลาว. 20 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

ผู้ประกอบการด้านสมุนไพรไทยในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ (เจ้าของร้านขายเครื่องสปา และเครื่องหอม). 19 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และความร่วมมืออาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. 10 ธันวาคม 2557. สัมภาษณ์.

เลขานุการเอกฝ่ายพาณิชย์ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์. 20 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายพาณิชย์ ณ นครหลวงเวียงจันทน์. 20 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน

SERVICE QUALITY DEVELOPMENT GUIDELINES OF THREE-STAR HOTELS ENTREPRENEUR IN THAILAND FOR ASEAN TOURISTS

กฤษติญา มูลศรี รัตนา สีดี และธิตินันธุ์ ชาญโกศล

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน

SERVICE QUALITY DEVELOPMENT GUIDELINES OF THREE-STAR HOTELS ENTREPRENEUR IN THAILAND FOR ASEAN TOURISTS

กฤษติญา มูลศรี และรัตนา สีดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ธิตินันธุ์ ชาญโกศล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทย ด้านคุณภาพการบริการและการสร้างการรับรู้คุณค่าของลูกค้านักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา จำนวน 30 ท่าน คือ 1) ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทยที่เป็นสมาชิกสมาคมโรงแรมไทย 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การสัมภาษณ์โดยวิธีเผชิญหน้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทยมีแนวทางการให้บริการด้านสิ่งที่จับต้องได้ คือ มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานชี้วัดของสมาคมโรงแรมไทย และสร้างความเชื่อถือได้ โดยแสดงใบรับรองมาตรฐาน และแสดงรางวัลต่างๆ ที่ได้รับ และมีการจัดอบรมพนักงานให้มีทักษะอาชีพตามมาตรฐานของโรงแรม สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า โดยมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และมีสัญญาณป้องกันภัยตามมาตรฐาน อีกทั้งมีการให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรี มีมารยาท และน้ำใจแบบไทย โดยไม่เลือกปฏิบัติ ใส่ใจในรายละเอียดลูกค้าแต่ละราย ส่วนการสร้างการรับรู้คุณค่าของลูกค้า พบว่า โรงแรมเน้นการอำนวยความสะดวก ทำเลที่ตั้งสะดวก ไม่เสียเวลาเดินทาง มีขั้นตอนการบริการที่สะดวก ง่าย และให้ลูกค้ามีความสุข มีความเป็นส่วนตัวและปลอดภัยเหมือนอยู่บ้านตัวเอง อีกทั้งมีการสร้างเอกลักษณ์ด้วยความเป็นไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ลูกค้ามีประสบการณ์ที่แตกต่าง อันเป็นการสร้างความประทับใจให้ลูกค้ากลุ่มประชาคมอาเซียนต่อไป

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ โรงแรมประเภทสามดาว นักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน

Abstract

This article aims to study the services guidelines of three-star hotels entrepreneur in Thailand which focused on service quality and creating perceived value of tourists customer in ASEAN community. The main informants of 30 persons were: 1) the three-star hotel manager which are the member in the Thailand Hotel Association 2) stakeholders. The tools used to collect the data were a semi-structured interview and conducted via face-to-face interviews. Data were analyzed using analytic induction. The results showed that the three-star hotels in Thailand have the tangible service guidelines that are preparation facilities by the standard indicators of the Thailand Hotel Association and build confidence of customers by showing a certificate of hotel standard and awards. And also they have training staff skilled professional standards of the hotel and build trust with customers by the security guard 24 hours a day and there are signs protective standards. In addition they provided services as courtesy, polite, generous as Thai style, without discrimination and attention to detail to each client. For the creating customer value perception it found that the hotels focuses on facilitation, conveniently location for do not waste time, simple and convenient service process to happy customers and give a privacy and security as at home itself. More over there are a unique building with Thai traditional and local knowledge provide different experiences that it can impress customers of tourist ASEAN community next.

Keywords: Service Quality, Three Star Hotel Business, ASEAN Tourists

บทนำ

อุตสาหกรรมการบริการเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยธุรกิจการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สำคัญอีกธุรกิจหนึ่ง เนื่องจากทำรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามรายงานสถิติรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2554 มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 776,217.20 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2555 มีรายได้เป็น 983,928.36 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2556 มีรายได้เป็น 1,207,145.82 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2557 มีรายได้เป็น 1,172,798.17 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2558 มีรายได้เป็น 1,447,158.05 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว, 2558) ในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนอีก 9 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ เนการาบรูไนดารุสซาลาม มาเลเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนภายใต้กรอบความตกลงการค้าบริการของอาเซียน ประเทศสมาชิกต้องยกเลิกมาตรการใดๆ ที่เป็นข้อจำกัดในการให้บริการแบบข้ามพรมแดนและการใช้บริการข้ามพรมแดน (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ วีรวัลย์ ไพบูลย์จิตต์อารี และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555) ซึ่งมีผลสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ นักท่องเที่ยวจากประเทศสมาชิกทั้งหมดสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้อย่างเสรีมากขึ้น อัตราการเข้าพักโรงแรมย่อมมีอัตราสูงขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้จากรายงานจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน ช่วงปี พ.ศ.2554-2558 มีนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2554 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 5,594,577 คน และในปี พ.ศ.2558 มีจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน เพิ่มมากขึ้นถึง 7,886,136 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว, 2558) ทั้งนี้ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2559) ชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะเดินทาง

ท่องเที่ยวด้วยตนเองมากกว่าการติดต่อผ่านบริษัททัวร์และตัวแทน (Agency) อื่นๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันสามารถหาข้อมูลการท่องเที่ยวโดยตนเองได้ง่ายขึ้น รวมถึงชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านราคาจะเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต้นๆ ในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจะมองหาแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้นเคยทางใจ เช่น ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน ภาษา และเป็นการเดินทางในระยะสั้นๆ เช่น ประเทศข้างเคียงหรือภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน มีแนวโน้มเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในรูปแบบนักท่องเที่ยวแบบอิสระมากขึ้น และโรงแรมประเภท 3 ดาวสามารถตอบสนองสอดรับพฤติกรรมของลูกค้านักท่องเที่ยวแบบอิสระ เนื่องจากเป็นโรงแรมที่มีมาตรฐานราคาประหยัด และมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและเหมาะสมไว้คอยบริการสอดรับพฤติกรรมของลูกค้านักท่องเที่ยวแบบอิสระที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งสถานที่ต่างๆ และเข้าพักแรม โดยลูกค้าจะไม่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่หรูหรามากนัก การตัดสินใจซื้อ จะเปรียบเทียบจำนวนเงินที่จ่ายกับคุณภาพการบริการที่ได้รับจากโรงแรม

ดังนั้นธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ควรได้รับการสะท้อนภาพการให้บริการของโรงแรมที่แท้จริง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวให้มีบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มประชาคมอาเซียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึงการแนะนำบอกต่อบุคคลอื่นให้มาใช้บริการของโรงแรมต่อไป ทั้งนี้ธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ตั้งกระจายอยู่ทั่วไปตามภูมิภาคต่างๆ จึงมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ตลอดจนเป็นการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ก่อให้เกิดการจ้างงานและกระจายรายได้ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องอีกหลายสาขา เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจบริการอาหารและบันเทิง ธุรกิจสินค้าที่ระลึก รวมถึงการซื้อวัตถุดิบของชุมชนเพื่อใช้ในการประกอบการ เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นหากผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภาพสะท้อนการให้บริการของธุรกิจ และนำไปวางแผนพัฒนาธุรกิจโรงแรมให้มีศักยภาพด้านการบริการในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน ย่อมนำไปสู่การสร้างรายได้ และส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน ตลอดจนผู้ประกอบการในท้องถิ่นด้วย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ธุรกิจโรงแรม

โรงแรม หมายถึง สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน โดยไม่รวมถึง 1) สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวซึ่งดำเนินการโดยส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือเพื่อการกุศล หรือการศึกษา ทั้งนี้ โดยมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน 2) สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการที่พักอาศัยโดยคิดค่าบริการเป็นรายเดือนขึ้นไปเท่านั้น 3) สถานที่พักอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547) และธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว หมายถึง โรงแรมและรีสอร์ทที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโรงแรมระดับ 3 ดาว จากสมาคมโรงแรมไทย โดยมีเกณฑ์ 232 ตัวชี้วัด เช่น ห้องพักมีขนาดไม่น้อยกว่า 22 ตารางเมตร มีโต๊ะเครื่องแป้งและเก้าอี้พร้อมกระจกเงา มีโทรทัศน์สีขนาดไม่น้อยกว่า 14 นิ้ว มีตู้เย็น มีโทรศัพท์ที่ติดต่อภายในและทางไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีเครื่องเขียน มีน้ำดื่มบริการฟรี 2 ขวด มีแก้วน้ำที่สะอาด 2 ใบ มีผ้าเช็ดตัวผืนใหม่ มีผ้าเช็ดหน้า มีผ้าเช็ดเท้า มีหมวกคลุมอาบน้ำ มีสบู่ มีแชมพู มีเฟอร์นิเจอร์อยู่ในสภาพดีเหมาะสม เป็นต้น และเมื่อโรงแรมได้รับมาตรฐานดาวอย่างเป็นทางการแล้ว จะต้องรักษาระดับดาวมาตรฐานในทุกด้านอย่างละเอียดและคงที่ เนื่องจากจะมีการตรวจสอบมาตรฐานเป็นระยะ ทั้งแบบตรวจโดยเปิดเผยและตรวจโดยปิดเป็นความลับ ทั้งนี้ธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยที่ผ่านการประเมินมาตรฐานระดับ 3 ดาว และขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสมาคมโรงแรมไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 49 แห่ง (สมาคมโรงแรมไทย, 2558)

ทั้งนี้ธุรกิจโรงแรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างยิ่ง กล่าวคือธุรกิจโรงแรมจะทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของไทย และนำรายได้ เงินตราจากนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศ ทั้งนี้มีรายงานสถิติรายได้จากชาวต่างชาติในปี พ.ศ.2558 มีรายได้จากการท่องเที่ยว

ของชาวต่างชาติสูงถึง 1,447,158.05 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว, 2558) รวมถึง นงค์นุช ศรีธนาอนันต์ (2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโรงแรม ไว้ใน 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นเศรษฐกิจ กล่าวคือธุรกิจโรงแรมก่อเกิดการสร้างงานและอาชีพให้แก่ชุมชน เนื่องจากธุรกิจโรงแรมต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากในขั้นการจัดเตรียมและการให้บริการ รวมถึงก่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตสินค้าอื่น เช่น ผลผลิตทางการเกษตรในการประกอบอาหาร ไม้ประดับ เครื่องเรือนเครื่องใช้ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องตกแต่งสถานที่ เครื่องดื่ม ผ้า วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวในธุรกิจหลายด้าน เป็นการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวและส่งเสริมการลงทุนในภูมิภาค ธุรกิจโรงแรมจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรมและบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทาง ทำให้การเดินทางเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย 2) ประเด็นด้านสังคม ธุรกิจโรงแรมช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างโรงแรมต้องอาศัยระบบการสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ จึงมีส่วนช่วยในการนำความเจริญและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงช่วยทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ การแสดงออกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ เป็นการสร้างชื่อเสียงประเทศให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย โรงแรมสามารถนำชื่อเสียงมาสู่ท้องถิ่นและประเทศ หากประสบความสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป

ในภาคธุรกิจโรงแรม คุณภาพการบริการ (Service Quality) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจูงใจให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง หรือก่อให้เกิดความจงรักภักดีของลูกค้าต่อไป โดยคุณภาพการบริการหมายถึง ศักยภาพการบริการของธุรกิจโรงแรมที่สามารถบริการได้ตรงกับความต้องการหรือเกินความต้องการของลูกค้า ดังที่ ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2552) กล่าวว่าคุณภาพการบริการ หมายถึง การบริการที่ดีเลิศ (excellent service) ตรงกับความต้องการหรือเกินความต้องการของลูกค้าจนทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และเกิดความจงรักภักดี ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า คุณภาพการบริการส่งผลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าธุรกิจโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาทิเช่น ซาลีม และราชา (Saleem & Raja, 2014) ได้ศึกษาผลกระทบของคุณภาพบริการกับความภักดีของลูกค้า จากอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศปากีสถาน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างลูกค้าของโรงแรม 8 แห่งในปากีสถาน (3 ดาว และ 5 ดาว) ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการบริการส่งผลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้ง วิลกินส์ (Wilkins, 2005) ศึกษาคุณภาพบริการของโรงแรมต่อความภักดีในตราสินค้า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ลูกค้าของโรงแรมในออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าทั้งความภักดีเชิงทัศนคติและความภักดีเชิงพฤติกรรม และมาลิก, นาอีม และนาเซอร์ (Malik, Naeem & Nasir, 2011) ได้ศึกษาคุณภาพบริการและความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าของโรงแรม โดยศึกษาจากลูกค้าโรงแรมระดับ 4 และ 5 ดาว ในเมืองปากีสถาน พบว่า สิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) และเห็นอกเห็นใจ (Empathy) มีผลต่อความภักดีในตราสินค้าของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการธุรกิจโรงแรมคือ การรับรู้คุณค่าของลูกค้า โดย ซีธัมล์ (Zeithaml, 1988) กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าของลูกค้า เป็นการประเมินโดยรวมจากลูกค้าในอรรถประโยชน์จากการบริการ บนพื้นฐานการรับรู้สิ่งที่ลูกค้าจะได้รับกับสิ่งที่เขาต้องเสียไป เบรดี้และโครนิน (Brady & Cronin, 2001) กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าลูกค้าจะเป็นแรงผลักให้เกิดพฤติกรรมในอนาคต เช่น ความตั้งใจซื้อซ้ำ การแนะนำบอกต่อ และการรับรู้คุณค่าของลูกค้าจะส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าของผู้ให้บริการ (Kotler & Keller, 2012) มีผลการวิจัยหลายท่าน พบว่าการรับรู้คุณค่าของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้า เช่น คิม (Kim, 2010) ได้ศึกษาที่มาของความจงรักภักดีโดยศึกษาจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาออร์แลนโด (Orlando) เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ในช่วงฤดูใบไม้ผลิ พบว่า การรับรู้คุณค่าของลูกค้า ส่งผลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับนักวิจัยอีกหลายท่าน (Ishaq, 2012; Lee, 2010; Razavi, Safari, Shafie & khoram, 2012; Sumaedi, Bakti & Yarmen, 2012) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คุณภาพการบริการและการรับรู้คุณค่าของลูกค้า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจโรงแรม อันจะเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มาใช้บริการและแนะนำบอกต่อบุคคลอื่นให้มาใช้บริการต่อไป รวมทั้ง ธุรกิจโรงแรมจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรมและบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยว เป็นการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งเป็นการนำรายได้ เงินตราจากนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศ และกระจายรายได้สู่ชุมชนต่อไป

2. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียน

สำหรับความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียน ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 และมีการกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ ขององค์กรท่องเที่ยวระดับชาติอาเซียน (ASEAN National Tourism Organizations: NTOs) ทั้งในด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาตรฐานการพัฒนาบุคลากร การลงทุน และการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งนี้การประชุมรัฐมนตรีด้านการท่องเที่ยวอาเซียน ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2558 ณ กรุงเนปิดอว์ ประเทศเมียนมา มีสาระสำคัญของการประชุมโดยสังเขป คือ ระหว่างปี 2016-2025 นั้น อาเซียนควรมุ่งเน้นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยการนำเสนอประเด็นการท่องเที่ยวที่จะได้รับประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์และมีความหลากหลายและยึดมั่นในหลักการแห่งความรับผิดชอบ และการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่ทั่วถึงและสมดุล จัดทำแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยการท่องเที่ยวอาเซียน และมีการจัดทำเว็บไซต์ (www.aseantssrc.org) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการหาข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียนในช่องทางต่างๆ ทั้งเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และความร่วมมือกับภาคเอกชน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียนที่เน้นด้านธรรมชาติ โดยได้มีการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาเซียน และด้านวัฒนธรรม (เติมธรรม สิทธิเลิศ, 2558) จากความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนดังกล่าวจะทำให้มีการเปิดเสรีต่อกันในภาคบริการทันที ทั้งนี้นักท่องเที่ยวแต่ละชาติจะสามารถไปมาหาสู่และทำการค้าระหว่างกันได้อย่างเสรี รวมถึงการเปิดเสรีอาเซียนจะทำให้ระบบขนส่งและการผ่านแดนบริเวณตะเข็บชายแดนสะดวกมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนมีแนวโน้มเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น เพราะประเทศไทยมีศักยภาพมีข้อได้เปรียบด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งเชิงนิเวศ และด้านวัฒนธรรม สอดรับประเด็นการท่องเที่ยวของอาเซียนที่เน้นการได้รับประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์และมีความหลากหลาย ทั้งนี้ธุรกิจโรงแรมนับเป็นหนึ่งในธุรกิจภาคบริการที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือในทันทีกับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน เพราะธุรกิจโรงแรมต้องให้การอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทยคงไม่ได้อยู่แค่วันเดียว แต่จะมีการค้างคืนอย่างแน่นอน ดังนั้นธุรกิจโรงแรมจะต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งเชิงรุก เชิงรับ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษาแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย ด้านคุณภาพการบริการและการสร้างการรับรู้คุณค่าของลูกค้านักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาแนวทางการให้บริการของธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทยต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม และผู้ประกอบการหรือผู้บริหารธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย โดยโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทยนั้นต้องขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสมาคมโรงแรมไทย ซึ่งมีจำนวน 49 แห่ง ประกอบด้วย 1) โรงแรมในภาคกลาง จำนวน 17 แห่ง 2) โรงแรมในภาคตะวันออก จำนวน 4 แห่ง 3) โรงแรมในภาคเหนือ จำนวน 6 แห่ง 4) โรงแรมในภาคใต้ จำนวน 18 แห่ง และ 5) โรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง (สมาคมโรงแรมไทย, 2558)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีบอกต่อ (Snowball) คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักแนะนำต่อว่าควรไปสัมภาษณ์ใครที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านคุณภาพการบริการและการรับรู้คุณค่าของลูกค้าธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย จนได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการวิจัย ซึ่งมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน 2) กรรมการบริหารสมาคมโรงแรมไทย จำนวน 1 ท่าน 3) กรรมการบริหารสมาคมนักวิชาการ การท่องเที่ยวประเทศไทย จำนวน 1 ท่าน และ 4) นักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน จำนวน 18 ท่าน

2.2 ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย ซึ่งโรงแรมประเภท 3 ดาวนั้นขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสมาคมโรงแรมไทย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) คือ แบ่งประชากรตามภูมิภาคจำนวน 5 ภูมิภาค และเลือกกลุ่มตัวอย่างภาคละ 1 ตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) โรงแรมในภาคกลาง จำนวน 1 แห่ง 2) โรงแรมในภาคตะวันออก จำนวน 1 แห่ง 3) โรงแรมในภาคเหนือ จำนวน 1 แห่ง 4) โรงแรมในภาคใต้ จำนวน 1 แห่ง และ 5) โรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 แห่ง โดยโรงแรมแห่งที่ผู้วิจัยเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างคือ โรงแรมที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัด มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากที่สุด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ทำการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์แนะนำให้นักท่องเที่ยวเข้าใช้บริการโรงแรมนั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงแรมประเภท 3 ดาว มีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของธุรกิจโรงแรม ได้แก่ ระยะเวลาการก่อตั้ง จำนวนพนักงาน จำนวนห้องพัก สัดส่วนจำนวนลูกค้าชาวต่างชาติ และรูปแบบการประกอบธุรกิจ ส่วนที่ 2 คำถามด้านคุณภาพการบริการ และส่วนที่ 3 คำถามด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า

3.2 แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม แบ่งคำถามเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามด้านคุณภาพการบริการ และส่วนที่ 2 คำถามด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า (Face to Face) และได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2 วิธีผสมผสานกัน คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างของคำถามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อเจาะลึกในประเด็นที่ศึกษา และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) คือ การตั้งคำถามเฉพาะหน้ามาแทรกในระหว่างการสัมภาษณ์ เมื่อต้องการสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นใหม่หรือเรื่องที่สนใจ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปบทสัมภาษณ์จากข้อมูลที่ได้จดบันทึกไว้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้มาประมวลและจัดกลุ่ม ให้ความสำคัญกับการตีความ สังเคราะห์จากข้อมูลส่วนย่อยและลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูลให้มีความชัดเจนในการนำเสนอ

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน พบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงแรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงแรม

ข้อมูลพื้นฐาน	แห่งที่ 1	แห่งที่ 2	แห่งที่ 3	แห่งที่ 4	แห่งที่ 5
ระยะเวลาการก่อตั้งกิจการ (ปี)	16	20	15	21	25
จำนวนพนักงาน (คน)	100	32	120	50	70
จำนวนห้องพัก (ห้อง)	150	65	150	92	175
จำนวนลูกค้าชาวต่างชาติ	60%	80%	95%	52%	85%
รูปแบบประกอบการ	บริษัท	บริษัท	บริษัท	บริษัท	บริษัท

จากบทสัมภาษณ์ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทยจำนวน 5 แห่ง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรมไทย พบว่า สภาพและแนวทางการให้บริการของธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย มีลักษณะที่สอดคล้องตรงกัน ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ พาราสุรามัน เบอร์รี และซีธัมล์ (Parasuraman, Berry & Zethamal, 1985) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ สิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) การสร้างความเชื่อมั่น (Assurance) และการเอาใจใส่ (Empathy) มาใช้ในการอธิบายผลการวิจัย สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1. ด้านสิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles) โรงแรมประเภท 3 ดาว มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานดัชนีชี้วัดมาตรฐานของสมาคมโรงแรมไทย และให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน โรงแรมมีความสะอาด เครื่องแบบพนักงานเรียบร้อยสะอาด และสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณโดยรอบโรงแรมสวยงาม การออกแบบตกแต่งภายในห้องพักเหมาะสมในการใช้งาน ให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และมีช่องออกอากาศของต่างชาติไว้ให้บริการด้วย อีกทั้งในการสื่อสารกับลูกค้าจะใช้ภาษาอังกฤษ และบทสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรมสามารถวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ “การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของโรงแรมประเภท 3 ดาว จะมีคุณภาพในระดับพอใช้ ซึ่งไม่เน้นวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง และรวมถึงงานโครงสร้างและสถาปัตยกรรมงานตกแต่งภายในของโรงแรมประเภท 3 ดาว จะมีความแตกต่างจากโรงแรมประเภท 4 และ 5 ดาว แต่อย่างไรก็ตามโรงแรมประเภท 3 ดาวจะกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมีทั้งหมด 232 ตัวชี้วัด รวมทั้งทางโรงแรมจะต้องรักษามาตรฐานตามเกณฑ์ดังกล่าว เพราะจะมีการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง”

2. ด้านความเชื่อถือได้ (Reliability) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาว จะเน้นให้บริการตามสัญญาหรือตามที่ประชาสัมพันธ์ไว้ สร้างความเชื่อถือได้โดยให้พนักงานบริการด้วยความถูกต้อง ไม่มีข้อผิดพลาดในครั้งแรก และการบริการของโรงแรมมีมาตรฐานสม่ำเสมอ โรงแรมให้บริการถูกต้องตรงตามความต้องการของลูกค้า และพนักงานมีทักษะในการแก้ปัญหาให้ลูกค้าได้ รวมทั้งสร้างความเชื่อถือได้จากใบรับรองมาตรฐานจากสมาคมโรงแรมและใบรับรองมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น ใบรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย ใบรับรองมาตรฐานลิฟท์ ใบรับรองมาตรฐานโรงแรมปลอดควันบุหรี่ เป็นต้น โดยทางโรงแรมจะจัดแสดงใบรับรองต่างๆ ให้ลูกค้าสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน รวมถึงมีการจองที่พักทางอินเทอร์เน็ต เช่น Agoda, Booking เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้าได้ อีกทั้งบางแห่งมีการกำหนดวิธีการทำงาน และการให้บริการตามมาตรฐาน SOP (Standard Operating Procedure) โดยทุกโรงแรมในเครือใช้มาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อถือได้ให้กับลูกค้า

3. ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้พนักงานมีความตั้งใจในการช่วยเหลือลูกค้า พนักงานมีอัธยาศัยดีในการให้บริการ ให้บริการที่รวดเร็ว พนักงานมีความพร้อมในการแก้ปัญหาตามความจำเป็น ให้พนักงานมีความสนใจลูกค้าแต่ละราย และแจ้งรายละเอียดในการให้บริการแก่ลูกค้า ทางโรงแรมมีการจัดอบรมพนักงาน เพื่อให้พนักงานมีคุณสมบัติ ความรู้และทักษะอาชีพตามมาตรฐานของโรงแรม เน้นให้พนักงานสามารถสื่อสารกับลูกค้า ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ทางโรงแรมจะจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้กับพนักงาน มีหัวหน้างานคอยกำกับและให้คำปรึกษาในขณะปฏิบัติงาน การคัดเลือกพนักงานจะพิจารณาทัศนคติ พื้นฐานการบริการ และการทนต่อแรงภาวะกดดัน เป็นต้น ทางโรงแรมจะจัดอบรมปฐมนิเทศพนักงานเมื่อรับพนักงานใหม่ มีการอบรมทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อเตรียมความพร้อมให้พนักงานมีทักษะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการถ่ายทอดงานแต่ละแผนก อีกทั้งมีหน่วยงานภาครัฐมาให้การอบรมทักษะด้านภาษาให้กับพนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถให้บริการลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการสร้างความเชื่อมั่น (Assurance) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบว่า ทางโรงแรมมีระบบรักษาความปลอดภัยโดยมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตลอด 24 ชั่วโมง มีผู้จัดการผลัดเวรอยู่ประจำโรงแรมตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อทำหน้าที่ตรวจความเรียบร้อย มีการติดกล้องวงจรปิดอย่างทั่วถึง มีสัญญาณป้องกันภัยตามมาตรฐาน ทั้งนี้หากมีข้อร้องเรียน ทางโรงแรมจะรับฟังและขอโทษลูกค้า นำข้อร้องเรียนมาปรับปรุงแก้ไข รวมถึงบางกรณีมีการลดราคาให้กับลูกค้า หรือมีการเปลี่ยนห้องให้กับลูกค้า ซึ่งผู้บริหารโรงแรมจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะมีการคืนเงินลูกค้าหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ทางโรงแรมประเภท 3 ดาวมีระบบปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่เคร่งครัด ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนกับลูกค้า พนักงานไว้วางใจได้ มีความปลอดภัยในการติดต่อทำธุรกรรม พนักงานมีความรู้ มีความเป็นมืออาชีพในการให้บริการ โรงแรมมีมาตรฐานการให้บริการที่ดี

5. ด้านความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบว่า ทางโรงแรมเน้นการให้บริการที่สร้างความอบอุ่น สบายใจ เหมือนลูกค้าอยู่บ้านของตัวเอง ทางโรงแรมมีการเก็บรวบรวมข้อมูลลูกค้า เพราะลูกค้าแต่ละชาติจะมีความต้องการ และความชอบที่แตกต่างกัน อีกทั้งทางโรงแรมมีการอบรมพนักงานด้านพฤติกรรมแสดงออก กิริยามารยาทที่เหมาะสม และโรงแรมจะมีบริการเสิร์ฟน้ำเพื่อเป็นการต้อนรับ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการอย่างครบถ้วน และส่งลูกค้าถึงห้องพักเพื่อแนะนำการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในห้องพัก ตอบข้อสงสัย และช่วยเหลือลูกค้า ทางโรงแรมจะให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรี มีมารยาท และน้ำใจแบบไทย โดยไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงใส่ใจในรายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้าแต่ละราย เช่น ลูกค้าบางท่านที่ไม่รับประทานหมู หรือรับประทานอาหารฮาลาล ทางโรงแรมจะมีบริการอาหารให้เป็นกรณีพิเศษ เป็นต้น ทั้งนี้โรงแรมประเภท 3 ดาว มุ่งเน้นให้พนักงานให้บริการที่ดีโดยไม่เลือกปฏิบัติ พนักงานปฏิบัติอย่างเป็นมิตร เข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการแต่ละคน ใส่ใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำให้ผู้ใช้บริการประทับใจ สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก และติดต่อได้ง่าย

ประเด็นแนวทางการให้บริการเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าของลูกค้า (Perceived Value) ธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและสามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. โรงแรมประเภท 3 ดาว มีแนวทางการให้บริการโดยเน้นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน สะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน มีการให้บริการอาหารเช้าที่หลากหลาย เพียงพอ คุ้มค่ากับเงินที่ลูกค้าจ่าย มีการบริการห้องพักที่กว้างขวาง มีบริการสระว่ายน้ำ บางแห่งมีบริการรถรับ-ส่ง แหล่งการค้า หรือจุดชมวิว โดยไม่คิดค่าบริการ มีการเปลี่ยนและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงดูแลความปลอดภัย ความสุนทรียภาพ ให้ลูกค้าได้พักผ่อน ได้รับความรู้สึกผ่อนคลาย ทั้งนี้เพื่อให้ลูกค้ารับรู้ได้ถึงความคุ้มค่าในการเข้าใช้บริการ และได้รับความยุติธรรมในบริการที่ได้รับกับเงินที่จ่ายไปทั้งหมด

2. โรงแรมประเภท 3 ดาว มีแนวทางการให้บริการโดยเน้นทำเลที่ตั้งของโรงแรมมีความสะดวก ไม่เสียเวลาเดินทาง เช่น ใกล้สถานีขนส่ง ใกล้สนามบิน ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงทางโรงแรมได้จัดสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลาย ร่มรื่น สวยงาม จัดเตรียมห้องพักที่สะอาด เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกคุ้มค่า ไม่เสียเวลาที่มาใช้บริการของโรงแรม และโรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว ไม่ให้ลูกค้าเสียเวลาในการรอรับบริการ

3. โรงแรมประเภท 3 ดาว กำหนดขั้นตอนการให้บริการที่สะดวกและง่าย เพื่อลูกค้าไม่ต้องใช้ความพยายามมากในการใช้บริการของโรงแรม เช่น การจองห้องพัก ลูกค้าสามารถจองผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือโทรจองโดยตรงกับทางโรงแรมได้ อีกทั้งทางโรงแรมมีเว็บไซต์แสดงข้อมูลในการให้บริการ มีข้อมูลการติดต่อกับทางโรงแรม มีแผนที่ตั้งของโรงแรม มีป้ายชื่อโรงแรมชัดเจน ซึ่งช่วยให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้อย่างสะดวก และโรงแรมมีขั้นตอนการให้บริการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีพนักงานบริการตลอดเวลา เพื่อคอยบริการช่วยเหลือลูกค้าตามความต้องการ

4. โรงแรมประเภท 3 ดาว สร้างการรับรู้คุณค่าด้านจิตวิทยาให้กับลูกค้า โดยเน้นให้ลูกค้าไม่มีความกังวลใจในด้านความปลอดภัย ไม่สร้างความหงุดหงิดรำคาญใจให้ลูกค้า โรงแรมจะไม่ทำให้ลูกค้าเสียอารมณ์ มีการแจ้งข้อมูลการให้บริการอย่างครบถ้วน ทักทายด้วยรอยยิ้ม ด้วยมิตรไมตรี อีกทั้งโรงแรมมีบรรยากาศกลิ่นหอม มีเสียงเพลงเบาๆ มีแสงสว่างอย่างทั่วถึง สร้างความร่มเย็น สะอาด สวยงาม เรียบร้อย ปลอดภัย เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกผ่อนคลายและมีความสุข มีความเพลิดเพลิน คลายความกังวลเรื่องความปลอดภัยในการใช้บริการของโรงแรม

5. โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้ลูกค้าประทับใจในห้องพักที่มีการออกแบบตอบสนองต่อการใช้งานอย่างเหมาะสม และให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เหมือนอยู่บ้านของตนเอง และเน้นความปลอดภัยของลูกค้า เช่น มีการตรวจคุณภาพน้ำเพื่อหาเชื้อโรค อาหารผ่านการรับรองมาตรฐาน GMP แม่บ้านจะทำการตรวจเช็คสภาพอุปกรณ์ต่างๆ และโรงแรมเข้าร่วมโครงการ Green Hotel ที่มีการประกอบการโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อีกทั้งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม พบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาว บางแห่งสร้างความแตกต่างด้วยการจัดห้องครัวเปิด (Open) คือให้ลูกค้าได้เห็นกระบวนการ (Process) การทำอาหาร ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า โดยโรงแรมประเภท 4 และ 5 ดาว อาจไม่ได้ให้ความสำคัญ ทั้งนี้ทางโรงแรมประเภท 3 ดาวมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากทางโรงแรมอย่างคุ้มค่าสูงสุด

6. โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้บริการที่คุ้มค่า บริการตรงตามความต้องการของลูกค้า และคุณภาพบริการมีความเหมาะสมกับเงินที่จ่าย เช่น ลูกค้าสามารถเข้าพัก (เช็คอิน) ได้ก่อนเวลาหากมีห้องว่าง และมีบริการแนะนำรถแท็กซี่ที่อยู่ในเครือข่ายให้กับลูกค้า มีบริการรถรับ-ส่งจากสนามบิน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้กับลูกค้า อีกทั้งจากบทสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจโรงแรม พบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาว มีรูปแบบการให้บริการที่มีลักษณะเฉพาะสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นจุดขายให้กับตนเอง เช่น โรงแรมจะไม่มีครัวอาหารเช้าเป็นของตนเอง แต่จะทำการสร้างเครือข่ายกับร้านอาหารชื่อดังในจังหวัด เมื่อลูกค้าเข้าพักสามารถสั่งอาหารนั้นได้ ซึ่งเป็นรูปแบบบริการที่สร้างคุณค่า สร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า เป็นต้น

7. โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้ลูกค้าได้รับความสะดวก มีความสุข และมีความเพลิดเพลินในการพักอยู่ในโรงแรม โดยเน้นสภาพภายในห้องพัก โปร่งสบาย สะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวกคอยบริการลูกค้า เพื่อให้ลูกค้ามีความสะดวกสบาย มีความปลอดภัย มีความสุข มีความเป็นส่วนตัว และเน้นสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ลูกค้าผ่อนคลาย ด้วยบรรยากาศร่มรื่น มีมุมพักผ่อน มีบริการสระว่ายน้ำ ทั้งนี้ทางโรงแรมให้ความสำคัญมากด้านความเป็นส่วนตัวของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกเหมือนอยู่บ้านหลังที่สองของตนเอง

8. โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นการสร้างเอกลักษณ์ สร้างอัตลักษณ์ ให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์แตกต่างจากที่อื่น ให้ลูกค้ามีภาพลักษณ์ที่ดีจากการใช้บริการของโรงแรม และลูกค้ามีความรู้สึกภาคภูมิใจจากการใช้บริการของโรงแรม โดยทางโรงแรมได้นำความเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย และความเป็นท้องถิ่นมาเป็นเอกลักษณ์ของโรงแรม เช่น นำเครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นมาใช้ตกแต่งโรงแรม มีการสื่อสารประเพณีวัฒนธรรมประจำถิ่นและประเพณีไทยผ่านทางภาพวาด หรือบางแห่งนำวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น กล่องทิชชู ที่รองจาน ตกแต่งหมอน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการสร้างภาพลักษณ์ สร้างอัตลักษณ์ และลูกค้ามีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีประสบการณ์ที่แตกต่างในการใช้บริการของโรงแรม รวมถึงทางโรงแรมมีการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สวยงาม และดึงดูดใจอีกด้วย

การอภิปรายผล

แนวทางการให้บริการด้านคุณภาพการบริการของธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย ดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานชี้วัดของสมาคมโรงแรมไทยเพื่อรักษามาตรฐานตามที่สมาคมกำหนด รวมถึงทางโรงแรมจะดำเนินการเพื่อให้ได้รางวัลและใบรับรองมาตรฐานต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อถือได้ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ในส่วนการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับลูกค้าชาวต่างชาติ โรงแรมประเภท 3 ดาว เน้นให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรี มีมารยาท และมีน้ำใจแบบไทย รวมถึงใส่ใจในรายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้าแต่ละราย โดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการให้บริการที่เป็นเสน่ห์ของคนไทย ที่จะสร้างความประทับใจและความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มประชาคมอาเซียนต่อไป สอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภลักษณ์ สุริยะ (2556) ที่ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของแผนกต้อนรับส่วนหน้าโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน กรณีศึกษา: โรงแรมบูติก (Boutique) ในกรุงเทพมหานคร ว่า “ธุรกิจโรงแรมควรจะมุ่งเน้นไปที่ความเข้าอกเข้าใจผู้รับบริการเป็นรายบุคคล และไม่เลือกปฏิบัติกับผู้รับบริการ รวมถึงโรงแรมควรมีการจัดเก็บข้อมูลความต้องการพิเศษของผู้รับบริการไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าพักครั้งต่อไป จะสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก” อีกทั้งธุรกิจโรงแรมควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้าเป็นอันดับแรก ธุรกิจโรงแรมต้องดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อย และความปลอดภัย จัดเตรียมอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการที่เข้ามาพัก รวมถึงจะต้องให้บริการด้วยความถูกต้องเหมาะสมและมีคุณภาพตั้งแต่ครั้งแรก อธิบายถึงข้อจำกัดและแนะนำการใช้บริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และยังต้องรักษาเวลาและรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับผู้รับบริการอีกด้วย สอดคล้องกับ ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2552) ที่กล่าวว่า การให้บริการที่มีคุณภาพเป็นสิ่งที่องค์กรต้องทำให้ได้ เริ่มจากสร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้า นอกจากนี้ต้องบริการด้วยความรวดเร็ว ช่วยลูกค้าแก้ปัญหาต่างๆ เอาใจใส่ลูกค้า พัฒนากระบวนการในการบริการให้ง่าย รักษาสัญญาที่ให้กับลูกค้า ไม่เอาเปรียบลูกค้า ยึดประโยชน์หรือคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเพื่อฉายภาพสะท้อนในแง่ของความพึงพอใจหรือความประทับใจของลูกค้า ควรทำการวิเคราะห์ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้ากลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำและแนะนำบอกต่อกับบุคคลอื่นต่อไป ทั้งนี้ ลิม และ แทง (lim & Tang, 2000) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการมีผลอย่างมากในขั้นตอนการตัดสินใจใช้บริการ เนื่องจากลูกค้าในปัจจุบันพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการใช้บริการสิ่งที่เป็นพื้นฐานในการบอกถึงความคุ้มค่า คือ คุณภาพการบริการ

ประเด็นแนวทางการให้บริการเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าของลูกค้า พบว่า โรงแรมประเภท 3 ดาวในประเทศไทย เน้นจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน สอดรับพฤติกรรมของลูกค้านักท่องเที่ยวแบบอิสระที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งสถานที่ต่างๆ และสามารถเข้าพักแรมโดยมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและเหมาะสม เน้นทำเลที่ตั้งของโรงแรมสะดวก ไม่เสียเวลาเดินทาง มีขั้นตอนการให้บริการที่สะดวกและง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และให้ลูกค้ามีความสุข ความเพลิดเพลิน มีความเป็นส่วนตัวและมีความปลอดภัยเหมือนอยู่บ้านตัวเอง รวมถึงเน้นสร้างเอกลักษณ์ นำความเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย ความเป็นท้องถิ่นมาเป็นเอกลักษณ์ของโรงแรม เพื่อให้ลูกค้ามีประสบการณ์ที่แตกต่างในการใช้บริการของโรงแรม ซึ่งเป็นการสร้างความคุ้มค่าให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน อันเป็นการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มประชาคมอาเซียนต่อไป สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และพรภัทรวดี วงศ์ปันทะนัน (2557) ที่กล่าวว่า คุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า จะต้องคำนึงถึงความง่าย ความสะดวกต่อผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ มีสถานที่ที่ให้ความสะดวกในการบริการลูกค้า มีบริการที่สะดวกที่สุด มีขั้นตอนที่ง่ายที่สุด ผู้ให้บริการต้องมีความพร้อมในการให้บริการแก่ลูกค้าเสมอ ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็วและเต็มใจ ไม่ควรให้ลูกค้ารอนาน ไม่ควรพูดจาด้วยอารมณ์รุนแรง และสอดคล้องกับ ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2552) ที่กล่าวว่า พนักงานบริการต้องมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือลูกค้า มุ่งหวังให้ลูกค้ามีความสุขจากการใช้บริการ ลูกค้าเข้ามาแล้วสามารถสัมผัสความรู้สึกนั้นได้ กลับไปพร้อมกับความสุข อีกทั้งเบรดี้และโครนิน (Brady & Cronin, 2001) ได้กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าลูกค้าจะเป็นแรงผลักให้เกิดพฤติกรรมในอนาคต เช่น ความตั้งใจซื้อซ้ำและการแนะนำบอกต่อ เป็นต้น

ทั้งนี้ภาพสะท้อนการให้บริการของธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว ดังกล่าว หากผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมประเภท 3 ดาว รวมถึงผู้ประกอบการที่ให้บริการที่พักประเภทอื่น เช่น โรงแรมประเภท 1 ดาว และ 2 ดาว โรงแรมบูติก (Boutique) รีสอร์ท (Resort) โฮสเทล (Hostel) และเกสต์เฮาส์ (Guest House) เป็นต้น สามารถนำข้อมูลไปวางแผนและออกแบบการให้บริการให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน ย่อมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียนเข้ามาใช้บริการและเกิดความภักดีต่อกิจการต่อไป อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย และก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งภาครัฐสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์แนวทางการให้บริการสีเขียว (Service Green) สำหรับธุรกิจที่พักที่ผู้ประกอบการจะต้องมุ่งเน้นการให้บริการที่พักควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมควรดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานชี้วัดของสมาคมโรงแรมไทยเพื่อรักษามาตรฐานดาวตามที่สมาคมโรงแรมไทยกำหนดไว้ และมุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้และทักษะอาชีพตามมาตรฐานของโรงแรม รวมถึงรักษาเอกลักษณ์การบริการแบบไทย คือการบริการด้วยอัธยาศัยไมตรี มีมารยาท และมีน้ำใจแบบไทย เพื่อสร้างความประทับใจต่อไป รวมถึงต้องพัฒนาคุณภาพการบริการและศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษามาตรฐานและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียนที่เข้ามาใช้บริการอีกในอนาคต

2. ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมควรศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาธุรกิจโรงแรมให้มีบริการที่มีคุณภาพและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียนได้ต่อไปในอนาคต

3. ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมควรสร้างการบริการสีเขียว (Service Green) โดยให้บริการควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถจูงใจให้ลูกค้ามีส่วนร่วมได้ เช่น ลูกค้าร่วมประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ และใช้ผลิตภัณฑ์ที่ลดมลพิษลดของเสีย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว. 2558. **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว ธันวาคม 2558.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.tourism.go.th/home/details/11/222/25409 (30 มกราคม 2559)

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. 2552. **การตลาดบริการ.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ วีรวัลย์ ไพบูลย์จิตต์อารี และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2555. **AEC กับการปฏิรูปสาขาบริการ.** การสัมมนาวิชาการประจำปี 2555 ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์เซ็นทรัลเวิลด์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.tourismkm-asean.org.html (12 ธันวาคม 2557)

เติมธรรม สิทธิเลิศ. 2558. **ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวอาเซียน.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=3963&filename=index_2 (14 มีนาคม 2559)

นงค์นุช ศรีธนาอนันต์. 2548. **การโรงแรมเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และพรภัทรวดี วงศ์ปันทะนัน. 2557. **จิตวิทยาและคุณภาพบริการท่องเที่ยว.** พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: เฟริ์นข้าหลวง พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. 2559. **การจัดการการท่องเที่ยวในยุคหลังนวสมัย.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.info.ms.su.ac.th/KM$/TourismManagement.pdf (15 พฤษภาคม 2559)

ศุภลักษณ์ สุริยะ. 2556. **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของแผนกต้อนรับส่วนหน้าโรงแรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน กรณีศึกษา: โรงแรมบูติกกรุงเทพมหานคร.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมาคมโรงแรมไทย. 2558. **รายชื่อมาตรฐานโรงแรม 2014.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://thaihotels.org/name-list-for-hotel-resort-2014/ (21 กุมภาพันธ์ 2558)

Brady, M.K. & Cronin, J.J. Jr. 2001. Customer orientation: effects on customer service. **Journal of Service Marketing.** 3(3): 241-51.

Ishaq, M.I. 2012. Perceived value, service quality corporate image and customer loyalty: empirical assessment from Pakistan. **Serbian Journal of management.** 7(1): 25-36.

Kim, S.H. 2010. **Antecedents of destination Loyalty.** Doctor dissertation. University of Florida.

Kotler, P. & Keller, K.L. 2012. **Marketing Management.** 14th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Lee, H.S. 2010. Factors Influencing Customer Loyalty of Mobile Phone Service: Empirical Evidence from Koreans. **Journal of Internet Banking and Commerce.** 15(2): 1-14.

Lim, P.L. & Tang, N.K.H. 2000. A Study of Patients' Expectations and Satisfaction in Singapore Hospitals. **International Journal of Health Care Quality Assurance.** 12(7): 290-299.

Malik, M.E., Naeem, B. & Nasir, A.M. 2011. Hotel Service Quality and Brand Loyalty. **Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business.** 8(3): 621-629.

Parasuraman, A., Berry, L. L. & Zeithaml, V. A. 1985. A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. **Journal of Marketing.** 49(1): 41-50.

Razavi, S.M., Safari, H., Shafie, H. & Khoram, K. 2012. Relationships among Service Quality, Customer Satisfaction and Customer Perceived Value: Evidence from Iran's Software Industry. **Journal of Management and Strategy.** 3(3): 28-37.

Saleem, H. & Raja, N.S. 2014. The Impact of Service Quality on Customer Satisfaction, Customer Loyalty and Brand Image: Evidence from Hotel Industry of Pakistan. **Middle-East Journal of Scientific Research.** 19(5): 706-711.

Sumaedi, S., Bakti, I.G.M.Y. & Yarmen, M. 2012. The Empirical Study of Public Transport Passengers Behavioral Intentions: The Roles of Service Quality, Perceived Sacrifice, Perceived Value, and Satisfaction (Case Study: Paratransit Passengers in Jakarta, Indonesai). **International Journal for Traffic and Transport Engineering.** 2(1): 83-97.

Wilkins, H.C. 2005. **A Structural Model of Satisfaction and Brand Attitude in Hotels.** Doctor dissertation. Griffith University.

Zeithaml, V. A. 1988. Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. **Journal of Marketing.** 52(3): 2-22.

CHIANG MAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ

THE DEVELOPMENT MANAGEMENT STRATEGIES FOR ENHANCING PARTICIPATION IN EDUCATION PROVISION OF MARGINALIZED SCHOOLS, SISAKET PROVINCE

พลพัทธชัย งามแสง เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ

THE DEVELOPMENT MANAGEMENT STRATEGIES FOR ENHANCING PARTICIPATION IN EDUCATION PROVISION OF MARGINALIZED SCHOOLS, SISAKET PROVINCE

พลพัทธชัย งามแสง เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ 2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคามของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ และ 3. พัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการดำเนินการจัดการศึกษา ด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา และด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เขต 3 และ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 552 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ทำการระดมความคิดเห็นและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างทักษะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันทั้ง 3 ด้าน สำหรับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1. ด้านการดำเนินการจัดการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ

การวางแผนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การวัดและการประเมินผล ส่วนของการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นจุดอ่อน (W) สำหรับปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O) 2. ด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนการบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การวัดและการประเมินผล แต่ปัจจัยภายนอกเป็นภาวะคุกคาม (T) 3. ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง มีจุดแข็ง (S) คือการวางแผนระดมทรัพยากร การดำเนินการระดมทรัพยากร การวัดและการประเมินผล และปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O) ส่วนการพัฒนากลยุทธ์ พบว่า กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความเหมาะสม มีกลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1. ปฏิรูปการดำเนินการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน 2. ปรับกระบวนทัศน์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาการศึกษา 3. เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษา และมีกลยุทธ์รอง 12 กลยุทธ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร การพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนชายขอบ

ABSTRACT

This research aims: 1. To study the current state and the desired state of the administration to strengthen the involvement of the community in the education of the marginalized schools, Sisaket province 2. To analyze the strengths, weaknesses, opportunities, threats of the administration to strengthen the involvement of communities in the management of marginalized schools, Sisaket province and 3. To develop of management strategies to enhance the participation of communities in the management of marginalized schools, Sisaket province. To strengthen the involvement of communities in the management of 3 aspects Management education, Management and Development Studies and resource mobilization, education and other related resources. Data were collected from school administrators. Teachers and school board basis. Schools under the Primary Education Service Area office 3 and 4 in Sisaket province Administration. Secondary Educational Service office Area 28 and Provincial Administrative Organization of 552 people using stratified random sampling determine the sample size by using the table of Krejcie and Morgan were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation. And the index needs to develop ways Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) to brainstorm and evaluate the suitability and feasibility by 13 experts and stakeholders. The instrument used in this research were feedback on current conditions and the adverse conditions of the strategy to strengthen the involvement of the community in the education of marginalized offense. And evaluate the suitability and feasibility of the strategy to strengthen the involvement of communities in the management of school marginal offense. The results were as follow:

As regards the current and desirable conditions of Participation in Education Provision of Marginalized Schools, Sisaket Province. The average desirable conditions is higher than current. Current conditions both for the three strengths, weaknesses, opportunities and threats of internal and external factors management to strengthen the involvement of communities in the management of school marginal offenses found: 1. The implementation of the educational strengths (S) is planning to study the involvement of the community and measurement and evaluation. The study by the involvement of the community as

a weakness (W). External factors are the opportunities (O) 2. Management and Development Studies strengths (S) is the planning and management of education by being there. Community involvement Management and education by engaging the community. And measurement and evaluation. External factors are the threats (T) 3. Resource mobilization, education and other resources associated with its strengths (S) is planning to mobilize resources. Implementation of resource mobilization Measurement and Evaluation. External factors are the opportunities (O). As regards the strategy of the administration for enhancing participation in education provision of marginalized schools in Sisaket province consisted of 3 primary strategies: 1. The implementation of education reforms without the involvement of a sustainable community 2. The paradigm of community involvement in the management and development of education. 3. The increase the capacity of communities to engage raise educational resource strategy and 12 secondary strategies

Keywords: Management Strategies, Development, Participation in Education Provision, Marginalized Schools

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ 2550 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้โดยเฉพาะ โดยกำหนดว่าให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์การทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในด้านการศึกษา (สำนักงานกฤษฎีกา, 2550)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อ 18 สิงหาคม 2552 ให้มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้ทั้งระบบ ให้พิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน และได้กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาด้วย เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนสี่ประการหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ และการพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ ซึ่งระบุถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้นเพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวถึง โรงเรียนชายขอบว่าเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่ติดแนวชายแดน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่อยู่บริเวณนั้น รวมทั้งขยายโอกาสทางการศึกษาโดยกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กไทยทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่เรียนในโรงเรียนชายขอบทั่วประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสด้านต่างๆ เพื่อจะได้พัฒนาการจัดการศึกษาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โรงเรียนชายขอบในจังหวัด

ศรีสะเกษ ยังพบปัญหาในการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนชายขอบ ซึ่งข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสถานศึกษาโรงเรียนชายขอบ สถานศึกษาควรเพิ่มศักยภาพของครูผู้สอน ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพัฒนาข้อดี ข้อเสีย ความถูก ความผิด ระบุสาเหตุ ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง โดยจัดให้ครอบคลุมทุกชั้นเรียนและให้มีความต่อเนื่อง มีการพัฒนาครูผู้สอน โดยการอบรมวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และฝึกความมีระเบียบวินัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควรประสานหน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาสนับสนุนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการวิจัยในชั้นเรียนให้สามารถวิจัยสื่อและการเรียนรู้เพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนาให้มากขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเทคนิคการสอนโดยใช้โครงงานทั้งแบบแยกสาระการเรียนรู้และแบบบูรณาการ สถานศึกษาควรร่วมกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ในการกำหนดให้มีและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้มีกิจกรรมตามความถนัด ตามความสนใจ เช่น ดนตรี อาชีพที่สนใจ กิจกรรมโครงงานให้มากขึ้น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนั้น ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติได้ และสถานศึกษาได้รับประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วย คณะอนุกรรมการจากองค์กรเอกชนเข้าร่วมบริหารจัดการใน 6 ฝ่าย คือ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป ระดมเงินทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการของสถานศึกษา โดยมีการร่วมกันกำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ด้วย โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารงานวิจัย (Document Analysis) จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศและงานวิจัยของหน่วยงาน รวมจำนวน 133 เรื่อง ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในช่วงพุทธศักราช 2542-2550 พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย ซึ่งแตกต่างจากความคาดหวังของชุมชนที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของบุตรหลาน ในระดับปานกลางถึงระดับมาก และข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยที่ชุมชนมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา การไม่ได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วม การไม่เข้าใจในบทบาทที่เหมาะสมของชุมชน และสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง และยังเป็นการศึกษาตลอดชีวิต (Education for all) โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาให้เกิดผลสูงสุดแก่วงการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคามของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เขต 3 และ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตที่ 28 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นโรงเรียนชายขอบในอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ อำเภอขุขันธ์ และอำเภอภูสิงห์ จำนวน 310 โรงเรียน รวมจำนวน 1,240 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เขต 3 และ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตที่ 28 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นโรงเรียนชายขอบในอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ อำเภอขุขันธ์ และอำเภอภูสิงห์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) จำนวน 138 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 552 คน และทำการระดมความคิดเห็นและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เขต 3 และ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตที่ 28 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

1. ศึกษาจากกรอบแนวคิด คือ การใช้กระบวนการบริหารของ PIE และ PEST Analysis ร่วมกับการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแบบสอบถามและแบบประเมินฉบับร่าง

2. นำร่างแบบสอบถามและแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (CVI) จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา

3. นำร่างแบบสอบถามและแบบประเมินที่อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบไปทดลองใช้ (Try Out) เครื่องมือกับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จาก 10 โรงเรียน/ชุมชน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) และความเข้าใจประเด็นการตอบข้อคำถามในแบบสอบถามแต่ละข้อ

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α-Coefficient) (Cronbach, 1984: 161) ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.98

5. นำร่างแบบสอบถามและแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วมาสร้างเป็นแบบสอบถามและแบบประเมินต่อไป

6. นำแบบสอบถามและแบบประเมินจากข้อ 5 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบ

7. ปรับปรุงแบบสอบถามและแบบประเมินจากข้อ 6 ที่อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบแล้ว สร้างเป็นแบบสอบถามและแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

8. ร่างกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยเองแล้วนำไปพัฒนาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม โดยพิจารณาคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 ท่าน

9. ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ตามประเด็นหัวข้อในการประชุมสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้น เพื่อตรวจสอบในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความครอบคลุมและการนำระบบไปใช้ ข้อดีและข้อจำกัดของกลยุทธ์ ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการส่งหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี พร้อมซองจดหมายจ่าหน้าซองที่อยู่ของผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์และเก็บข้อมูลด้วยตัวเองในบางส่วนและขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืน ภายใน 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประเมินจุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-ภาวะคุกคาม สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority Need Index ($PNI_{modified}$) แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2552: 275-279) การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน คือ จุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ โดยวิเคราะห์จากค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) นำมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้

$$\frac{\text{ค่าดัชนี } PNI_{modified} \text{ สูงสุด - ค่าดัชนี } PNI_{modified} \text{ ต่ำสุด}}{3}$$

แทนค่าในสูตร $\frac{0.22 - 0.09}{3} = 0.04$

นำผลที่ได้มาจัดกลุ่ม ($PNI_{modified}$) ได้ดังนี้

กลุ่มที่มีค่าดัชนี ($PNI_{modified}$) สูง = 0.19-0.23
กลุ่มที่มีค่าดัชนี ($PNI_{modified}$) ปานกลาง = 0.14-0.18
กลุ่มที่มีค่าดัชนี ($PNI_{modified}$) ต่ำ = 0.09-0.13

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก คือ โอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ (P) ด้านเศรษฐกิจ (E) ด้านสังคม (S) และด้านเทคโนโลยี (T) ซึ่งมีผลต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยวิเคราะห์จากค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) นำมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้

$$\frac{\text{ค่าดัชนี } PNI_{modified} \text{ สูงสุด - ค่าดัชนี } PNI_{modified} \text{ ต่ำสุด}}{3}$$

แทนค่าในสูตร $\frac{0.19 - 0.14}{3} = 0.01$

นำผลที่ได้มาจัดกลุ่ม $PNI_{modified}$ ได้ดังนี้

กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูง = 0.18-0.19
กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ปานกลาง = 0.16-0.17
กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำ = 0.14-0.15

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดค่าคะแนนของคำตอบ การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด
4 หมายถึง ระบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก
3 หมายถึง ระบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ปานกลาง
2 หมายถึง ระบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อย
1 หมายถึง ระบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในด้านการดำเนินการจัดการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) ด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา พบว่า โดยรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57) ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า โดยรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) ผลของการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในด้านการดำเนินการจัดการศึกษา พบว่า โดยรวมค่า $PNI_{modified}$ อยู่ที่ระดับ 0.17 ในด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา พบว่า โดยรวมระดับค่าอยู่ที่ 0.16 ในด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า โดยรวมระดับค่า $PNI_{modified}$ อยู่ที่ 0.18

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคามของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ในแต่ละด้านมีดังนี้ 1. ด้านการดำเนินการจัดการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนการจัดการศึกษา

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการวัดและการประเมินผล ส่วนของการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นจุดอ่อน (W) สำหรับปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O) 2. ด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนการบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการวัดและการประเมินผล แต่ปัจจัยภายนอกเป็นภาวะคุกคาม (T) 3. ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนระดมทรัพยากร การดำเนินการระดมทรัพยากร การวัดและการประเมินผล และปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O)

ผลจากการพัฒนากลยุทธ์หลัก และกลยุทธ์รอง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 12 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 ปฏิรูปการดำเนินการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

- **กลยุทธ์รองที่ 1** เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- **กลยุทธ์รองที่ 2** เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ
- **กลยุทธ์รองที่ 3** ปรับปรุงรูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อสนองตอบต่อด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม
- **กลยุทธ์รองที่ 4** วัดและประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วม

กลยุทธ์หลักที่ 2 ปรับกระบวนทัศน์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาการศึกษา

- **กลยุทธ์รองที่ 5** บูรณาการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน
- **กลยุทธ์รองที่ 6** เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาการศึกษา
- **กลยุทธ์รองที่ 7** ปลูกฝังและเสริมสร้างความสำคัญของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน
- **กลยุทธ์รองที่ 8** เสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารและพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน

กลยุทธ์หลักที่ 3 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษา

- **กลยุทธ์รองที่ 9** ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนการดำเนินการ
- **กลยุทธ์รองที่ 10** กำหนดรูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- **กลยุทธ์รองที่ 11** ปรับปรุงรูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
- **กลยุทธ์รองที่ 12** ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบกันโดยรวมระหว่างสภาพที่พึงประสงค์และสภาพปัจจุบันของด้านการดำเนินการจัดการศึกษา การบริหารและพัฒนาการศึกษา และการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากกว่าทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มีหลักการสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยได้บัญญัติสาระที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาการศึกษา และให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และความคาดหวังของชุมชนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้การศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคม คือ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิชิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพินิจ (2541) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้เกิดจากความสามารถและความต้องการของคนในชุมชน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัดของระยะเวลา สถานที่ เพศ และอายุ เป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยที่แท้จริง ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางนี้ ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพชุมชน สนองความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นโดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผล รูปแบบการเชื่อมประสานการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง มีองค์กรชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ชุมชนมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของพื้นที่ตนเองให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษในแต่ละด้านมีดังนี้ 1. ด้านการดำเนินการจัดการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการวัดและการประเมินผล ส่วนของการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นจุดอ่อน (W) สำหรับปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O) 2. ด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา มีจุดแข็ง (S) คือ การวางแผนการบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารและพัฒนาการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการวัดและการประเมินผล แต่ปัจจัยภายนอกเป็นภาวะคุกคาม (T) 3. ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง มีจุดแข็ง (S) คือการวางแผนระดมทรัพยากร การดำเนินการระดมทรัพยากร การวัดและการประเมินผล และปัจจัยภายนอกเป็นโอกาส (O) ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นว่ายังมีจุดอ่อนของการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องได้รับการแก้ไขโดยการสร้างเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมนั้นๆ โดยเน้นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มีความรู้ที่ถูกต้อง จนถึงการได้รับการยอมรับจากชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชนประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ

วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน ให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องของชุมชนทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับการศึกษาของชูชาติ พ่วงสมจิตต์ (2540) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยสำคัญ ดังนี้ กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสภาวะช่วงเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของท้องถิ่น ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงในสวัสดิภาพของบุตรหลานความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียนผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน โรงเรียนมีระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีแผนงานและการพัฒนาที่ดี ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนความเป็นมาของชุมชน และการเป็นแหล่งสร้างประโยชน์แก่ผู้มีส่วนร่วม

3. การพัฒนากลยุทธ์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เกิดกลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 12 กลยุทธ์ ซึ่งแต่ละกลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นได้อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ แสดงให้เห็นว่าสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพียงแต่ผู้นำไปใช้จะต้องศึกษาสภาพแวดล้อม สภาพสังคม และบริบทของแต่ละพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้นำกลยุทธ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องสอดคล้อง และเกิดความต่อเนื่องยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบเคอร์ร่า (Becerra, 1974) พบว่า การตัดสินปัญหาใดๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหาร และตัวแทนชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน อีกทั้งพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีส่วนร่วมต่ำสุดคือ การเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาต่อชุมชนและสาธารณชนอาจเป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

จะเห็นได้ว่าจากการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ มีหลักที่คล้ายคลึงกัน แต่มีกระบวนการดำเนินการที่อาจจะแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละแห่ง เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจะไม่เกิดขึ้นถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือโรงเรียนและชุมชนไม่สามารถประสานประโยชน์ร่วมกันได้ ถ้าต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือโรงเรียนในท้องถิ่นเป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ในชุมชน และมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของประชาชนแต่ละท้องถิ่นนั้น จะต้องดำเนินการในลักษณะที่ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ โดยเฉพาะต้องส่งเสริมความรู้ ความสามารถด้านวิชาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือโรงเรียนและชุมชนให้มากขึ้น

ชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกับทางโรงเรียนในการจัดการศึกษาไม่ครบกระบวนการของการมีส่วนร่วม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติตามความต้องการของโรงเรียน โดยเฉพาะการร่วมบริจาค การร่วมแรงงาน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนในชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษายังไม่สามารถเป็นจริงได้ เพราะการมีส่วนร่วมในความหมายที่แท้จริงนั้นคือประชาชนในชุมชนควรจะต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในกิจกรรมทุกกิจกรรม และทุกขั้นตอนของกระบวนการอย่างแท้จริง

ในส่วนข้อเสนอแนะในการสร้างเสริมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

2. องค์กรต่างๆ ในชุมชนก็จะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เข้มแข็งและเป็นที่น้อมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาร่วมด้วย

3. บุคลากรของรัฐและประชาชนในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม โดยต้องมีจิตสำนึกว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคน

4. โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและชุมชนควรมีปฏิสัมพันธ์กันให้มากยิ่งขึ้น โดยอาจใช้การจัดประชุม พบปะสังสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น

5. โรงเรียน/สถานศึกษาจัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้แก่คณะกรรมการในกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา

6. โรงเรียน/สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยเน้นเรื่องความพร้อมของชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน มีการสำรวจและพิจารณาศักยภาพของชุมชนรอบโรงเรียน หรือชุมชน องค์กรต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง อาจมีการจัดประชุมเชิญชุมชนเข้าร่วมพูดคุย อภิปราย ให้ผู้นำชุมชน องค์กรต่างๆ เข้าเยี่ยมชมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน หรือจัดกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์ เพื่อให้โรงเรียนได้เล็งเห็นศักยภาพหรือจุดแข็งของชุมชนที่เป็นฐานความรู้ในท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษารอบชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ซึ่งอาจจะไม่ได้ข้อมูลเชิงลึกในบางส่วนที่เป็นกลยุทธ์ที่บางสถานศึกษาใช้แล้วได้ผล และมีจุดเด่น และอาจไม่ได้ลงรายละเอียดมากพอตามที่สถานศึกษาต้องการ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์ข้อมูลในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการบอกเล่าประสบการณ์ และการนำกลยุทธ์ไปใช้ไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิชญ์ สมพงศ์ธรรม และศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ รวมถึงผู้ให้ข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยกลั่นกรอง ให้ข้อเสนอแนะจนได้กลยุทธ์ที่มีคุณค่าต่อการนำไปใช้บริหารจัดการศึกษาในบริบทของจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2553. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2553 (ฉบับที่ 3)**. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. 2540. **การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพินิจ. 2541. **บทบาทของชุมชนกับการศึกษา**. รายงานการศึกษาวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์. 2554. **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ**. ปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2547. การศึกษาทางเลือกของชุมชน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ 27 ฉบับที่ 4: 18-23.

สุวิมล ว่องวาณิช. 2552. **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานกฤษฎีกา. 2550. **พระราชบัญญัติ ระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ.2550**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554. **นโยบายหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2554-2561)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Becerra, G.V. 1974. Role perceptions of administrators and community representatives in participatory decision making. **Dissertation Abstracts International**. 34(4): 6887-A.

Cronbach, L. Joseph. 1984. **Essential of Psychology and Education**. New York: Mc-Graw Hill.

Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. 1970. Determine Sample Size for Research Activities. **Journal of Education and Psychological Measurement.** September 21, 1970. 30(3): 607-610.

CHIANG MAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้าน ด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ

THE DEVELOPMENT OF THE TRAINING COURSE CURRICULUM IN INDIGENOUS VEGETABLE PRODUCTION BASE ON PESTICIDE-FREE VEGETABLE PRODUCTION SYSTEM AND LOCAL WISDOM IN AGRICULTURE FOR ELDERLY

กานต์ชัญญา แก้วแดง

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ

THE DEVELOPMENT OF THE TRAINING COURSE CURRICULUM IN INDIGENOUS VEGETABLE PRODUCTION BASE ON PESTICIDE-FREE VEGETABLE PRODUCTION SYSTEM AND LOCAL WISDOM IN AGRICULTURE FOR ELDERLY

กานต์ชัญญา แก้วแดง
ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และแบบทดสอบความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์ E1/E2 (80/80) และสถิติทดสอบ paired t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า การผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยควรเสริมด้านความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์บนฐานกฎ กติกา และแนวคิดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการเกษตร ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมมีค่าคะแนนความรู้ระหว่างการฝึกอบรม (E1) และความรู้หลังการใช้กิจกรรมการฝึกอบรม (E2) เท่ากับ 81.48/89.56 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมมีค่าคะแนนสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ผู้สูงอายุได้เสนอแนะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่สู่การเสริมสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับวัย

คำสำคัญ: หลักสูตรการฝึกอบรม การผลิตผักพื้นบ้าน ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop and efficiency assessment of the training course curriculum in indigenous vegetable production base on pesticide-free vegetable production system and local wisdom in agriculture for elderly. 12 elderly in the area of Muang Khaen Municipality Maetang District, Chiang Mai Province. Data were collected by using and in-depth interview, group discussion and questionnaires. The training course curriculum prepared had efficiency of E1/E2 according to the set criteria of 80/80, Mean, Standard deviation, paired t-test and content analysis were used for data analysis. The results found that pesticide-free vegetables product must provide body of knowledge, provide experience exchange activities and community rules on the concept of the agriculture of wisdom. The efficiency assessment of the training course curriculum were 81.48/89.56. Comparison of the training course curriculum the post-earning achievement score was higher than the pre-learning score at the 0.05 significant levels. In concluding, elderly suggested that to created the development of agriculture learning sources to occupation that is appropriate for their age.

Keywords: Training Courses, Indigenous Vegetables Production, Elderly

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุและโครงสร้างประชากรได้เปลี่ยนเป็นโครงสร้างประชากรแบบสูงวัย โดยมีอัตราการเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลของการลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ ประกอบกับการลดลงอย่างต่อเนื่องของระดับการตาย ทำให้แนวโน้มการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุส่วนมากมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ สถานการณ์นี้จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงาน ตลอดจนผลิตภาพการผลิตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2555)

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบอาชีพเสริมเพิ่มเติมเพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น ลดการพึ่งพาบุตรหลาน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ แต่ยังขาดองค์ความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินการ ดังนั้นแนวทางการผลิตพืชผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยจึงเป็นแนวทางในการสร้างเสริมอาชีพของผู้สูงอายุที่สอดคล้องและเป็นทุนความรู้เดิมของผู้สูงอายุ (สามารถ ใจเตี้ย, 2556) แต่สถานการณ์อาชีพการเกษตรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบอันส่งผลต่อการเกิดผลกระทบทั้งตัวเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม Allen (2010) พบว่า การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้าทำให้เกษตรกรต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากต้องเร่งผลผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นและยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เช่นเดียวกับระบบการเกษตรในเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาที่สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบระหว่างเทือกเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง สภาพทั่วไปจึงเหมาะสมต่อการทำการเกษตรตลอดปี มีแหล่งน้ำทั้งคลองชลประทานที่ส่งน้ำมาจากเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล รวมถึงแม่น้ำปิงที่ไหลผ่านบางพื้นที่ทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีน้ำใช้ในการเพาะปลูกอย่างเต็มที่ โดยมีประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตรประมาณ 2,838 ครัวเรือน มีพื้นที่เกษตรกรรม 9,050 ไร่ รูปแบบการผลิตการเกษตรที่หลากหลายทั้งการปลูกพืชไร่ พืชสวน และการปศุสัตว์ ทำให้โครงสร้างทางสังคมยังเป็นสังคมการเกษตรที่ต้องพึ่งพาสารเคมีเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ พืชไร่ที่สำคัญ เช่น ข้าวนาปีและนาปรัง (ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ ร้อยละ 70) นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชไร่อื่นๆ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน ดอกดาวเรือง กระเทียม เป็นต้น อาชีพด้านเกษตรกรรมในพื้นที่เป็นแหล่งกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนไม่น้อยกว่าปีละ 10 ล้านบาท (สามารถ ใจเตี้ย, 2555)

ทั้งนี้ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ก่อผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งการเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคและอาการตามระบบของร่างกาย โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชตกค้างในเลือดในระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจะรู้สึกเครียดและเป็นทุกข์อย่างมาก การเกษตรยังก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในแม่น้ำแม่งัดและแม่น้ำปิง รวมถึงการเป็นพื้นที่ต้นน้ำชลประทานแม่แตง (วิทญา ตันอารีย์ และสามารถ ใจเตี้ย, 2554) ส่งผลให้ประชาชนในเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาได้พยายามแสวงหารูปแบบการผลิตพืชผักปลอดภัยที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และที่สำคัญเกษตรกรเหล่านี้ได้สร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรด้วยกันเองและประชาชนที่สนใจ สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพของชมรมผู้สูงอายุที่รวมตัวกันประกอบอาชีพเสริม แต่จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าอาชีพเสริมที่ดำเนินอยู่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มน้อยมาก และจากการประชุมกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบอาชีพเสริมเพิ่มเติมเพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น ลดการพึ่งพาบุตรหลาน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ แต่ยังขาดองค์ความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินการ ดังนั้นแนวทางการผลิตพืชผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยจึงเป็นแนวทางในการสร้างเสริมอาชีพของผู้สูงอายุที่สอดคล้องและเป็นทุนความรู้เดิมของผู้สูงอายุในพื้นที่

นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยโดยการประยุกต์ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นแนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและก่อเกิดรายได้ให้กับผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การลดการพึ่งพาผู้อื่น และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ไม่ต้องลงทุนสูงและยังเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรที่นับวันจะถูกลืมตามกระแสของการพัฒนา นับเป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพในอันที่จะพัฒนาให้เกิดประโยชน์สาธารณะต่อชุมชนและต่อระบบการผลิตอาหารปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตผักพื้นบ้านด้วยระบบพืชปลอดภัยร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสำหรับผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามแบบแผนการทดลองชนิด One Group Pretest-Posttest Design โดยกำหนดกลุ่มทดลองที่ไม่เป็นอิสระแก่กัน และดำเนินการทดลองปฏิบัติกิจกรรมในหลักสูตรด้วยรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ให้ผู้สูงอายุทำแบบทดสอบก่อน-หลังการปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคลแล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) เพื่อให้ได้บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการและกระจายอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ซึ่งการศึกษานี้ได้คัดเลือกตัวแทนจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน ตัวแทนเกษตรกร จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่ม

1.2 การทดสอบประสิทธิผลของบทเรียน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้และอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 12 คน

1.2.2 สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

1.2.3 สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดโครงการ

2. วิธีการศึกษา

2.1 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

2.1.1 ทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่มตามกรอบประเด็นระบบการผลิตเกษตรปลอดภัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้นำไปจัดลำดับความสำคัญสู่การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม

2.1.2 การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ทำการทบทวนข้อมูลการผลิตด้านการเกษตรและภูมิปัญญาด้านการเกษตรในพื้นที่จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลประกอบการยกร่างและการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ดำเนินการโดยนักวิจัยร่วมกับตัวแทนจากหน่วยงานด้านการเกษตรและตัวแทนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างหลักสูตรฯ โดยทำการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้และนำมาประกอบกับผลการวิจัยระบบการผลิตพืชปลอดภัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่หลักสูตรฯ (ฉบับร่าง)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรฯ ครั้งที่ 2 และนำหลักสูตรฯ (ฉบับร่าง) ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามขั้นตอนที่ 1 นำเสนอในการประชุมผู้ให้ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้ที่ประชุมชี้แนะ แล้วผู้วิจัยทำการปรับปรุง (ฉบับร่าง)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรฯ ครั้งที่ 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นและชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฯ (ฉบับร่าง) ให้สมบูรณ์

2.2 การทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฯ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ ทำการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมความเข้าใจทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม บทบาทของวิทยากรและขอความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมในการวางแผนการดำเนินงาน ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างใช้การเผยแพร่ข้อมูลโดยใช้แผ่นพับและประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดก่อนเข้าร่วมโครงการ

ขั้นดำเนินการ ดำเนินการตามรูปแบบฯ ที่ได้จัดกิจกรรมไว้

ขั้นการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฯ ประกอบด้วย

1. แบบวัดประสิทธิผลกระบวนการระหว่างการอบรม (E1) เป็นแบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมการฝึกอบรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นรายบุคคล โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอนแต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน

2. แบบวัดประสิทธิภาพหลังการฝึกอบรม (E2) เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบและให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนทำข้อสอบระหว่างทำกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอนแต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการฝึกอบรมใช้การหาอัตราส่วนของประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการสอบตามเกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 (80/80) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2531)

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม วัดจากแบบทดสอบก่อน-หลัง ที่ผู้วิจัยได้ร่วมกันสร้างขึ้นและนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบถูก-ผิด โดยตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอนโดยการตรวจให้คะแนนแต่ละรายการ ประเมินผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการฝึกอบรมโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติ paired t-test และการสรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการอบรม

ผลการวิจัย

ระบบการผลิตพืชผักปลอดภัยในเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบางพื้นที่ที่เริ่มเชื่อมั่นในกระบวนการการผลิตที่ชี้วัดจากตัวเลขปริมาณผักปลอดภัยที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรไม่ต่ำกว่าวันละ 1,000 บาท การผลักดันการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรในพื้นที่ที่ต้องการใช้สารชีวภาพ เกษตรกรและตัวแทนผู้สูงอายุยังให้ความเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างกิจกรรมที่ให้ประชาชนและเกษตรกรมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีโอกาสพบปะกัน ทั้งนี้จะช่วยให้ทัศนคติบางอย่างของผู้บริโภค เช่น ทัศนคติที่ว่าสารชีวภาพสกปรกผลิตมาจากของเสีย ผักที่ใช้สารชีวภาพย่อมมีของเสียปนเปื้อนเปลี่ยนไป รวมถึงเป็นการปลูกฝังสำนึกรับผิดชอบและความมีวินัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแก่ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารเทศบาล เกษตรกรและประชาชน ตลอดจนนักวิชาการทุกฝ่ายเกิดจิตสำนึกร่วมกัน ส่วนภูมิปัญญาด้านการเกษตรในพื้นที่ พบว่า เกษตรกรเกิดความตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้สารเคมีการเกษตรโดยพยายามเรียนรู้และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ของตนเองที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและประสบการณ์ร่วมกับการเรียนรู้จากสื่อและโครงการบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้)

จากข้อค้นพบในการศึกษาการผลิตและภูมิปัญญาด้านการเกษตรในพื้นที่ได้สะท้อนถึงปัญหาการผลิตด้านการเกษตรที่เกิดจากการใช้สารเคมีการเกษตรและแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการผลิตปัจจัยการผลิตจากสารชีวภาพ จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำข้อดังกล่าวปรึกษาหารือร่วมกันและได้พัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้ไส้เดือนดินย่อยสลาย ดังนี้

1. แนวคิดหลักสูตร ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนามีการทำไร่ ทำสวน ทำนา และเลี้ยงสัตว์กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเก็บผลผลิตจำหน่ายแล้วมักจะมีวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเกิดขึ้นในไร่นาหรือภายในสวน ซึ่งเกษตรกรบางส่วนจะกำจัดโดยวิธีการเผา เมื่อมีการเผาติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปีจะก่อให้เกิดสภาพที่ทำให้ดินเสื่อมโทรมในเวลาต่อมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเหล่านั้นมาทำปุ๋ยหมักแล้วนำกลับมาใช้เพื่อเป็นปัจจัยการผลิตได้ นอกจากนี้กระบวนการผลิตปุ๋ยหมักรูปแบบดังกล่าวยังเป็นการเพิ่มอินทรียวัตถุและธาตุอาหารแก่ดินได้ในระดับหนึ่ง การนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาให้ไส้เดือนดินย่อยสลายต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมทั้งสถานที่ เศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่ใช้ต้องย่อยสลายได้ การควบคุมความชื้น และการคัดเลือกสายพันธุ์ไส้เดือนดินที่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ ทั้งนี้ปุ๋ยหมักที่ได้จากการย่อยสลายโดยไส้เดือนดินจะช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินและเพิ่มแร่ธาตุอาหารแก่พืช

2. วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในการผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้ไส้เดือนดินย่อยสลายเพื่อใช้ในการผลิตผักพื้นบ้านในระบบพืชปลอดภัย

3. การทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม 6 ชั่วโมง ดังเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม

กิจกรรม	เนื้อหา	วิธีการสอนและกิจกรรม	ผลลัพธ์
การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง (2 ชั่วโมง)	การเตรียมบ่อเลี้ยง เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และสายพันธุ์ไส้เดือนดิน	บรรยาย อภิปรายด้วยชุด PowerPoint หัวข้อเกี่ยวกับการเตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บ่อซีเมนต์ เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และไส้เดือนดินสายพันธุ์ฟีเรททิมา พีกัวนา (Pheretima peguana) ร่วมกับการสาธิต และร่วมกันฝึกปฏิบัติการ	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง
การเลี้ยงไส้เดือนดินเพื่อผลิตปุ๋ยหมัก (3 ชั่วโมง)	การปล่อยไส้เดือนดินลงในบ่อซีเมนต์ การดูแลและการให้อาหารไส้เดือนดิน	บรรยาย อภิปรายด้วยชุด PowerPoint ร่วมกับการสาธิตและร่วมกันฝึกปฏิบัติการ	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงไส้เดือนดินในบ่อซีเมนต์
การใช้ประโยชน์ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดิน (1 ชั่วโมง)	ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดิน	บรรยาย อภิปรายด้วยชุด PowerPoint	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดิน

4. ประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกอบรม การหาประสิทธิผลของหลักสูตรการฝึกอบรมโดยหาอัตราส่วนประสิทธิภาพกระบวนการระหว่างการฝึกอบรม (E1) และผลของการใช้หลักสูตร (E2) (E1/E2 = 80/80) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรม (E1) และผลของการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม (E2) เรื่อง การผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้ไส้เดือนดินย่อยสลาย เท่ากับ 81.48/89.56 ทั้งนี้หลักสูตรการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพให้ค่า E1/E2 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมตามเกณฑ์ E1/E2

หลักสูตรการฝึกอบรม	กลุ่มทดลอง	จำนวน	E1	E2	E1/E2
การผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้ไส้เดือนดินย่อยสลาย	ผู้สูงอายุ	12	81.48	89.56	81.48/89.56

5. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลักสูตรการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้เท่ากับ 5.46 และ 8.91 ตามลำดับ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.95 และ 0.87 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลักสูตรการฝึกอบรม

ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t-test	p-value*
ก่อนการใช้บทเรียน	5.46	0.95	-2.657	0.007
หลังการใช้บทเรียน	8.91	0.87		

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ทั้งนี้ผู้สูงอายุที่เข้าทดสอบกิจกรรมการฝึกอบรมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมสู่การปฏิบัติในพื้นที่ สรุปได้ว่า หน่วยงานทั้งเทศบาลและหน่วยงานภายนอกควรร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อใช้เป็นแหล่งการหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างกิจกรรมที่ให้ประชาชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงสร้างแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่ผลิตได้

การอภิปรายผล

ประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรการฝึกอบรมแสดงให้เห็นความต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้สูงอายุในพื้นที่สู่การพัฒนาแนวทางในการสร้างเสริมองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่เป็นความรู้ดั้งเดิมของตนเอง ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมของการฝึกอบรมในส่วนของการบรรยายเชิงทฤษฎีผู้สูงอายุยังไม่สามารถเรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้มากนัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากระบวนการผลิตปัจจัยการผลิตโดยใช้ไส้เดือนดินเป็นกระบวนการที่ยังไม่แพร่หลายมากนักในพื้นที่ และบางขั้นตอนต้องใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์จึงส่งผลต่อความไม่เข้าใจและความไม่คุ้นเคยในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินความรู้หลังการทำกิจกรรมก็ยังสูงกว่าคะแนนก่อนการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับดารารัตน์ จำเกิด และคณะ (2554) พบว่า รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพในผู้สูงอายุได้สะท้อนพลังอำนาจในการก่อเกิดกระบวนการการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณา ไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ และสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง การปฏิบัติเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายของรูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการที่เพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุให้มีพลังอำนาจ

ผู้สูงอายุที่เข้ารับการทดสอบกิจกรรมการฝึกอบรมยังได้สะท้อนความต้องการการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาชีพโดยให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการบริการด้านการส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ทั่วถึงและไม่มุ่งเน้นอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม สอดคล้องกับพรพรม ไขชัยภูมิ และภรณี ศิริโชติ (2554) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการด้านอาชีพให้ผู้สูงอายุ คือ ความไม่ทั่วถึงของบริการและผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก เพราะเทศบาลตำบลโนนไทยไม่ได้มีการรณรงค์อย่างจริงจังจึงขาดความต่อเนื่องในการรับบริการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการทำงานและสงวนอาชีพนั้นไว้เฉพาะผู้สูงอายุ พร้อมทั้งต้องการให้เทศบาลจัดหาแหล่งหรือสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิตของผู้สูงอายุ รวมถึงจัดส่งเสริมให้สูงอายุได้ถ่ายทอดประสบการณ์อาชีพแก่เยาวชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการนำผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของหลักสูตรการฝึกอบรมไปจัดโครงการการสร้างเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ประชาชน เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้ควรพิจารณาความต้องการที่แท้จริงและความสอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดการปรับตัวเองสู่การมีอาชีพที่มั่นคงและพึ่งตนเองได้

2. การประยุกต์ใช้กิจกรรมการฝึกอบรมสู่การปฏิบัติควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ในลักษณะของกระบวนการกลุ่ม โดยพยายามสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์และการสาธิตไม่ควรเน้นการบรรยายเชิงวิชาการที่ยากแก่การเข้าใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างอาชีพด้านอื่นๆ ของผู้สูงอายุทั้งในเมืองและชนบท อันจะนำไปสู่การสร้างแรงสนับสนุนที่สำคัญในครอบครัวและชุมชนให้ผู้สูงอายุได้เตรียมตัวในด้านอาชีพและการพึ่งตนเองได้

2. เปรียบเทียบปัจจัยการคงอยู่ของการประกอบอาชีพเสริมด้านการเกษตรปลอดภัยของผู้สูงอายุในช่วงวัยต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้สร้างแนวทางการเสริมสร้างอาชีพเหล่านั้นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและทรัพยากรที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพในชุมชน โดยอาจจะใช้การศึกษาจากต้นแบบผู้สูงอายุหรือกรณีศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากเกษตรกร ผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ด้านเกษตรและสาธารณสุข ที่ได้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมทดสอบกิจกรรมการฝึกอบรม และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาแนะนำกระบวนการการวิจัยและปรับแก้ไขเครื่องมือ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่สนับสนุนทุนการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ดารารัตน์ จำเกิด และคณะ. 2554. **แนวทางการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2531. **ชุดการสอนระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

พรพรม ไชชัยภูมิ และภรณี ศิริโชติ. 2554. ความต้องการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. **มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 28(1): 85-100.

วิทญา ตันอารีย์ และสามารถ ใจเตี้ย. 2554. **การประเมินผลกระทบสุขภาพจากการใช้สารเคมีการเกษตรในการปลูกพืชไร่ของเกษตรกร เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สามารถ ใจเตี้ย. 2555. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพืชไร่โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. **ราชพฤกษ์**. 10(1): 81-85.

_____ . 2556. การจัดการปัจจัยการผลิตพืชปลอดภัยชุมชนในสะลวง-ขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. **วิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร**. 30(1): 51-58.

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. 2555. **แรงงานสูงอายุมีผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตและการพัฒนาของประเทศไทย**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.ilo.org/asia/info/public/pr/WCMS_104834/lang--en/index.htm (18 กันยายน 2558)

Allen, P. 2010. Realizing justice in local food systems. **Cambridge Journal of Regions, Economy and Society**. 3: 295-308.

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด

THE DEVELOPMENT OF FOLK SCIENCE LESSON PLANS WHICH CONCERNED FOR LANNA LOCAL WISDOM IN THE PSYCHOTHERAPY FOR ELDERLY

อาทิตยา ใจเตี้ย

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด

THE DEVELOPMENT OF FOLK SCIENCE LESSON PLANS WHICH CONCERNED FOR LANNA LOCAL WISDOM IN THE PSYCHOTHERAPY FOR ELDERLY

อาทิตยา ใจเตี้ย
ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดสอบประสิทธิผลของบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 297 ครัวเรือน ผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และแบบทดสอบก่อน-หลังการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Paired t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย = 2.35) กลุ่มผู้สูงอายุมีค่าคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E1) และผลของการใช้บทเรียน (E2) เท่ากับ 83.18/85.25 กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุมีค่าคะแนน เท่ากับ 82.27/85.73 โดยการศึกษานี้กำหนดประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 (E1/E2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้บทเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้บทเรียนทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (p-value = 0.002 และ 0.01 ตามลำดับ)

คำสำคัญ: บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop and efficiency assessment of Folk Science Lesson plans which concerned for Lanna Local wisdom in the psychotherapy. 297 household, 12 elderly persons and 8 caregivers in the area of Suthep sub-district Municipality, Muang Chiangmai District, Chiangmai Province. Data were collected by using questionnaires, group discussion in-depth interview, and questionnaire before and after the Folk Science Lesson plans were Lanna Local wisdom in the psychotherapy had begun. The Folk Science Lesson plans prepared had efficiency of E1/E2 according to the set criteria of 80/80, Means, Standard deviation, Paired t-test and content analysis were used for data analysis.

The results indicated that the relationship aspect of Lanna Local wisdom in the psychotherapy was on the highest level ($\overline{X}$ = 2.35). The Folk Science Lesson plans Lanna Local wisdom in the psychotherapy of elderly were 83.18/85.25 and caregivers 82.27/85.73. The efficiency gain on each lessons were specified at 80.00/80.00 percent (E1/E2). Comparison of Flok Science Lesson the post-learning achievement score was higher than the pre-learning score (p-value = 0.002, and 0.01).

Keywords: Science Lesson Plans, Health Promotion in the Elderly, Lanna Local Wisdom in the Psychotherapy

บทนำ

ประชากรโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยโครงสร้างของประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.0 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 15.0 ในปี 2568 รายงานจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 เพราะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 10 และเพิ่มเป็นร้อยละ 10.4 10.5 และ 10.7 ในปี 2548 2549 และ 2550 ตามลำดับ โดยคาดว่าอัตราส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึง 10.7 ล้านคน หรือร้อยละ 15.28 ในปี 2563 และในอีก 20 ปี ข้างหน้า พ.ศ.2573 จะเพิ่มมากกว่า 2 เท่าที่ร้อยละ 25 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2555) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย ความเจ็บป่วย การเสื่อมของระบบร่างกาย ความสามารถในการทำกิจกรรมที่ลดลง ตลอดจนการเกษียณอายุการทำงาน การสูญเสียบทบาทในการเป็นหัวหน้าครอบครัว การเสียชีวิตของคู่สมรส ญาติ คนใกล้ชิดหรือเพื่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุทั้งสิ้น (วิชาญ ชูรัตน์ โยธิน แสวงดี และสุพาพร อรุณรักษ์สมบัติ, 2555) นอกจากนี้การที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้เกิดภาวะที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ครอบครัวเปลี่ยนแปลงจากการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวอยู่กันเฉพาะพ่อแม่ลูก ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (George, 2010) ส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน การละเลยหรือไม่เอาใจใส่ต่อประชากรผู้สูงอายุเช่นที่เป็นในปัจจุบัน เป็นการบั่นทอนเสถียรภาพของครอบครัว ชุมชนและการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเมื่อมีประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเยาว์และวัยแรงงานกำลังลดลง เนื่องจากผลของการลดอัตราการเกิดและการตายของประชากรวัยแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากปัญหาโรคเอดส์ ภาวะการขาดแคลนแรงงานในการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นขณะที่ภาระในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (สถาบันวิจัยสังคม, ม.ป.ป.) สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจัยกำหนดสุขภาพดังกล่าวข้างต้นกลุ่มผู้สูงอายุน่าจะมีความเสี่ยงในการเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น (รศรินทร์ เกรย์ และณัฐจีรา ทองเจริญชูพงศ์, 2555)

แนวคิดระบบการดูแลสุขภาพ (Health care system) ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างหลากหลายสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ และวิธีคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่มที่มีต่อความเจ็บป่วยในลักษณะต่างกัน โดยจะสัมพันธ์กับประสบการณ์และบริบทแวดล้อมทั้งด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น ระบบการดูแลสุขภาพที่พัฒนาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่นับเป็นภูมิปัญญาที่มีการก่อเกิดและปรับตัวจนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมเป็นผลิตผลจากการสังเกต ทดลองใช้ กลั่นกรอง และสั่งสมสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าระบบการดูแลสุขภาพเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับระบบอื่นๆ ในสังคม โดยทุกระบบต่างก็มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางสังคมและการดำรงชีวิต ระบบการดูแลสุขภาพจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับลักษณะทางวัฒนธรรมและการจัดระเบียบทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม และดำรงอยู่ในทุกๆ สังคมเรื่อยมา สำหรับสังคมไทยการดูแลสุขภาพในอดีตอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แฝงด้วยความเชื่อ ส่งผลให้สังคมไทยในแต่ละภูมิภาคมีระบบการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งยังคงมีบทบาทอยู่มากโดยเฉพาะในสังคมชนบท เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงและพึ่งพิงอาศัยกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืชและธรรมชาติในระบบนิเวศเดียวกัน ซึ่งฐานคิดของระบบการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน คือ การรักษาโรคแบบองค์รวมระหว่างร่างกายและจิตใจ โดยมีความเชื่อว่าสุขภาพที่ดีเป็นภาวะสมดุลของร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย (สามารถ ใจเตี้ย สิวลี รัตนปัญญา และสมชาย แสนวงศ์, 2555)

สถานการณ์ปัจจุบันที่ผู้คนหลงใหลอยู่กับกระแสของเทคโนโลยีทำให้องค์ความรู้ด้านสุขภาพที่บรรพบุรุษสั่งสมมาถูกลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับองค์ความรู้ด้านสุขภาพสมัยใหม่ ในพื้นที่เทศบาลตำบลสุเทพก็เช่นเดียวกัน การปฏิบัติพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจะมีปัจจัยความแตกต่างทั้งครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตเป็นปัจจัยกำหนดทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องอยู่โดดเดี่ยว เกิดภาวะซึมเศร้า นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังต้องการการสนับสนุนด้านอารมณ์ เนื่องจากผู้สูงอายุต้องประสบกับการสูญเสียมากมายทั้งทางด้านร่างกาย สังคมและการดำเนินชีวิต ซึ่งการสูญเสียดังกล่าวสร้างความเสื่อมถอยทางจิตใจให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ขาดความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุต้องหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อช่วยในการเผชิญต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (สามารถ ใจเตี้ย และดารารัตน์ จำเกิด, 2555) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อนำข้อมูลมาบูรณาการกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาธารณสุข เพื่อให้เกิดเป็นบทเรียนที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างและทดสอบประสิทธิผลของบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้านจิตบำบัด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจพฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Survey)

1.1 ประชากรในการสำรวจพฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดเป็นครัวเรือนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3,776 ครัวเรือน ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 ครัวเรือน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากในการคัดเลือกตัวอย่าง

1.2 เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านสุขภาพเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต ทั้งนี้การสร้างข้อคำถามผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามที่ครอบคลุมกลุ่มดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม กลุ่มขจัดปัดเป่า กลุ่มสร้างขวัญกำลังใจ กลุ่มเจริญสติและทำใจ และกลุ่มสร้างความร่มเย็น ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ (Aderson, 1988; บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2531) โดยแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.84

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านจิตบำบัด วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.1.1 วิเคราะห์ความต้องการของผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ

2.1.2 พิจารณาความสอดคล้องขององค์ความรู้ที่ได้จากพฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านสุขภาพเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต

2.1.3 นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการเร่งด่วน จากนั้นนำข้อสรุปมากำหนดเรื่องที่จะจัดทำเป็นบทเรียน

2.2 กำหนดสาระการเรียนรู้ของเนื้อหาที่จะนำมาสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

2.3 จัดทำองค์ประกอบสำคัญของบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 แนวคิดบทเรียน

2.3.2 วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และระดับของผู้เรียน

2.3.4 การวัดประเมินผล

ทั้งนี้ก่อนนำกิจกรรมในบทเรียนไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้นำร่างกิจกรรมบทเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ตัวแทนผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

2.4 การวัดประสิทธิภาพของบทเรียนใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบบทเรียนประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 8 คน โดยคัดเลือกจากความสมัครใจ ทั้งนี้การวัดประสิทธิภาพของบทเรียนใช้แบบวัดประสิทธิภาพ E1/E2 ตามเกณฑ์ 80/80 ดังนี้

2.4.1 แบบวัดประสิทธิภาพกระบวนการระหว่างเรียน (E1) เป็นแบบประเมินการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอน แต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งแบบวัดดังกล่าวข้างต้นมีค่าความเชื่อมั่น 0.83

2.4.2 แบบวัดประสิทธิภาพหลังใช้บทเรียน (E2) เป็นข้อสอบผู้เรียนแต่ละคนระหว่างการใช้บทเรียน โดยข้อสอบที่ใช้เป็นแบบเลือกตอบและให้ผู้เรียนแต่ละคนทำระหว่างเรียน และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอน แต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตามลำดับ

เกณฑ์ประสิทธิภาพของบทเรียน กำหนดไว้ 3 ระดับ (ฉลองชัย สุรวัฒนบูรณ์, 2544) คือ

- **สูงกว่าเกณฑ์** เมื่อประสิทธิภาพของบทเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกินร้อยละ 2.5 ขึ้นไป
- **เท่ากับเกณฑ์** เมื่อประสิทธิภาพของบทเรียนเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกินร้อยละ 2.5
- **ต่ำกว่าเกณฑ์** เมื่อประสิทธิภาพของบทเรียนต่ำกว่าเกณฑ์แต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

2.5 การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนก่อนและหลังการทำกิจกรรมในบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

วัดจากแบบทดสอบก่อน-หลัง ที่ผู้วิจัยได้ร่วมกันสร้างขึ้นและนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอน แต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตามลำดับ

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผลสัมฤทธิ์การนำบทเรียนไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด

การวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดโดยการปฏิบัติด้วยตนเอง ร้อยละ 63.10 โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดโดยรวมเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย = 2.35) ใช้กลุ่มดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยามเป็นประจำมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 2.64) รองลงมา คือ กลุ่มขจัดปัดเป่าเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย = 2.56) ส่วนกลุ่มเจริญสติและทำใจใช้น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 1.86)

ตารางที่ 1 การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ

กลุ่มภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการใช้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต
กลุ่มดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม	2.64	0.52	ใช้เป็นประจำ
กลุ่มขจัดปัดเป่า	2.56	0.49	ใช้เป็นประจำ
กลุ่มสร้างขวัญและกำลังใจ	2.40	0.67	ใช้เป็นประจำ
กลุ่มเจริญสติและทำใจ	1.86	0.50	ใช้บางครั้ง
กลุ่มสร้างความร่มเย็น	2.33	0.65	ใช้เป็นประจำ
รวม	**2.35**	**0.56**	**ใช้เป็นประจำ**

จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่ม พบว่า เมื่อประสบเหตุร้ายในการดำเนินชีวิตโดยไม่รู้สาเหตุ ทั้งการเกิดอุบัติเหตุ โรคภัยไข้เจ็บ ความไม่สบายใจ ความยากจน รวมถึงต้องการสร้างบุญไว้ในภพหน้า โดยผู้สูงอายุจะเชื่อว่าสิ่งที่ไม่ดีเป็นการกระทำของผี ซึ่งผู้สูงอายุจะใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดแสวงหาแนวทางในการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองและสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพของบทเรียนและการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

1. การสร้างบทเรียน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์การใช้จิตบำบัดตามแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาร่วมกับข้อมูลการสังเคราะห์องค์ความรู้จิตบำบัด มาสร้างเป็นบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น โดยได้กำหนดส่วนประกอบของบทเรียน ดังนี้

แนวคิดของบทเรียน

ระบบการดูแลสุขภาพพื้นบ้านล้านนาถือได้ว่าเป็นระบบการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านระบบหนึ่งของสังคมไทย อันเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวล้านนา ซึ่งมีการผสมผสานเอาแนวความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของ “ผี” “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ผนวกกับแนวความเชื่อในด้านพิธีกรรมทางลัทธิพราหมณ์และพุทธศาสนา โดยมีความเชื่อว่าเหตุแห่งการเจ็บป่วยเกี่ยวข้องกับกรรม อีกทั้งความเชื่อที่ว่าคนประกอบขึ้น

จากรูปกับนาม คือ กาย (ธาตุ) กับใจ (ขวัญ) อย่างสมดุลและสัมพันธ์กัน เมื่อมีเหตุที่ทำให้ธาตุหรือขวัญเสียสมดุล เช่น ขวัญตก ขวัญเสีย หรือธาตุเสีย ธาตุพิการจะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้ จิตบำบัดตามแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาจึงเป็นศาสตร์ที่สามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิต จิตวิญญาณ มิได้แปลกแยกออกจากธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่สามารถอธิบายได้ถึงความสัมพันธ์ของการก่อเกิดมนุษย์ ซึ่งการวิเคราะห์วินิจฉัยหาสมมติฐานของการเจ็บป่วยจะเชื่อมโยงกับกรรม สิ่งเหนือธรรมชาติหรือจากพยาธิสภาพของผู้เจ็บป่วยซึ่งต่างมีเหตุผลอธิบายความเชื่อมโยงของการเจ็บป่วยที่แตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตบำบัดตามแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประกอบพิธีกรรม และความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม
3. ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานในการวิเคราะห์แนวโน้มการดำรงอยู่ของจิตบำบัดตามแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง เช่น การสังเกต การสื่อสารในชุมชน การนำเสนอข้อมูล และการสรุปผล

การจัดการเรียนรู้

ใช้เวลาการเรียนรู้ 2 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง

ตารางที่ 2 การจัดการเรียนรู้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัด

ครั้งที่	เนื้อหา	วิธีการสอนและกิจกรรม	ผลลัพธ์
ครั้งที่ 1	กระบวนการประกอบพิธีกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพจิตผู้สูงอายุ	1. หมอพื้นบ้านอธิบายลักษณะของผู้นำพิธีกรรมและความหมายของบทสวด 2. ร่วมกันจัดเครื่องเซ่นไหว้พิธีกรรมสืบชะตา ประกอบด้วย - ไม้ง่าม - ขันตั้ง - กระทงกาบกล้วย - หน่อกล้วย หน่ออ้อย - กระบอกข้าวเปลือก - กระบอกข้าวสาร - กระบอกทราย 3. ร่วมกันอภิปรายความหมายของสัญลักษณ์ ข้อห้ามและเป้าหมายของพิธีกรรมสืบชะตาต่อการเสริมสร้างสุขภาพจิต	ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการประกอบพิธีกรรมและความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
ครั้งที่ 2	ปัจจัยการดำรงอยู่ของจิตบำบัดเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง	การเรียนรู้ผ่านการประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยการดำรงอยู่ของจิตบำบัดเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง - แหล่งการเรียนรู้ - การยอมรับของสังคม - ความเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรในชุมชน	ข้อมูลปัจจัยการดำรงอยู่ของจิตบำบัดเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง

กิจกรรมแต่ละครั้งผู้วิจัยได้นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานทั้งการสังเกต การสื่อสารในชุมชน การนำเสนอข้อมูล และการสรุปผลมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง

2. การหาประสิทธิภาพของบทเรียน โดยหาอัตราส่วนประสิทธิภาพกระบวนการระหว่างเรียน (E1) และผลของการใช้บทเรียน (E2) (E1/E2 = 80/80)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E1) และผลของการใช้บทเรียน (E2) เรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้านจิตบำบัด พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีคะแนนเท่ากับ 83.18/85.25 กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุมีคะแนนเท่ากับ 82.27/85.73 ทั้งนี้บทเรียนที่ผู้วิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพให้ค่า E1/E2 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นตามเกณฑ์ E1/E2

บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น	กลุ่มทดลอง	จำนวน	E1	E2	E1/E2
ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้านจิตบำบัด	ผู้สูงอายุ	12	83.18	85.25	83.18/85.25
	ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	8	82.27	85.73	82.27/85.73

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้านจิตบำบัด ก่อนและหลังการทดลองใช้บทเรียน พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้บทเรียนเท่ากับ 6.75 และ 8.52 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้บทเรียน พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (p-value = 0.002)

ส่วนกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้เท่ากับ 6.12 และ 8.57 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้บทเรียน พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (p-value = 0.01)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t-test	p-value*
กลุ่มผู้สูงอายุ				
ก่อนการใช้บทเรียน	6.75	0.98	4.103	0.002
หลังการใช้บทเรียน	8.52	0.95		
กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ				
ก่อนการใช้บทเรียน	6.12	0.95	3.326	0.01
หลังการใช้บทเรียน	8.57	0.83		

* Paired t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

การอภิปรายผล

ผู้สูงอายุใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดโดยรวมเป็นประจำ และใช้มากที่สุดเป็นการดูเมื่อและฤกษ์ยาม อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุแสวงหาทางเลือกในการสร้างเสริมสุขภาพจิตของตนเองจากการที่ต้องประสบปัญหาการอยู่เพียงลำพังในช่วงเวลาการทำงานของบุตรหลาน ความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมถึงสภาพพื้นที่ที่เป็นชุมชนกึ่งเมืองและมีความหลากหลายของวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ยังคงมีการปฏิบัติในพื้นที่จากฐานวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ สภาพภูมิประเทศ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผี ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านจิตบำบัดเป็นทางเลือกในการปฏิบัติผ่านพิธีกรรมที่หลากหลายภายใต้ความเชื่อและความศรัทธา นอกจากนี้การเข้าร่วมพิธีกรรมยังก่อเกิดการพบปะระหว่างกันของผู้สูงอายุภายใต้สภาพปัญหาที่คล้ายกัน กระบวนการเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพจิตที่ดี สอดคล้องกับวิทธิลักษณ์ จันทร์ธนสมบัติ (2552) พบว่า การพูดคุยกันหรือปรับทุกข์กัน การร่วมกิจกรรมกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะช่วยให้ภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุดีขึ้น และก่อเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่ได้ทำสิ่งต่างๆ ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งชุติไกร ตันติชัยวนิช (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลและคาดทำนายความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มคน อย่างไรก็ตามในพื้นที่เทศบาลตำบลสุเทพยังมีความแตกต่างทั้งครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นปัจจัยกำหนดที่ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องเผชิญปัญหาทางสุขภาพและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด ทั้งนี้การก่อเกิดกระบวนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาด้านจิตบำบัดจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนวิธีการดูแลสุขภาพจิตระหว่างหมอพื้นบ้าน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของบทเรียนได้สะท้อนการใช้แบบแผนภูมิปัญญาล้านนาด้านสุขภาพเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ในพื้นที่ที่ยังมีการใช้และการสืบทององค์ความรู้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพและการบริการสุขภาพ แต่มีผู้สูงอายุเพียงบางส่วนเท่านั้นที่นำระบบดังกล่าวมาใช้ อาจเกิดจากการเปิดรับสังคมภายนอกมากขึ้นทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ต่างภูมิกันมากขึ้น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้นที่เป็นวิถีชีวิตของผู้คนไม่ต่อเนื่องจากฐานวัฒนธรรมเดิมของชุมชนนั้นๆ ประกอบกับการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามามีบทบาทในพื้นที่และได้รับการยอมรับในประสิทธิภาพการรักษาและการช่วยชีวิตจนกลายเป็นการแพทย์กระแสหลัก และได้มีการพัฒนาการด้านการแพทย์และสาธารณสุขเข้มข้นมากขึ้นเป็นลำดับ (พัทยา นีละภมร, 2550) การนำข้อมูลจากสภาพความเป็นจริงมาพัฒนาบทเรียนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ทำให้เนื้อหาของบทเรียนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มวัย รวมถึงทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในบทเรียน ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมของบทเรียนตามเนื้อหาบางส่วนผู้เรียนยังไม่สามารถเรียนรู้และเสนอความคิดเห็นต่อเนื้อหานั้นได้มากนัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยในการเข้าร่วมกิจกรรมลักษณะที่มีกิจกรรมหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินความรู้หลังการทำกิจกรรมก็ยังสูงกว่าก่อนการดำเนินกิจกรรมทั้งสองกลุ่มทดสอบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ผู้สูงอายุได้สะท้อนพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตที่มีการปฏิบัติด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความต้องการการดูแลของบุคคลในครอบครัวและชุมชน รวมถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากในภาวะที่ตนเองรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้ ซึ่งทางผู้เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพโดยเฉพาะการส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างสุขภาพ หรือสร้างเครือข่ายเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2. การนำองค์ความรู้จิตบำบัดสู่การปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน แล้วสร้างกิจกรรมที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้ไม่ให้สูญหาย ทั้งนี้การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจะเป็นแนวทางในการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านจิตบำบัดตามแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาได้

3. การนำกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพจิตในบทเรียนสู่การปฏิบัติควรมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ในลักษณะของกระบวนการกลุ่มโดยพยายามสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยทุกขั้นตอนต้องก่อให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อบอุ่นและเป็นกันเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. แสวงหารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังในเขตเมือง เพื่อร่วมนำข้อมูลสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหาทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ สุขภาพสังคมและสุขภาพทางจิตวิญญาณ อันจะนำไปสู่การสร้างแรงสนับสนุนที่สำคัญในชุมชนให้ผู้สูงอายุดำรงอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในสังคมเมือง

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพจิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

3. พัฒนารูปแบบการสร้างอาชีพเสริมของผู้สูงอายุจากการประกอบพิธีกรรม เช่น การจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ประกอบพิธีสืบชะตา การส่งเคราะห์ และอื่นๆ อันจะเป็นการสร้างรายได้และเสริมสร้างกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมปฏิบัติร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขที่ได้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมทดสอบกิจกรรมบทเรียน และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่สนับสนุนทุนการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ฉลองชัย สุรวัฒนบูรณ์. 2544. **การออกแบบระบบการสอน**. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชุติไกร ตันติชัยวนิช. 2551. **ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2531. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.

พัทยา นีละภมร. 2550. **โครงการฟื้นภูมิปัญญารักษาสุขภาพ**. (เอกสารอัดสำเนา).

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2555. **สารสุขผู้สูงวัย**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.thaitgri.org/ (18 กุมภาพันธ์ 2559)

รศรินทร์ เกรย์ และณัฐจีรา ทองเจริญชูพงศ์. 2555. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ. **วารสารประชากร**. 3(2): 45-62.

วิชาญ ชูรัตน์ โยธิน แสวงดี และสุพาพร อรุณรักษ์สมบัติ. 2555. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเสี่ยงการมีปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุไทย. **วารสารประชากร**. 3(2): 87-109.

วิทธิลักษณ์ จันทร์ธนสมบัติ. 2552. ทัศนะต่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุขของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสาธารณสุข 40 บางแค. **วารสารพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ**. 9(2): 47-54.

สถาบันวิจัยสังคม. ม.ป.ป. **นโยบายของรัฐ และแนวทางการจัดบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.sri.cmu.ac.th/~srilocal/research_a/DATA/39_B.html (2 มีนาคม 2559).

สามารถ ใจเตี้ย และดารารัตน์ จำเกิด. (2555). พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเมือง. **ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร**. 14(2): 107-112.

สามารถ ใจเตี้ย สิวลี รัตนปัญญา และสมชาย แสนวงศ์. 2555. ประสิทธิภาพของบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการสร้างเสริมสุขภาพผู้ติดเชื้อและเอดส์: สมุนไพรและโภชนาการบำบัด. **วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่.** 14(1): 57-64.

Anderson, L.W. 1988. **Likert Scales, Education Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. John, D. Keeves, eds, Victoria: Pergamon.

George, L.K. 2010. Still happ after all theseyears: research frontiers on subjective well-being in later Life. **Gerontology: Social Sciences**. 65B(3): 229-331.

CHIANG MAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR STUDYING CONSERVATION OF LOCAL WISDOMS IN THE AREA OF MUANG KAEN PATTANA MUNICIPALITY, MAE TAENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

พรวนา รัตนชูโชค

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR STUDYING CONSERVATION OF LOCAL WISDOMS IN THE AREA OF MUANG KAEN PATTANA MUNICIPALITY, MAE TAENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

พรวนา รัตนชูโชค
ภาควิชาคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) สร้างสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักเรียนในชุมชน และผู้วิจัย (3) เผยแพร่สื่อการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้แก่นักเรียนในชุมชน และ (4) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 19 คน กลุ่มผู้เสนอแนะรูปแบบวิธีการจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 22 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินการใช้งานระบบ และประเมินคุณภาพสื่อ จำนวน 53 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การจัดเวที ประเมินการใช้งานระบบด้วยแบบสอบถาม และแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนความรู้ด้วยการทดสอบค่า t-test ซึ่งงานวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาภายในท้องถิ่น ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดโคนน้อย ภูมิปัญญาการจัดทำโคมไฟ 700 ปี ภูมิปัญญากังหันวิดน้ำ ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมพื้นบ้านล้านนา และการเขียนตัวหนังสือเมือง ภูมิปัญญาช้างกระดาษสา ภูมิปัญญาการตีมีดภูมิปัญญาการจ่อตอง และดำเนินการจัดทำระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นระบบสารสนเทศ และจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชุมชน และเผยแพร่ระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบยั่งยืน

ผลการวิจัยได้สอบถามความพึงพอใจการใช้งานระบบของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 โรงเรียน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญา พบว่า ผู้ใช้มีระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มาก และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.27 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน ปรากฏว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษา การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

The research on the topic of “Application of Information Technology for Studying Conservation of Local Wisdoms in the Area of Muang Kaen Pattana Municipality, Mae Taeng District, Chiang Mai Province” was based on these following objectives: (1) to collect local wisdom data; (2) to create some learning materials regarding conservation of local wisdoms via the participatory process involving the community’s students and the researchers; (3) to distribute the learning materials via the internet for the community’s students; and (4) to assess achievements from utilizing the learning materials. The sample group used in this study comprised the group of 19 local wisdom informants. The group of 22 system model and local wisdom media model designers, and the group of 53 system evaluators. Data were collected using interviews, public discussion forums, questionnaires, and the pre-test and post-test technique. After that, the collected data were analyzed using statistical analysis, such as frequency, percentage, and t-test. The research collected data regarding local wisdoms in the area, which included the wisdoms about Kone Noi mushroom (*Coprinus fimetarrius*) cultivation, the traditional 700-year lamp event, traditional waterwheels, traditional Lanna rites, calligraphy with traditional Northern texts, elephant sculpture made by mulberry paper, knife making, and Jor Tong (banana leaves) handicraft. In addition, the research created an information system for gathering the local wisdom data into the system. The learning materials regarding local wisdom conservation were developed to be used for managing learning of the community’s students. The information system helped disseminate the knowledge derived from studying the participatory conservation of local wisdoms via the internet. This is considered an efficient approach for sustainable conservation of local wisdoms.

The research also conducted a survey to assess satisfaction of the target groups in 2 schools and the group of local wisdom informants toward the information system that they had used. According to the survey results, it was found that the users had a high level of satisfaction. Furthermore, the study results regarding research utilization based on pre-test and post-test achievements of the students from both schools revealed that their mean post-test score after learning with the materials increased from their pre-test score for 57.27%. The student also revealed the students progress at the significance level of 0.05 The student score obtained from the post-test were higher that those from the pre-test.

Keywords: Information Technology in Education, Local Wisdom Preservation

บทนำ

เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนามีสภาพภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบระหว่างเทือกเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง มีลำน้ำธรรมชาติ 2 สาย คือ ลำน้ำแม่ปิง และน้ำแม่งัด มีลำเหมืองสาธารณะที่รับน้ำมาจากฝายลูกล่างของชลประทานราษฎร์ และคลองชลประทานที่รับน้ำมาจากโครงการเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล ซึ่งประชาชนได้นำมาใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน อาทิ ข้าวโพด กระเทียม ยาสูบ พริก มันฝรั่ง เป็นต้น เทศบาลเมืองเมืองแกนมีประวัติศาสตร์อันยาวนานจากหลักฐานการค้นพบโบราณวัตถุเครื่องถ้วยชามอันเป็นหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์สำคัญของประเทศไทย ตามเอกสารการขุดค้นศึกษาทางโบราณคดี ซึ่งมีอายุในสมัยล้านนา คือประมาณ 500-600 ปีมาแล้ว นั่นแสดงถึงความเป็นชุมชนอันเก่าแก่ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ มีธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีประโยชน์ต่อชุมชนมายาวนาน

ในสถานการณ์ปัจจุบัน การจัดการศึกษาในโรงเรียนได้มีการจัดรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และรายวิชาทางด้านคอมพิวเตอร์เข้าไปบรรจุในหลักสูตร แสดงถึงการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอนในห้องเรียน และโรงเรียนในชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้าช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ในรายวิชาต่างๆ เช่น รายวิชาฟิสิกส์ อาจารย์ผู้สอนได้สอนโดยการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อแสดงการทดลองปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียน แต่ยังมีบางรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเข้าไปศึกษากิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน และกิจกรรมความรู้ที่เข้าไปศึกษาไม่ได้มีการจัดขึ้นตลอดเวลา อาจมีการทำกิจกรรมตามฤดูกาล หรือตามเทศกาลเท่านั้น และองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นองค์ความรู้ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เจ้าขององค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน หรือเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชน และข้อมูลภูมิปัญญาเหล่านี้ชุมชนยังไม่มีแนวคิดในการเก็บรวบรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้ที่สนใจ และนักเรียนในชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อจัดสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา และเพื่อเผยแพร่สื่อการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในชุมชนและผู้ที่สนใจ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักของคนในชุมชน โดยสร้างเครือข่ายในกลุ่มชุมชน และสร้างแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเข้าถึงโรงเรียนและชุมชนได้มากขึ้น การสร้างสื่อจะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง และกลุ่มชุมชนยังให้ความสนใจในการใช้ระบบสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเช่นกัน จนนำไปสู่ความเข้มแข็งและทำให้เกิดการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักเรียนในชุมชน และผู้วิจัย
3. เพื่อเผยแพร่สื่อการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้แก่นักเรียนในชุมชน
4. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 19 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการ

1.2 กลุ่มผู้เสนอแนะรูปแบบวิธีการจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 1 คน นักเรียนโรงเรียนวัดช่อแล 5 คน ครูโรงเรียนวัดหนองออน 1 คน นักเรียนโรงเรียนวัดหนองออน 5 คน กลุ่มตัวแทนผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา 10 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินการใช้งานระบบ และประเมินคุณภาพของสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.3.1 ตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา 10 คน

1.3.2 ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 2 คน นักเรียนชุมชนวัดช่อแล 20 คน

1.3.3 ครูโรงเรียนวัดหนองออน 1 คน นักเรียนวัดหนองออน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ การจัดเวทีชาวบ้าน แบบสอบถาม และแบบทดสอบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ ได้กำหนดวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยคณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน เป็นการสัมภาษณ์ พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. การจัดเวที ใช้วิธีการจัดเวทีชาวบ้าน จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 รวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเวทีแสดงความคิดเห็น และทัศนะของตนเองออกมาอย่างเปิดเผย ร่วมกันเสนอข้อมูลภูมิปัญญาที่อยู่ในพื้นที่ และคัดเลือกข้อมูลเพื่อจัดเก็บในระบบสารสนเทศ

ครั้งที่ 2 ตรวจสอบข้อมูลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนและเพิ่มเติมความถูกต้องของข้อมูล และร่วมแสดงความคิดเห็นในแนวทางของการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และมีส่วนร่วมในการออกแบบสื่อภูมิปัญญา

ครั้งที่ 3 ทดสอบการทำงานของระบบ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. แบบประเมินคุณภาพสื่อ ได้มีการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจการใช้สื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประเมินในส่วนของเนื้อหา สื่อมัลติมีเดีย และขั้นตอนการทำงานของระบบ และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และแบบทดสอบในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนความรู้ด้วยการทดสอบค่า t-test

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ช่วงเดือนมิถุนายน 2557 ทีมผู้วิจัยได้มีการจัดเวทีชาวบ้านร่วมกัน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 1 คน ครูโรงเรียนวัดหนองออน 1 คน นักเรียนจากโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 5 คน นักเรียนจากโรงเรียนวัดหนองออน 5 คน และตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน 10 คน เพื่อแสดงความคิดเห็นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ภายในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันเสนอ และคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จำนวน 7 ภูมิปัญญา ได้แก่ ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดโคนน้อย ภูมิปัญญาการทำโคมไฟ 700 ปี ภูมิปัญญากังหังวิดน้ำ ภูมิปัญญา

ด้านพิธีกรรมพื้นบ้านล้านนา และการเขียนตัวหนังสือเมือง ภูมิปัญญาช้างกระดาษสา ภูมิปัญญาการตีมีด และภูมิปัญญาการจ่อตอง

ระยะที่ 2 ศึกษาและสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย สำรวจโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาโดยแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มและลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตามจุดต่างๆ ภายในชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการพูดคุยพบปะกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ทำการเดินสำรวจ ศึกษา และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนต่อไป

ระยะที่ 3 คณะผู้วิจัยจัดเวทีในวันที่ 9 ธันวาคม 2557 เพื่อตรวจสอบข้อมูลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน และเพิ่มเติมความถูกต้องของข้อมูล และร่วมแสดงความคิดเห็นในแนวทางของการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการออกแบบสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 1 คน ครูโรงเรียนวัดหนองออน 1 คน นักเรียนจากโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล 5 คน นักเรียนจากโรงเรียนวัดหนองออน 5 คน และตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา 10 คน จากการจัดเวทีผู้เข้าร่วมมีความต้องการสื่อที่น่าสนใจ และเข้าใจง่าย

ระยะที่ 4 เป็นระยะของการพัฒนาระบบ โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษามาพัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอน และช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการการพัฒนาระบบงาน (System Development Life Cycle: SDLC) การวิเคราะห์และออกแบบระบบ จัดทำ Decomposition, Context Diagram, Data Flow Diagram และออกแบบฐานข้อมูล จัดทำ Storyboard ของสื่อสำหรับนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำการพัฒนาระบบ ร่วมกับตัวแทนชุมชน และสร้างสื่อการเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอระบบที่พัฒนากับตัวแทนชุมชนและตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา ครูโรงเรียนวัดหนองออน ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล และตัวแทนนักเรียนจากสองโรงเรียน จำนวน 22 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหาอีกครั้งและรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับแก้ระบบที่พัฒนา โดยข้อเสนอแนะที่ได้รับ ได้แก่ สูตรการเพาะเห็ดโคนน้อยมีการปรับเปลี่ยน เนื่องจากส่วนผสมสำหรับการทำเชื้อเห็ดบางอย่างหายากตามท้องตลาดและมีราคาสูง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตราคาสูงตาม จึงมีการปรับปรุงส่วนผสมในการเพาะเห็ดเห็ดโคนน้อย และทางกลุ่มรวมใจพอเพียงได้ทดลองเพาะเห็ดแล้วได้ผลการผลิต และรสชาติคงเดิม และต้นทุนในการผลิตลดลง ทางคณะผู้วิจัยจึงได้ปรับแก้ข้อมูล และสื่อตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 5 ขั้นตอนการทดสอบระบบ โดยการจัดเวทีครั้งที่ 3 การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชนที่มีสภาพสอดคล้องกับการวิจัย ทั้งตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา กลุ่มครูโรงเรียนภายในชุมชน และกลุ่มนักเรียนที่มีความเกี่ยวข้องในการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล จำนวน 2 คน ครูโรงเรียนวัดหนองออน จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญา จำนวน 10 คน นักเรียนจากโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล จำนวน 20 คน และโรงเรียนวัดหนองออน จำนวน 20 คน เพื่อประเมินการใช้งานระบบ ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้งานระบบ โดยประเมินในส่วนของเนื้อหา สื่อมัลติมีเดีย ขั้นตอนการทำงานของระบบ และประเมินสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน จากนั้นได้มอบระบบที่พัฒนาในรูปแบบของเว็บไซต์ให้กับทางโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสามารถบริหารจัดการเว็บไซต์ได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาที่อยู่ในท้องถิ่น และร่วมกันคัดเลือกภูมิปัญญาที่ควรแก่การอนุรักษ์กลุ่มตัวแทนภายในชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลอย่างเต็มที่ ทั้งยังช่วยตรวจสอบ และเพิ่มเติมความถูกต้องของข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

2. ในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ และการออกแบบ Storyboard การวัดความเห็นของตัวแทนชุมชนโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ หลังจากการทำงานร่วมกันในการช่วยออกแบบการทำงาน ออกแบบสื่อที่ใช้ ตลอดระยะเวลาโครงการ พบว่า ตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ ออกแบบสื่อ ร่วมมือในการทดสอบและประเมินผลระบบ

3. การมีส่วนร่วมในการนำไปใช้ประโยชน์ โดยกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล และโรงเรียนวัดหนองออน นำไปใช้ประกอบการสอนในห้องเรียน โดยบรรจุอยู่ในแผนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และมีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา

ข้อมูลภูมิปัญญาในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาที่เก็บรวบรวม ได้แก่

1) ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดโคนน้อย เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกกลุ่มรวมใจพอเพียง ตั้งอยู่เลขที่ 432 บ้านช่อแล หมู่ที่ 1 ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 27 คน

2) ภูมิปัญญาการทำโคมไฟ 700 ปี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านม่วงคำ (โคมไฟ 700 ปี) ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 7 บ้านม่วงคำ หมู่ที่ 4 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 9 คน โดยมีนายประพันธ์ ใจคำ เป็นประธานกลุ่ม

3) ภูมิปัญญากังหันวิดน้ำ กังหันวิดน้ำ เป็นกังหันที่ใช้วิดน้ำจากลำห้วยแกนเพื่อเอาน้ำไปใช้ในการเกษตรของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งกังหันที่ใช้วิดน้ำในลำห้วยแกนมีขนาดค่อนข้างใหญ่ เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5-7 เมตร ส่วนกังหันวิดน้ำขนาดเล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1-2 เมตร ที่ติดตั้งอยู่ที่คลองส่งน้ำในหมู่บ้านวังแดง-ป่าจี้ ใช้วิดน้ำจากคลองส่งน้ำเพื่อนำน้ำไปใช้ในสวนบริเวณใกล้ๆ

4) ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมพื้นบ้านล้านนา และการเขียนตัวหนังสือเมือง ได้แก่ ยันต์มงคล พิธีกรรมเข้าคำปลิว พิธีกิ๋นอ้อพะหยา ปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ นายศรีจัน แก้วบุญเรือง บ้านวังดิน หมู่ที่ 3 ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

5) ภูมิปัญญาช้างกระดาษสา จัดทำโดยกลุ่มแม่บ้านในหมู่ที่ 10 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการนำเอากระดาษสามาขึ้นรูปให้กลายเป็นช้าง สามารถนำมาประดับตกแต่งบ้านได้ ซึ่งการทำนั้นจะนำเอากระดาษสาไปแปะบนแม่พิมพ์ที่เป็นรูปช้าง เมื่อแปะทั่วทั้งตัวแล้วก็จะทำการผ่ากลางเพื่อนำแม่พิมพ์ออก จากนั้นก็แปะกระดาษสาเพิ่มจุดที่ผ่าออกให้เป็นสภาพเดิม และลงสีตามความต้องการ หากต้องการให้เงางามสามารถลงน้ำยาเคลือบเงาเพิ่มได้

6) ภูมิปัญญาการตีมีด ภูมิปัญญาการตีมีดของ นายมานพ ปัญญาเรือน บ้านเลขที่ 62/1 หมู่ที่ 11 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันรับตีมีดทั้งมีดใหม่และมีดเก่าที่ผ่านการใช้มาแล้วแต่คมทื่อ โดยมีดเก่าที่นำมาตีให้คมขึ้นคิดค่าตีด้ามละ 40-50 บาท แต่มีดที่ตีใหม่ ตีมาจากเหล็กแหนบรถยนต์และเหล็กจากไถพรวนรถไถเก่า โดยมีดที่ตีเสร็จแล้วพร้อมใส่ด้ามขายด้ามละ 120-150 บาท

7) ภูมิปัญญาการจ่อตอง ผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญา ได้แก่ นางบัวหอม ปทุมวัน บ้านเลขที่ 148 หมู่ที่ 7 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การจ่อตองเป็นการนำใบตองสดไปทำการผิงไฟเพื่อให้ใบตองอ่อน ซึ่งจะใช้ถุงทรายทับระหว่างการผิงไฟเพื่อให้ความร้อนทั่วถึงทั้งแผ่น โดยใบตองที่อ่อนแล้วนั้น ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ในการห่อบุหรี่ย่อตอง หรืออาจมีคนมารับไปใช้ในการห่อกะละแม ส่วนมากจะทำกันในเขตบ้านปง บ้านเด่น และบ้านสันป่าตอง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ความรู้ด้านภูมิปัญญา ร้อยละ 90 ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลด้านภูมิปัญญาในรูปแบบเอกสารหรือไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากผู้สนใจอยากเรียนรู้ก็ให้เข้ามาศึกษาจากผู้รู้เป็นรายๆ ไป

ภาพที่ 1 การสอบถาม สัมภาษณ์ สำรวจรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 การพัฒนาระบบสารสนเทศและสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้พัฒนาระบบสารสนเทศและสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยระบบสารสนเทศสามารถจัดการเพิ่ม ลบ แก้ไข ข้อมูลสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน สามารถแสดงสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหมวดหมู่ได้ และสามารถประเมินการใช้งานระบบผ่านทางเว็บไซต์ และรายงานผลในรูปของสถิติ และกราฟแสดงผลได้

1. เว็บไซต์รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดเก็บไว้ในรูปแบบของเว็บไซต์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นทาง http://www.hosting.cmru.ac.th/wisdom

ภาพที่ 2 เว็บไซต์รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. สื่อข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาสื่อด้านการเรียนรู้ ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จัดเก็บรวบรวมและนำมาผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้สนใจ และกลุ่มนักเรียนภายในชุมชน

ภาพที่ 3 สื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดโคนน้อย

ส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้งานระบบ

จากการพัฒนาระบบ ได้นำระบบที่พัฒนาไปทดลองใช้งานกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล ครูโรงเรียนวัดหนองออน นักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล นักเรียนโรงเรียนวัดหนองออน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมื่อสอบถามความพึงพอใจการใช้งานระบบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 โรงเรียน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้ส่วนของเนื้อหา ผู้ใช้งานระบบมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านต่างๆ ได้แก่ ลำดับขั้นในการนำเสนอเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.15) เนื้อหามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.09) ความน่าสนใจในการนำเสนอเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.06) ความสมบูรณ์ของเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.03) และความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับผู้เรียน (ค่าเฉลี่ย 4.00)

ผลการวิเคราะห์ในส่วนของสื่อมัลติมีเดีย ผู้ใช้งานมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งาน ระยะเวลาในการนำเสนอสื่อ (ค่าเฉลี่ย 4.18 เท่ากัน) ความเหมาะสมของภาพประกอบสื่อ (ค่าเฉลี่ย 4.10) ความสอดคล้องของภาพกับเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.09) รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในสื่อ ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในสื่อ และลักษณะของสีและความน่าสนใจของสื่อ (ค่าเฉลี่ย 4.06 เท่ากัน)

จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระดับความพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) และกลุ่มผู้ให้ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) ที่มีการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ และครูที่มีการนำสื่อไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน มีความพึงพอใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ที่สื่อช่วยส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

สำหรับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.27 จากการหาค่า t-test แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดสื่อมัลติมีเดีย ค่า t ที่คำนวณมีค่าเท่ากับ -19.60 ซึ่งน้อยกว่า t Critical two-tail = 0.00 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้นำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยบรรจุอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดหนองออน และโรงเรียนชุมชนวัดช่อแล

2. ระบบที่พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

3. โรงเรียนชุมชนวัดช่อแล ได้นำไปประกอบการเรียนการสอนรายวิชา เกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชื่อหน่วย “การทำโครงงานการเพาะเห็ดโคนน้อย” และในเดือนเมษายน 2558 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดช่อแลได้แจ้งว่าทางโรงเรียนกำลังสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดบริเวณโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการเพาะเห็ดโคนน้อย

4. โรงเรียนวัดหนองออน ได้นำไปประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5

ภาพที่ 4 การทดสอบระบบ และการนำไปใช้ประโยชน์

การอภิปรายผล

การจัดเก็บความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐานที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของงามนิจ กุลกัน (2556) เรื่องการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นยังไม่มีการจดบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเพียงการบอกเล่าและการสาธิตโดยอาศัยการจดจำ ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหาย

การนำระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้กับนักเรียนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ศึกษา พบว่า ตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคี และมีเป้าหมายร่วมกันในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ตัวแทนชุมชนเกิดความเข้าใจในความสำคัญ และคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ อีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลในปัจจุบัน เป็นการเก็บข้อมูลในระบบออนไลน์ทำให้ชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนรุ่นหลังได้ นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจกระบวนการและวิธีการเป็นอย่างดี ซึ่งสังเกตจากการให้ความสนใจในเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง และผลการประเมินความพึงพอใจของระบบอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพคุณ ชูทัน (2558) เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมเมืองมรดกโลก จังหวัดกำแพงเพชร ได้พัฒนาสารสนเทศแบบสื่อประสม ผลปรากฏว่า สารสนเทศเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม เมืองมรดกโลก จังหวัดกำแพงเพชร มีผลประเมินความพึงพอใจในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัณย์ เดือนราษฎร์ รังสิยา นารินทร์ วรากรณ์ บุญเชียง ศิวพร อึ้งวัฒนา และสุกิจ เตือนราษฎร์ (2551) เรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนวิชา 551485 การรักษาโรคเบื้องต้น มีระดับความพึงพอใจในการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำให้รู้สึกสนุกในการเรียน และจากการประเมินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้น และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน ปรากฏว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรศานต์ ไหลหลั่ง (2549) เรื่อง การออกแบบและประเมินชุดสื่อมัลติมีเดียวิชาการถ่ายภาพทางการศึกษาตามโมเดลการออกแบบของกานเยและบริกส์ ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของ มณีวรรณ จันที (2553) เรื่อง การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องการวิเคราะห์โครงการลงทุน ที่พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมีค่ามากกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนให้ความสนใจในระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

บทสรุป

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่สื่อการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้แก่นักเรียนในชุมชน และเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาภายในชุมชน และนำเสนอภูมิปัญญาในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย การพัฒนาระบบสารสนเทศจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในรูปของเว็บไซต์ และเผยแพร่สื่อการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้สนใจสามารถเข้าชมและศึกษาข้อมูลได้ตลอดเวลา เมื่อนำไปใช้กับคนในชุมชน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจสื่อมัลติมีเดีย สังเกตจากความสนใจในการศึกษาสื่อ สนใจในการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ให้ความร่วมมือในการประเมินผลการใช้งานระบบ

การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ใช้งานระบบทั้ง ครู นักเรียน และผู้ให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีการนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยนำไปบรรจุอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในชุมชน และมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 57.27 แสดงให้เห็นว่าระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำเอากิจกรรมที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ไปเผยแพร่ให้กับประชาชนและชุมชนอื่นที่สนใจ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด

2. ควรจะมีการเพิ่มเครือข่ายเป็นกลุ่มเป้าหมายอื่นนอกจากโรงเรียนในชุมชน เช่น กลุ่มโรงเรียนในชุมชนใกล้เคียง และเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มเติมในชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นระบบที่รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

งามนิจ กุลกัน. 2556. การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. **วารสารกระแสวัฒนธรรม.** 25(14): 18-30.

ธีรศานต์ ไหลหลั่ง. 2549. **การออกแบบประเมินชุดสื่อมัลติมีเดียวิชาการถ่ายภาพทางการศึกษาตามโมเดลการออกแบบของกานเยและบริกส์.** วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

นพคุณ ชูทัน. 2558. การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมเมืองมรดกโลก จังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.** 6(2): 1-18.

มณีวรรณ จันที. 2553. **การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องการวิเคราะห์โครงการลงทุน.** วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิลาวัณย์ เดือนราษฎร์ และคณะ. 2551. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนวิชา 551485 การรักษาโรคเบื้องต้น. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี.** 19(2): 1-11.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่จัดกระบวนการสอนโดยกลวิธีลินซ์

THE ACHIEVEMENT AND RETENTION OF HUMAN ANATOMY AND PHYSIOLOGY TERMINOLOGY LEARNING BY ADAPTIVE OF LINCS STRATEGY: CASE STUDY OF KAREN STUDENTS, MAEHONGSON COLLEGE, CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ศิวาพร มหาทำนุโชค

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่จัดกระบวนการสอนโดยกลวิธีลินซ์

THE ACHIEVEMENT AND RETENTION OF HUMAN ANATOMY AND PHYSIOLOGY TERMINOLOGY LEARNING BY ADAPTIVE OF LINCS STRATEGY: CASE STUDY OF KAREN STUDENTS, MAEHONGSON COLLEGE, CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

ศิวาพร มหาทำนุโชค
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เรียนรายวิชา กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1-2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเลือกนักศึกษาปกากะญอ จำนวน 18 คน และใช้คะแนนเฉลี่ยจากวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1 เป็นเกณฑ์พิจารณาในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและควบคุม โดยที่ทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน จากนั้นกลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยวิธีปกติ ส่วนกลุ่มทดลองได้รับการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และประเมินผลครั้งที่ 1 เมื่อสิ้นสุดกระบวนการสอน หลังจากนั้น 2 ปี จึงประเมินผลครั้งที่ 2 ผลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาปกากะญอที่ได้รับการจัดกระบวนการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่า และมีความคงทนในการจำคำศัพท์ดีกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ความคงทนในการจำ ศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ปกากะญอ

ABSTRACT

The purpose of this experimental study were to investigate the achievement of Human Anatomy and Physiology terminology learning by adaptive of LINCS strategy: case study of Karen students, Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University. The sample group consisted of 18 students studying in Anatomy and Physiology 1-2 in the second semester of the academic year 2012 and the first semester of the academic year 2013, derived from simple random sampling by lottery method for Karen students. Use the equal in mean of the score of Anatomy and Physiology 1 to separate the control group and the experimental group. The experimental group was taught Anatomy and Physiology terminology by adaptive of LINCS strategy with they mother language. The tests in Anatomy and Physiology terminology learning were administered after teaching had finished and the second test done after the first test for 2 year later. Then the data were analyzed using percentage, mean and standard deviation.

The result of the study was as: The Karen students taught through the use of adaptive of LINCS strategy with they first language had higher Anatomy and Physiology terminology ability and retention scores than control group.

Keywords: Achievement, Retention, Anatomy and Physiology Terminology, Karen

บทนำ

กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา เป็นวิชาที่เกี่ยวกับร่างกาย ลักษณะ รูปร่างและหน้าที่การทำงานของส่วนหรืออวัยวะต่างๆ ตามปกติในร่างกายของมนุษย์ จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมหลายชิ้น พบว่า ผู้เรียนที่มีภาษาเฉพาะของตนเอง เช่น ปกากะญอ (กะเหรี่ยง) มักมีปัญหาในการเรียนรู้ การออกเสียง ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ และความคงทนในการจำคำศัพท์ต่างๆ คำศัพท์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง และให้ความสำคัญเพราะคำศัพท์จะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จในการอ่าน นั่นคือ การรู้คำศัพท์มากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่อ่านได้มากขึ้น ดังนั้นผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนความรู้ด้านคำศัพท์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (อุทัย ภิรมย์รื่น และเพ็ญศรี รังสิยานุกูล, 2541) นอกจากนี้ อนุภาพ ดลโสภณ (2542) กล่าวไว้ว่า ถ้าผู้เรียนไม่มีความแม่นยำ หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์แล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนได้ยาก แสดงให้เห็นว่าคำศัพท์นั้นมีความสำคัญมาก

จากการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนคำศัพท์ที่หลากหลายนั้น การสอนที่น่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้คำศัพท์มากขึ้น เข้าใจความหมาย สามารถนำคำศัพท์ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งสามารถจดจำได้นาน จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้คำศัพท์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ภาษาที่พูดกันเองจะเข้าใจได้ง่ายกว่า จะช่วยให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์สูงขึ้น (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2535) ดังนั้นการจัดกระบวนการสอนโดยเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้คำศัพท์ ควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอาจเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และความคงทนในการจำคำศัพท์ของนักศึกษาได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ ความคงทนในการจำคำศัพท์ และใช้กลวิธีของลินช์ (Ellis, 1998) ที่ได้เสนอความคิดว่าโดยปกติแล้วการเรียนคำศัพท์ในชั้นเรียนมักดำเนินไปในลักษณะของการพูดและฟัง นั่นคือผู้สอนมักจะบอกความหมายของคำศัพท์ให้ผู้เรียนฟัง ซึ่งการเรียนคำศัพท์โดยวิธีนี้ไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้นเลย หากแต่ผู้เรียนควรจะลงมือปฏิบัติ เช่น การลงมือวาดรูป การเขียน หรือแม้แต่การแสดง เพราะกลวิธีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด และรู้จักที่จะสะท้อนความคิดเห็นต่อสิ่งที่เรียน จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยาของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัย

แม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการจัดกระบวนการสอนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนให้บัณฑิตสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์เป็นผู้มีความเก่งทางวิชาการและวิชาชีพสามารถเป็นที่พึ่งทางด้านสุขภาวะของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาในบทเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหารของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาในบทเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหารของนักศึกษาปกากะญอ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ (กะเหรี่ยง) สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา HSC 1301 กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 และรายวิชา HSC 1302 กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 42 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลากเลือกนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1-2 จำนวน 18 คน เมื่อเลือกตัวอย่างนักศึกษาชาติพันธุ์ปกากะญอได้แล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 9 คน โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการวัดผลการเรียนในรายวิชา HSC 1301 กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ให้ค่าคะแนนรวมและคะแนนเฉลี่ยของสมาชิกในแต่ละกลุ่มมีค่าเท่ากัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและแนวการสร้างเครื่องมือ

1. บัตรคำศัพท์ที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ (Ellis, 1998) ให้สามารถเชื่อมโยงคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้เข้ากับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ในการสร้างประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ

1.1 L (list the Part) คือ การจดบันทึกคำศัพท์ใหม่

1.2 I (Indicate a Reminding word) คือ การกำหนดคำช่วยจำ ในขั้นตอนนี้ให้กำหนดคำช่วยจำด้วยภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

1.3 N (Note a Lincing Story) คือ การผูกเรื่อง ในขั้นตอนนี้กำหนดให้ผูกเรื่องด้วยภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง

1.4 C (Create a Lincing Picture) คือ การวาดภาพประกอบ

1.5 S (Self-Test) คือ การตรวจสอบด้วยตนเอง

เมื่อทำความเข้าใจแก่นักศึกษากลุ่มทดลองเรื่องการสร้างบัตรคำศัพท์แล้ว ผู้วิจัยได้มอบหมายให้นักศึกษานำคำศัพท์ที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้แล้วไปสร้างเป็นบัตรคำด้วยตนเองที่บ้าน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดของ Nation (1982) โดยมีหลักการ ดังนี้

2.1 สร้างแบบทดสอบความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ โดยให้ผู้เรียนเลือกคำแปลให้สอดคล้องกับคำศัพท์ที่ปรากฏ

2.2 สามารถให้คะแนนได้ง่าย เช่น แบบทดสอบโคลซ หรือจับคู่ เป็นต้น

2.3 ถ้าเป็นแบบเติมหรือเลือกตอบ คำตอบต้องเหมาะสมกับความรู้ของผู้เรียนที่ได้เรียนไป

2.4 ถ้าเป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนสามารถสร้างได้ ไม่ควรยากหรือมีกระบวนการสร้างที่ซับซ้อนเกินไป

2.5 จำนวนข้อในแต่ละแบบทดสอบต้องเหมาะสมกับเวลา

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ รวมจำนวน 2 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังกล่าว จากนั้นได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำเครื่องมือทั้งหมดมาใช้

การรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มควบคุมทดสอบภายหลังเท่านั้น (Posttest-only control group design) โดยมีผังการทดลอง ดังนี้

E-group	--	X	O_{2E}
C-group	--	--	O_{2C}

เมื่อ E-group คือ กลุ่มทดลอง

C-group คือ กลุ่มควบคุม ที่ได้มาจากการสุ่ม (R)

X คือ การจัดกระทำตามโปรแกรม

O_{2E} , O_{2C} คือ การทดสอบหลังการทดลอง

ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มที่แบ่งไว้ จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มควบคุม (C-group)

1.1 ระหว่างเรียน (ไม่มีการจัดกระทำตามโปรแกรม X) ใช้แนวทางการสอนเนื้อหาและคำศัพท์ เรื่องระบบย่อยอาหารวิธีปกติ คือ บรรยายด้วยสไลด์โปรแกรม PowerPoint ศึกษาหุ่นจำลองด้วยตนเอง และทำแบบฝึกหัด

1.2 หลังเรียน

1.2.1 ใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ เรื่อง ระบบย่อยอาหารหลังเรียนทันที (O_{2C})

1.2.2 ใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ เรื่อง ระบบย่อยอาหารหลังเรียนเป็นเวลา 2 ปี เพื่อประเมินความคงทนในการจำคำศัพท์

2. กลุ่มทดลอง (E-group)

2.1 ระหว่างเรียน (มีการจัดกระทำตามโปรแกรม X)

2.1.1 ใช้แนวทางการสอนเนื้อหาและคำศัพท์ เรื่อง ระบบย่อยอาหาร โดยใช้วิธีปกติ คือ บรรยายด้วยสไลด์โปรแกรม PowerPoint ศึกษาหุ่นจำลองด้วยตนเอง ทำแบบฝึกหัด

2.1.2 ทำกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ด้วยเทคนิคที่ดัดแปลงจากกลวิธีลินช์ โดยการสร้างบัตรคำให้เรียนรู้คำศัพท์ควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง (ปกากะญอ)

2.2 หลังเรียน

2.2.1 ใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ เรื่อง ระบบย่อยอาหารหลังเรียนทันที (O_{2E})

2.2.2 ใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์ เรื่อง ระบบย่อยอาหารหลังเรียนเป็นเวลา 2 ปี เพื่อประเมินความคงทนในการจำคำศัพท์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน

รายการ	กลุ่มที่ 1 (ควบคุม)		กลุ่มที่ 2 (ทดลอง)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	3	33.33	2	22.22
หญิง	6	66.67	7	77.78
อายุ				
19 ปี	2	22.22	2	22.22
20 ปี	5	55.56	6	66.67
21 ปี	1	11.11	1	11.11
22 ปี	1	11.11	-	-
แขนงชาติพันธุ์				
ขาวหรือสกอว์	7	77.78	7	77.78
แดง	2	22.22	1	11.11
โปว์	-	-	1	11.11

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 กลุ่มที่ 1 มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ตามลำดับ ในส่วนของอายุของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีอายุ 20 ปี โดยกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 กลุ่มที่ 1 มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ตามลำดับ สำหรับแขนงชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่มีแขนงชาติพันธุ์เป็นกะเหรี่ยงขาวหรือสกอว์ โดยกลุ่มที่ 1 และ 2 มีจำนวนกลุ่มละ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 เท่ากัน

ในด้านผลการวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ได้เรียนในบทเรียน เรื่อง ระบบย่อยอาหารในกลุ่มที่ 2 หลังจากได้รับการจัดกระบวนการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ดัดแปลงจากกลวิธีลินซ์ (Ellis, 1998) ควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลคะแนน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ที่ได้เรียนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา (คะแนนรวม 20 คะแนน)

กลุ่มที่ 1 (ควบคุม)			กลุ่มที่ 2 (ทดลอง)		
ลำดับที่ผู้เรียน	คะแนนหลังเรียนทันที	คะแนนหลังเรียน 2 ปี	ลำดับที่ผู้เรียน	คะแนนหลังเรียนทันที	คะแนนหลังเรียน 2 ปี
1	20	15	1	20	17
2	16	14	2	20	18
3	20	14	3	20	16
4	20	12	4	10	11
5	8	8	5	20	12
6	10	9	6	16	14
7	16	12	7	20	11
8	16	12	8	10	8
9	10	6	9	16	12
รวม	**136**	**102**	**รวม**	**152**	**119**
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	**15.11**	**11.33**	**ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)**	**16.89**	**13.22**
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	**4.70**	**3.04**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)**	**4.26**	**3.27**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ 2 มีผลคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ที่ได้เรียนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา รวม 152 คะแนน ซึ่งมากกว่า กลุ่มที่ 1 ที่มีผลคะแนนรวมเท่ากับ 136 คะแนน ในส่วนของค่าเฉลี่ย พบว่า ผู้เรียนกลุ่มที่ 2 มีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 16.89 คะแนน ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนจากผู้เรียนกลุ่มที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 15.11 คะแนน สำหรับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า กลุ่มที่ 2 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.26 ในขณะที่กลุ่มที่ 1 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.70 แสดงให้เห็นว่าการกระจายของคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ที่ได้เรียนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของกลุ่มที่ 2 น้อยกว่ากลุ่มที่ 1 หลังจากการทดสอบครั้งที่ 1 เป็นเวลา 2 ปี เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ทำแบบทดสอบเดิมอีกครั้งเพื่อประเมินความคงทนในการจำคำศัพท์ พบว่า คะแนนของทั้งสองกลุ่มลดลง โดยกลุ่มที่ 2 ยังมีผลคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา รวม 119 คะแนน ซึ่งมากกว่า กลุ่มที่ 1 ที่มีผลคะแนนรวมเท่ากับ 102 คะแนน ในส่วนของค่าเฉลี่ย พบว่า ผู้เรียนกลุ่มที่ 2 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา 13.22 คะแนน ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนจากผู้เรียนกลุ่มที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 11.33 คะแนน อย่างไรก็ตาม พบว่า ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มที่ 2 มีค่ามากกว่ากลุ่มที่หนึ่ง โดยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มที่ 1 และ 2 คือ 3.27 และ 3.04 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการกระจายของคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ที่ได้เรียนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของกลุ่มที่ 2 มากกว่ากลุ่มที่ 1

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ จากสถานการณ์ห้องสอบที่จัดให้ผู้เรียนได้รับการทดสอบย่อยเพื่อเก็บคะแนนเรื่องระบบย่อยอาหารมีที่นั่งสอบจำนวนจำกัด จึงกำหนดให้มีการทดสอบเป็น 2 ครั้ง และแจ้งให้ผู้เรียนเลือกเข้ารับการทดสอบครั้งใดก็ได้ตามความสมัครใจ ผลพบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 7 คน (ร้อยละ 77.78) สมัครใจ

เข้ารับการทดสอบในครั้งแรก ส่วนผู้เรียนในกลุ่มควบคุม จำนวน 9 คน (ร้อยละ 100) สมัครใจเข้าสอบครั้งที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการสอนคำศัพท์ด้วยกลวิธีลินซ์ (กลุ่มทดลอง) ส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการเข้ารับการทดสอบมากกว่ากลุ่มควบคุม

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่าคะแนนความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของนักศึกษาปกากะญอ ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ที่ดัดแปลงจากกลวิธีลินซ์ และความคงทนในการจำคำศัพท์สูงกว่ากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติอาจเกิดจากเหตุผลหลายประการ ดังนี้

1. กลวิธีการสอนคำศัพท์ที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้จดจำ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ กล่าวคือ การให้ผู้เรียนได้นึกถึงคำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันกับภาษาที่หนึ่งจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยในการจำ และมีผลโดยตรงต่อความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา สอดคล้องกับคำอธิบายของ Nation (1982) กล่าวว่าวิธีการสอนคำศัพท์เป็นคำโดดๆ หรือโดยการแปลเป็นภาษาแม่ของผู้เรียนนั้นได้ผลดีกว่า คือสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หน้าที่ของคำศัพท์ที่เรียนนั้น ทั้งในภาษาต่างประเทศและภาษาแม่ของตน

2. วิธีการสอนคำศัพท์ที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ที่ได้เรียนในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา เนื่องจากกลวิธีดังกล่าวใช้หลักการสร้างจินตนาการด้วยการวาดภาพประกอบ ที่มีลักษณะเหมือนจริง ซึ่งหมายถึงข้อมูลทางภาษาที่เข้าใจได้ (Comprehensible input) (Krashen, 1985) ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างความชัดเจนในความหมายของคำศัพท์ใหม่ที่ไม่คุ้นเคยแก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ได้

3. การนำกลวิธีของลินซ์มาดัดแปลงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาได้นั้น เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ลักษณะการเรียนการสอนมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนัก มีความเข้าใจกระบวนการคิด และรับผิดชอบการลงมือเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลด้วยตนเอง วิภาดา วัฒนานามกุล (2549) ลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นักศึกษาปกากะญอ ที่ได้รับการจัดกระบวนการสอนคำศัพท์ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ดัดแปลงจากกลวิธีลินซ์ (Ellis, 1998) ควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และมีความคงทนในการจำคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาสูงกว่านักศึกษาปกากะญอ ที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำรูปแบบการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ไปจัดทำแนวการสอน/เนื้อหารายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติการเรียนการสอนต่อไป

2. พิจารณานำรูปแบบการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ไปใช้กับการประเมินผลการเรียนแก่นักศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถการเรียนรู้คำศัพท์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. นำรูปแบบการสอนคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ไปใช้ในการสอนรายวิชาอื่นที่มีคำศัพท์เฉพาะ (Technical term or Medical term) เช่น วิชาชีววิทยาพื้นฐาน ทันตสาธารณสุข เป็นต้น

4. เผยแพร่รูปแบบการสอนคำศัพท์ที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์ที่ให้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ควบคู่กับภาษาที่หนึ่งของแต่ละชาติพันธุ์ให้แก่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีการจัดกระบวนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อปูพื้นฐานผู้เรียนให้มีความเข้าใจมากขึ้น

5. นำผลที่ได้รับจากการวิจัยในส่วนของคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยามาพัฒนาสื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์เรื่อง ระบบย่อยอาหาร ที่สามารถแสดงคำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาซึ่งเป็นภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาของชาติพันธุ์ปกากะญอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาในนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

2. ในขั้นตอนการทำความเข้าใจด้วยตนเองโดยใช้บัตรคำที่ดัดแปลงจากกลวิธีของลินซ์อาจกำหนดให้กลุ่มทดลองมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ผลัดกันแสดงบัตรคำของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มดู และมีการอภิปรายร่วมกัน

3. ควรเพิ่มระยะเวลาการวิจัยเพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนมากขึ้น

4. ควรศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมเนื้อหาบทเรียนอื่นในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา

5. นำความรู้จากการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดผลิตสื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบคำศัพท์สองภาษา

เอกสารอ้างอิง

วิภาดา วัฒนนามกุล. 2545. **ทำไม อย่างไร กับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning).** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://secondary.kku.ac.th/sec4.sdl.html (7 กรกฎาคม 2556)

สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2535. **วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุภาพ ดลโสภณ. 2542. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการสอนโดยใช้เกมและการสอนตามคู่มือครู**. วิทยานิพนธ์ ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อุทัย ภิรมย์รื่น และเพ็ญศรี รังสิยานุกูล. 2541. **ปัญหาการสอนอ่านภาษาอังกฤษแก่ผู้เริ่มเรียน (Problems in teaching beginning reading in English)**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Ellis, Edwin S. 1998. **Visual and auditory LINCS to Background Knowledge: A Key for Learning New Terms.** (online). Retrieved from: http://www.st.cr.k12.ia.us/reading/CALvocabEllisLINCS.pdf (17 May 2015)

Krashen, S. 1985. **The input hypothesis: Issues and in implications**. New York: Longman Group Limited.

Nation, p. 1982. Beginning to learn foreign vocabulary: A review of the research. **ELC journal**, 13(1): 14-36.

CHIANG MAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย

ACTIVE LEARNING MANAGEMENT FOR FOREIGN TEACHERS TOWARD THAI STUDENTS' ENGLISH LANGUAGE LEARNING

สกานต์ ลอมศรี และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย

ACTIVE LEARNING MANAGEMENT FOR FOREIGN TEACHERS TOWARD THAI STUDENTS' ENGLISH LANGUAGE LEARNING

สกานต์ ลอมศรี และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติในโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน พัฒนาคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก และเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนเอกชนที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ (ยกเว้นโรงเรียนที่เป็นมูลนิธิ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ 23 โรงเรียน และจังหวัดลำพูน 3 โรงเรียน ผู้วิจัยได้สำรวจโรงเรียนที่ประสงค์เข้าร่วมกิจกรรม ได้มาทั้งหมด 5 โรงเรียน จากนั้นกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง 3 โรงเรียน และกลุ่มควบคุม 2 โรงเรียน ใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม คะแนนสอบระหว่างภาค คะแนนสอบปลายภาค คะแนนทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูโรงเรียนกลุ่มทดลองมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น 2) คะแนนภาษาอังกฤษของโรงเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ (1) ก่อนการทดลอง คะแนนภาษาอังกฤษของโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าไม่แตกต่างกัน (2) สำหรับกลุ่มทดลอง คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (3) คะแนนที่เพิ่มขึ้น (หลัง-ก่อน) ของโรงเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

คำสำคัญ: การจัดการการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนชาวต่างชาติ การเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย

ABSTRACT

This research aims to study the Active Learning quality of foreign English teachers. A handbook for teaching English in an Active Learning was developed as guidelines and to compare the results of Active Learning towards learning English for Grade 9 students in Chiang Mai and Lamphun. The populations in this research were 23 Private schools (Except the Foundation School) Grade 9 in Chiang Mai and 3 schools from Lamphun. After surveyed, there were 5 schools that willing to participate. Then classified the samples into two groups, 3 schools for experimental group and 2 schools for control group. A quasi-experimental design was used. Data was collected using a questionnaire, surveys, score points collected between semester, final scores, and the pre-test and post-test scores. The results showed that 1) The use of Active Learning for experimental school teachers increased. 2) An Active Learning Handbook for foreign teachers was appropriate. 3) The result of the experimental and control students' English score, significant at 0.05, were as follow: (1) Before the experiment, the experiment and control students' English score were not different. (2) For the experimental group, the English score after the experiment was higher than before the experiment. (3) The different score (post-pre) of the experimental group was higher than the control group.

Keywords: Active Learning Management, Foreign Teachers, Thai Students Learning English

บทนำ

ในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูไม่ควรเน้นที่การสอน แต่ให้เน้นที่การเรียนรู้ สอนให้น้อย แต่เรียนให้มาก ก้าวข้ามสาระวิชา ผู้เรียนควรทำงานเป็นทีมมีการเรียนโดยลงมือทำ (Project-based Learning) ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (Facilitate) (วิจารณ์ พานิช, 2556: 35-58) แต่การจัดการเรียนรู้เท่าที่ผ่านมาในประเทศไทยเองก็ยังพบว่า คุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น การเรียนยังเน้นการท่องจำ ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเบื่อการเรียน ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติ และไม่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์แก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 6)

ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) การเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องท้าทาย โดยนคร ศิลปอาชา อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงานยอมรับว่า แรงงานไทยอ่อนด้านภาษาอังกฤษที่กำหนดให้เป็นภาษากลางในอาเซียน (ศูนย์ข้อมูลความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2558) จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สทศ.) นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นมา ผลปรากฏว่า คะแนนทดสอบของนักเรียนในวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำมาก โดยที่ในปีการศึกษา 2554 มีคะแนนระดับชาติโดยเฉลี่ย 30.49 จาก 100 คะแนน ปีการศึกษา 2555 มีคะแนนเฉลี่ย 28.71 คะแนน ปีการศึกษา 2556 มีคะแนนเฉลี่ย 30.35 คะแนน และในปีการศึกษา 2557 มีคะแนนระดับชาติโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 27.46 คะแนน นับคะแนนโดยเฉลี่ย 4 ปีที่ผ่านมาอยู่ที่ 29.25 คะแนน นับได้ว่ายังต้องพัฒนาอีกมากสำหรับนักเรียนไทยที่เรียนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานานตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 จนกระทั่งถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นเวลา 9 ปี

จากข้อมูลด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และผังการเมือง, หน่วยวิจัยเมือง, 2554: 1) แสดงสถิติสัญชาติของชาวต่างชาติที่มาประกอบธุรกิจ และพักอาศัยระยะยาวในเชียงใหม่เป็นคนอเมริกันถึงร้อยละ 42.12 ออสเตรเลีย ร้อยละ 10.38 และสหราชอาณาจักร ร้อยละ 9.25 จากจำนวนชาวต่างชาติทั้งหมด ซึ่งนับได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบและมีโอกาสอย่างสูงในการที่จะนำชาวต่างชาติซึ่งเป็นเจ้าของภาษาโดยตรงมาช่วยเหลือในการที่จะให้นักเรียนได้มีทักษะทางภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

สภาพการณ์ดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ของประเทศควรจะมีการปรับเปลี่ยน หาแนวทางที่ดีที่สุดในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้โอกาสนักเรียนในการพูดคุย และฟังอย่างมีความหมาย เขียน อ่าน และสะท้อนความคิดในเนื้อหา แนวคิด ปัญหา และให้ความสนใจในเนื้อหาทางวิชาการ (Meyers & Jones, 1993: 6) รวมถึงการจัดกิจกรรมอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการให้นักเรียนทำสิ่งต่างๆ และคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้ทำ (Bonwell & Elison, 1991) นอกจากนี้ McKeachie (2002) ยังกล่าวอีกว่าการเรียนรู้เชิงรุกเป็นเทคนิคการสอนที่ได้ผลมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะสามารถนำไปใช้ในสังคมโลกได้ การจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกห้องเรียน ท้ายที่สุดจะส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนไทย และแรงงานไทยในการติดต่อสื่อสารกับประเทศในประชาคมอาเซียนที่จะเข้ามาทำธุรกิจ หรือแม้แต่ท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนที่อาศัยอยู่ จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูชาวต่างชาติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย โดยผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติในโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน
2. เพื่อพัฒนาคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

สมมติฐานการวิจัย

1. โรงเรียนกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก และโรงเรียนกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้แบบปกติมีคะแนนทดสอบภาษาอังกฤษก่อนการทดลองด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ไม่แตกต่างกัน
2. คะแนนทดสอบภาษาอังกฤษหลังการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลองจะสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนการทดลอง
3. คะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มทดลองจะสูงกว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มควบคุม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนเอกชนที่รับเงินอุดหนุน (ยกเว้นโรงเรียนที่เป็นมูลนิธิ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน จำนวน 26 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ 23 โรงเรียน และจังหวัดลำพูน 3 โรงเรียน

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอยู่แล้วตามสภาพปกติ ยากต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ผู้วิจัยจึงไม่สามารถกำหนดตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มการวิจัยได้ด้วยการสุ่ม (องอาจ นัยพัฒน์, 2551: 280) ดังนั้นผู้วิจัยได้สำรวจโรงเรียนที่ประสงค์เข้าร่วมกิจกรรม โดยพยายามให้มีคุณสมบัติ/ลักษณะเหมือนกันมากที่สุด ได้กลุ่มทดลองทั้งหมด 3 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 68 คน และกลุ่มควบคุม 2 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 42 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยมีดังนี้

1. Active Learning Scale เป็นสเกลที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากปิระมิดการเรียนรู้ และสเกลจาก Transforming a Classroom toward Inquiry (Howard, 2003: 39) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนที่ใช้ทดลอง

2. A Survey of Classroom Teaching Methods เป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากกรวยประสบการณ์ของเดล (Dale, 1946: 39) และปิระมิดการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ข้อ เป็นการสำรวจข้อมูลการใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และเทียบกับ Active Learning Scale ว่าโรงเรียนที่ใช้ทดลองนั้นมีระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับใด นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ครูผู้สอนพัฒนาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นตลอดการทดลอง โดยที่แบบ Survey of Classroom Teaching Methods จะถูกแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน Active Learning Scale

3. แบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ในการหาค่าความเที่ยงตรง (IOC) ของคู่มือก่อนที่จะนำคู่มือไปปรับปรุงและนำไปใช้ในการทดลองต่อไป

4. แบบทดสอบระหว่างภาค และแบบทดสอบปลายภาค ใช้แบบทดสอบวิชาภาษาอังกฤษของแต่ละโรงเรียนเพื่อนำมาทดสอบประสิทธิภาพของกระบวนการ (Process-E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (Product-E_2)

5. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนชาวต่างชาติที่มีต่อคู่มือ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยใช้หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยเพื่อทราบข้อมูลในภาพรวมหลังจากใช้คู่มือ

6. แบบทดสอบก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยร่วมมือกับ EFL Learning Centre (DSS Education Co., Ltd.) ในการเลือกใช้แบบทดสอบที่ครอบคลุมทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน จาก IELTS Test (Past Paper) ซึ่งกำหนดให้มีคะแนน (Band Score) ตั้งแต่ 0-9 คือ 0 คะแนน หมายถึง ไม่ได้เข้าสอบ 1 คะแนน หมายถึง Non User 2 คะแนน หมายถึง Intermittent User 3 คะแนน หมายถึง Extremely Limited User 4 คะแนน หมายถึง Limited User 5 คะแนน หมายถึง Modest User 6 คะแนน หมายถึง Competent User 7 คะแนน หมายถึง Good User 8 คะแนน หมายถึง Very Good User และ 9 คะแนน หมายถึง Expert User

กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดย ครูชาวต่างชาติที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

2. จัดทำคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับครูผู้สอนชาวต่างชาติ

3. ไปพบปะครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เพื่อชี้แจงและกระตุ้นให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกให้มากขึ้น

4. ประสาน และร่วมมือกับ EFL Learning Centre (DSS Education Co., Ltd.) ในการเลือกใช้แบบทดสอบที่ครอบคลุมทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยใช้ IELTS Test (Past Paper)

5. ให้ EFL Learning Centre ทำการทดสอบนักเรียนก่อนการทดลองทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในสัปดาห์แรกของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

6. กระตุ้นให้ครูผู้สอนชาวต่างชาติจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ให้กับโรงเรียนกลุ่มทดลอง

7. สำรวจสภาพการใช้การเรียนรู้เชิงรุก ของครูชาวต่างชาติ ตามแบบ Survey of Classroom Teaching Methods ในสัปดาห์แรกของภาคเรียนที่ 2 และระหว่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ เดือนละ 1 ครั้ง จนสิ้นสุดการทดลอง

8. ให้ EFL Learning Centre ทำการทดสอบนักเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมหลังเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกให้กลุ่มทดลอง

9. เปรียบเทียบผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติในโรงเรียนเอกชนที่รับเงินอุดหนุนในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เมื่อเสนอแนะให้กลุ่มทดลองใช้คู่มือ พบว่า ระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และในภาพรวม พบว่า ร้อยละของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนทุกโรงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในแต่ละเดือน

2. ได้พัฒนาคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกและนำไปใช้ โดยคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกประกอบไปด้วยเนื้อหา 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บทนำ ซึ่งกล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้และความเป็นมาของการเรียนรู้เชิงรุก

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในห้องเรียน

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ต่างๆ ของการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน

ตอนที่ 4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมศัพท์ที่นักเรียนควรรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพิ่มเติมในส่วนท้าย

ผลการวัดประสิทธิภาพของคู่มือทั้ง 3 ระยะ พบว่า

(1) ระยะการจัดทำคู่มือ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC = 0.69 สรุปว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้

(2) ระยะการวิเคราะห์การทดสอบประสิทธิภาพคู่มือ ในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของทั้งสามโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

(3) ระยะการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูผู้สอนชาวต่างชาติในการใช้คู่มือ พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน พบว่า

3.1 การเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษก่อนการทดลองระหว่างโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษก่อนการทดลองระหว่างโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุม

คะแนนก่อนการทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value Sig.
กลุ่มทดลอง	68	1.84	0.67	-0.88	0.38 NS
กลุ่มควบคุม	42	1.95	0.66		

NS = Non Significant

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษก่อนการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า โรงเรียนกลุ่มทดลองมีนักเรียน จำนวน 68 คน มีคะแนนเฉลี่ย 1.84 ส่วนโรงเรียนกลุ่มควบคุมมีนักเรียนจำนวน 42 คน มีคะแนนเฉลี่ย 1.95 ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.38 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 (Sig. > 0.05) แสดงว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่แตกต่างกันนั่นเอง

ซึ่งหมายความว่า โรงเรียนกลุ่มทดลอง และโรงเรียนกลุ่มควบคุมมีความรู้ภาษาอังกฤษใกล้เคียงกัน

3.2 การเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษหลังการทดลองและก่อนการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษหลังการทดลองและก่อนการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลอง

คะแนนสอบกลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value Sig.
หลังทดลอง	68	2.68	0.63	13.79***	0.001
ก่อนทดลอง		1.84	0.67		

*** = Sig at 0.001

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนสอบภาษาอังกฤษหลังการทดลองและก่อนการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า โรงเรียนกลุ่มทดลองมีนักเรียน จำนวน 68 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 1.84 ส่วนหลังการทดลอง ซึ่งมีการขอความร่วมมือให้ใช้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกให้มากขึ้น มีคะแนนเฉลี่ย 2.68 โดยสถิติทดสอบ t-test เท่ากับ 13.79 นั่นคือ คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทำให้เป็นที่ยืนยันได้ว่า คะแนนของนักเรียนหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกดีกว่าก่อนการใช้

3.3 การเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้น (หลัง-ก่อน) ของโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	หลังการทดลอง		ก่อนการทดลอง		คะแนนที่เพิ่มขึ้น		t-test	Sig at
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	D	S.D.		
กลุ่มทดลอง	68	2.68	0.63	1.84	0.67	0.85	0.51	13.24***	0.001
กลุ่มควบคุม	42	2.20	0.57	1.95	0.66	0.25	0.43		

*** = Sig at 0.001

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนหลังการทดลองและก่อนการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า มีคะแนนเพิ่มขึ้น 0.85 ส่วนโรงเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเพิ่มขึ้น 0.25 ที่สถิติทดสอบ t-test = 13.24 แสดงว่า คะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 หมายความว่า จากเดิมที่โรงเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนการทดสอบก่อนการทดลองสูงกว่าโรงเรียนกลุ่มทดลอง แต่หลังจากทดลองแล้ว โรงเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนกลุ่มควบคุม

การอภิปรายผล

จากผลการวัดระดับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวต่างชาติโรงเรียนเอกชนที่รับเงินอุดหนุน จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูชาวต่างชาติมีการปรับเปลี่ยนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรับไปเป็นการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากจากการที่ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ (Operant Conditioning) คือ การให้รางวัลเล็กน้อยเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น (Standridge, 2002) แต่จากการที่กราฟอัตราก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังมีการลดลงเนื่องจากครูผู้สอนยังคงยึดติดกับการสอนแบบเดิม คือ ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ Geressu (2008: 71) ที่สรุปว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการดำเนินการในการใช้การเรียนรู้เชิงรุกซึ่งส่งผลเชิงลบ ได้แก่ การที่ครูและนักเรียนยังคงชอบการสอนแบบเดิม คือ ใช้การบรรยาย เช่นเดียวกันกับ Alemu (2010) ที่ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาคณิตศาสตร์ในมหาวิทยาลัยโอโรเมีย สาธารณรัฐเอธิโอเปีย และพบว่าถึงแม้ว่าจะให้มีการใช้การเรียนรู้เชิงรุกในนโยบายของประเทศสาธารณรัฐเอธิโอเปีย การสอนแบบเดิมคือการใช้การบรรยาย ซึ่งครูเป็นผู้ถ่ายทอด หรือพูดแล้วนักเรียนเป็นผู้ฟัง ก็ยังคงถูกใช้ในห้องเรียนส่วนใหญ่

การพัฒนาคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตามรายการความคิดเห็น จำนวน 10 ด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยสูงสุด ได้แก่ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ด้านความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เรียน และด้านความเหมาะสมของการใช้ภาษา รองลงมา ได้แก่ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมกับขนาดของคู่มือ ด้านความเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน และด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ส่วนค่าความคิดเห็นที่ต้องปรับปรุงได้แก่ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนไทย กล่าวโดยสรุป ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีค่า 0.69 สามารถนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพคู่มือโดยการใช้สูตร E_1/E_2 สำหรับการทดสอบประสิทธิภาพของกระบวนการ (Process-E_1) และทดสอบประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (Product-E_2) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของโรงเรียน A และโรงเรียน B สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ของโรงเรียน C ต่ำกว่าเกณฑ์เล็กน้อย แต่เมื่อดูในภาพรวม ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการต่อค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของทั้งสามโรงเรียนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อคู่มือ พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก เกี่ยวกับความถี่ในการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม ความเข้าใจในเนื้อหา ความมีประโยชน์ การแนะนำต่อ และภาพรวมของคู่มืออยู่ในระดับมาก ยกเว้นความพึงพอใจที่มีต่อหน้าปกอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับการเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเอกชนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ผลการวิจัยตามสมมติฐานที่พบคือ

ข้อที่ 1 โรงเรียนกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก และโรงเรียนกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนสอบภาษาอังกฤษก่อนการทดลองด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ผู้ปกครองมักจะเลือกที่จะให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนที่นำมาทดลองก็จะอยู่ในกลุ่มรองลงมาซึ่งไม่ค่อยมีชื่อเสียงมากนัก โดยผู้วิจัยได้เชิญชวนให้โรงเรียนเหล่านี้เข้าร่วมในงานวิจัย แล้วนำมาอยู่ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนสอบก่อนการทดลองทั้งสองกลุ่มไม่ต่างกัน

ข้อที่ 2 คะแนนสอบภาษาอังกฤษหลังการทดลองของโรงเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนสอบก่อนการทดลอง เนื่องจากการนำคู่มือแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ช่วยในการเรียนการสอนทำให้ผลของคะแนนทดสอบดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นแสดงว่าคู่มือที่นำไปใช้ได้ผลในระดับหนึ่ง

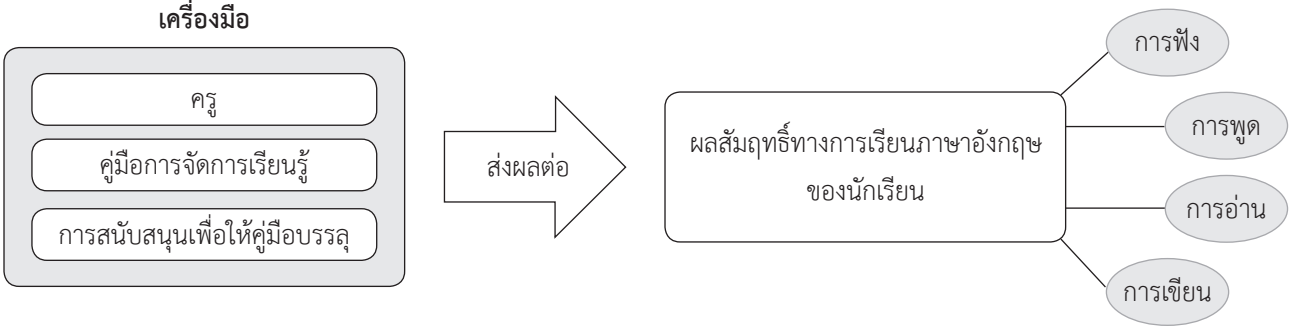
ข้อที่ 3 จากการที่ได้ใช้คู่มือมาช่วยในการปรับการเรียนการสอน สามารถทำให้การเรียนดีขึ้นหรือไม่ จึงได้มีการวัดความแตกต่างระหว่างโรงเรียนกลุ่มทดลองและโรงเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งก็ปรากฏว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าโรงเรียนกลุ่มควบคุม อันเนื่องมาจากการใช้การเรียนรู้เชิงรุก และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตลอดหนึ่งภาคเรียนที่ผ่านมานั้น จึงส่งผลให้คะแนนการเรียนภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองนั้นดีกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าการสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robertson (2005: 181-194) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์ของการเรียนรู้เชิงรุก ถูกกระตุ้นให้สืบเสาะพัฒนาการคาดคะเน พิสูจน์และแก้ไขปัญหา ตอบสมมติฐานที่ว่านักเรียนเรียนได้ดีที่สุดโดยการแก้ไขสถานการณ์ของปัญหาที่ท้าทายผ่านความเข้าใจในแนวคิด ทำนองเดียวกัน Laurin (2009) ได้ศึกษาความเข้าใจของเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับการฝึกปฏิบัติที่หลากหลายในลักษณะทางวิชาการและในวิชาชีพ พบว่า นักเรียนมีความชื่นชอบในวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะกิจกรรมและการทำงานเป็นทีม นักเรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนแบบนี้ทำให้พวกเขาเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง

นอกจากนี้ Mijena (2015) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในห้องเรียนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาบางโรงเรียนในเมืองจาดีกา จาเท สาธารณรัฐเอธิโอเปีย โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 145 คน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 6 คน และครูใหญ่ 4 คน จากโรงเรียนตัวอย่าง 2 โรงเรียน และศึกษานิเทศก์ พบว่า การเรียนรู้เชิงรุกมีความเหมาะสมสำหรับการสอนภาษาอังกฤษ

องค์ประกอบที่สำคัญทั้งสามอย่างตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ครู คู่มือ และการสนับสนุนเพื่อให้คู่มือบรรลุผลการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก จะส่งผลให้นักเรียนมีกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นมาในความจำระยะสั้น แล้วจึงจะส่งไปยังความจำระยะยาวได้มากและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งผลที่ได้คือการที่นักเรียนมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ที่ดีขึ้นมากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยดูผลที่ได้จากคะแนนสอบ

ด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน และคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนทดลองที่มากกว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนควบคุมกว่าสองเท่า ข้อค้นพบที่ได้ดังแสดงให้เห็นจากแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน

จากแผนภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความเหมาะสมต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน การที่ครูชาวต่างชาติให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างมีความหมาย ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ในส่วนของครูนั้น ครูควรทำตัวให้เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้มากที่สุด ลดบทบาทของตัวเองลง เน้นไปที่การให้นักเรียนปฏิบัติ ส่วนคู่มือควรมีการปรับให้เข้ากับบริบทและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ และโรงเรียนควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังจึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกบรรลุผล อันจะส่งผลให้นักเรียนไทยสามารถที่จะสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้ดียิ่งขึ้น สามารถต้อนรับชาวต่างชาติที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยแก้ปัญหาด้านภาษาอังกฤษของแรงงานไทยในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภายในประชาคมอาเซียนเองที่กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง หรือแม้กระทั่งการติดต่อสื่อสารกับประเทศอื่นทั่วโลก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

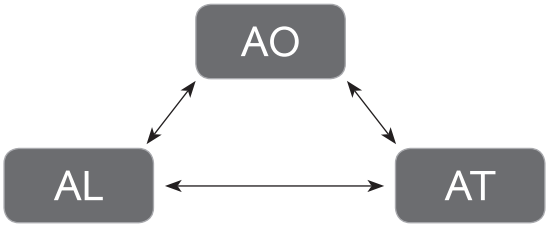
1. โรงเรียนที่ต้องการให้ครูผู้สอนชาวต่างชาติปรับตัวเพื่อให้ใช้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มมากขึ้น ควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีการสนับสนุนจากทุกฝ่าย รวมถึงการปรับคู่มือให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามอย่างจะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน ดังแสดงในภาพที่ 1

2. ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า ความสอดคล้องเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้และความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนไทยยังต้องปรับปรุง ดังนั้น คู่มือการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูผู้สอนชาวต่างชาติควรปรับปรุงเพื่อให้ครูผู้สอนชาวต่างชาติสามารถปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของนักเรียนไทยมากขึ้น โดยควรเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการศึกษาของไทยให้ครูผู้สอนชาวต่างชาติเข้าใจบริบทของสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. สำหรับนักวิจัยที่สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก อาจนำรูปแบบที่ผู้วิจัยค้นพบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สาระการเรียนรู้ หรือแม้กระทั่งระดับชั้นอื่นต่อไป โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตัวแปร หรือปัจจัยต่างๆ ตลอดจนปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

2. อาจมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์กรเชิงรุก (Active Organization) เพิ่มเติม เนื่องจากอาจเป็นส่วนช่วยเหลือให้ครูสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ให้มาก และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น หมายความว่า องค์กรเรียนรู้เชิงรุกจะเป็นตัวส่งเสริมให้ครูมีความเป็นครูเชิงรุก (Active Teachers) และก่อให้เกิดผู้เรียนเชิงรุก (Active Learners) ได้หรือไม่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเชิงรุก ครูเชิงรุก และผู้เรียนเชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และผังการเมือง หน่วยวิจัยเมือง. 2554. **เชียงใหม่: บ้านหลังสุดท้ายของชาวต่างชาติ**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.cityresearchunit.org/th/files/chiangmai_creative_city/เชียงใหม่ บ้านหลังสุดท้ายของชาวต่างชาติ.pdf (22 กันยายน 2556)

วิจารณ์ พานิช. 2556. **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

ศูนย์ข้อมูลความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. 2558. **8 วิชาชีพ อ่อนภาษา-ไอที**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.thai-aec.com/728 (8 เมษายน 2558)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

องอาจ นัยพัฒน์. 2551. **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สามลดา.

Alemu, B. M. 2010. **Active Learning Approaches in Mathematics Education at Universities in Oromia, Ethiopia**. Doctoral Thesis, University of South Africa.

Bonwell, C., & Eison, J. 1991. **Active Learning: Creating Excitement in the Classroom (ASHE-ERIC Higher Education Report No.1).** Washington, DC: George Washington. University. Jossey-Bass. (online). Retrieved from: http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed340272.html (March 25th, 2013)

Dale, E. 1946. **Audio-visual methods in teaching**. New York: The Dryden Press.

Geressu, T. 2008. **Perceptions and Practices of Active Learning in EFL Classes of Dilla University**. Master Thesis, Addis Ababa University.

Howard, J. 2003. Academic Service-Learning: A Counternormative Pedagogy. In C. Compact (Ed.), **Introduction to Service-Learning Toolkit: Reading and Resources for Faculty 2nd Edition**. Rhode Island: Providence.

Laurin, R. K. 2009. **Perceptions of Active Learning Techniques for Diversity Training in an Academic and Professional Settings: A Wisconsin Case Study**. Master Thesis, The University of Wisconsin-Whitewater.

McKeachie, W. 2002. **Teaching Tips: Strategies, Research, and Theory for College and University Professors**. Boston, MA: Houghton Mifflin.

Meyer, C., & Jones, T. B. 1993. **Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom**. San Francisco: Jossey-Bass.

Mijena, A. E. 2015. **The Practice of Active Learning Methods in English Language Classroom in Some Selected Secondary School of Jardega Jarte Woreda**. Master Thesis, Haramaya University.

Robertson, D. R. 2005. Generative Paradox in Learner-Centred College Teaching. **Innovation of Higher Education**, 29(3): 181-194.

Standridge, M. 2002. **Emerging Perspectives on Learning, Teaching, and Technology**. (online). Retrieved from: http://projects.coe.uga.edu/epltt/ (September 8th, 2013)

การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

DEVELOPMENT OF HIGHLAND ENVIRONMENT CURRICULUM FOR STUDENTS IN CHIANG DAO AND CHAIPRAKARN DISTRICT UNDER CHIANG MAI PROVINCIAL OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

ภิญโญ คล้ายบวร และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

DEVELOPMENT OF HIGHLAND ENVIRONMENT CURRICULUM FOR STUDENTS IN CHIANG DAO AND CHAIPRAKARN DISTRICT UNDER CHIANG MAI PROVINCIAL OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

ภิญโญ คล้ายบวร และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา
สาขาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเชียงดาวที่เป็นกลุ่มทดลองและอำเภอไชยปราการที่เป็นกลุ่มควบคุมในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร การสำรวจชุมชน และการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถามเรื่องปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง จากผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ พระนักพัฒนา ผู้นำชุมชน และนักศึกษา และใช้แบบทดสอบผู้เรียนในด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ที่ได้มาจากนักศึกษาระดับประถมศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดเชียงใหม่ (บนพื้นที่สูง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ทั้งหมด 15 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 5,237 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยเลือกมา 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ แล้วใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากใน 2 อำเภอ เพื่อเลือกมาอำเภอละ 2 ศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กำหนดให้อำเภอเชียงดาวเป็นกลุ่มทดลอง โดยทั้ง 2 ศูนย์การเรียนรู้ มีผู้มาเรียนประจำ 27 คน และให้อำเภอไชยปราการเป็นกลุ่มควบคุม โดยทั้ง 2 ศูนย์การเรียนรู้ มีผู้มาเรียนประจำ 25 คน และทำการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อการใช้หลักสูตรฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปเรียบเรียงเนื้อหาที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้สถิติที่เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มาจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต่อมามีปัญหาความไม่สมดุลของสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ป่า การเผาป่า ปัญหาหมอกควัน ระบบนิเวศเสียหาย อากาศร้อนขึ้น น้ำท่วม ภาวะแห้งแล้ง ดินถล่มและเสื่อมสภาพ สัตว์ป่าลดน้อยลง รวมถึงปัญหาขยะมูลฝอย โดยที่แนวทางการแก้ไขจะต้องมาจากการศึกษาเพื่อที่จะปลูกฝังจิตสำนึกของคนให้เกิดความร่วมมือในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลการสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนและการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง และเป็นไปในแบบบูรณาการ โดยจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ได้หลักสูตรที่มีแผนการจัดการเรียนรู้ 9 สาระการเรียนรู้ จำนวน 40 ชั่วโมง และแผนกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ จำนวน 30 ชั่วโมง รวมเป็น 70 ชั่วโมง

3. ผลการทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ นักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านสูงขึ้นกว่าเดิมและสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ สำหรับความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองต่อการใช้หลักสูตรฯ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.25) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า โปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นรูปแบบที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดทัศนคติ และมีจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสามารถใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง แผนการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the provisions and problems of highland environment of Chiang Dao and Chaiprakarn district in Chiang Mai Province 2) to develop highland environment curriculum for students of Chiang Dao and Chaiprakarn district in Chiang Mai Province and 3) to test and compare the learning achievement of highland environment for students of learning centers in Thai hill-tribe community and Office of the Non-formal and Informal Education in Chiang Dao districts for experimental group and Chaiprakarn districts for control group under Chiang Mai Provincial Office of the Non-formal and Informal Education. This testing was conducted by using qualitative research from document interview, community survey, interview and questionnaire for investigating problem conditions of highland environment and; respondents included, directors, teachers, officials, developer monks, community leaders and students. Tests also measured knowledge, attitudes and behavior for comparing learning achievement pre-test and post-test from primary students of learning centers in Thai hill-tribe community and Office of the Non-formal and Informal Education in Chiang Mai Province (highland) for second semester in academic year 2015, all included 15 districts with 5,237 students and selected Cluster random sampling with 2 districts which were Chiang Dao for experimental and Chaiprakarn for control group. Then used simple sampling by drawing lots in 2 districts for learning centers in Thai hill-tribe community

and Office of the Non-formal and Informal Education in Chiang Mai Province both experimental group with 27 students and control group with 25 students. The satisfaction assessment to curriculum analyzed in data with content analysis from interview was performed based on percentage, mean, standard deviation and t-test independent for quantitative research.

The research results showed that:

1. The provisions and problems of highland environment of Chiang Dao and Chaiprakarn districts of Chiang Mai are mostly come from forest and natural resource fertility, then there are environmentally unbalanced problems such as deforestation, forest expanding, forest burning, fog problem, damaged eco-system, hot weather, flood, drought, soil erosion, wildlife reduction and solid waste problem. Solution should be founded in education to cultivate consciousness to participate in the maintenance of the environment and natural resources. The survey of surroundings communities and factors affecting the problems revealed that development of a highland environmental curriculum and integrated cooperative model for maintenance should be the way forward.

2. The result of the highland environmental curriculum development project for students Under Chiang Mai Provincial Official of the Non-formal and Informal Education was the curriculum of 40 hours learning content and an experienced promotional activity 30 hours plan. The curriculum total 70 hours.

3. The results of testing and comparing students learning achievement (correctly and appropriately) were the average scores in terms of knowledge, attitude and behavior of both the experimental and control groups before and after participation different with a statistical significance at 0.05. That is, students participating in this program had higher in all parts of average scores than those of students who didn't participate in the program. Additionally, the results of the experimental group's satisfaction in the curriculum showed that students average were satisfied with participation of curriculum development program at highest level ($\overline{X}$ =4.25). It was said that the program of highland environment curriculum development made by the research was a sufficient model to develop students with knowledge, understanding, attitude and consciousness to the environment and natural resource. In conclusion, this curriculum can be used to teach highland environmental awareness for students.

Keywords: Development of Highland Environment Curriculum, Lesson Plan, Students under Chiang Mai Provincial Office of the Non-formal and Informal Education

บทนำ

สถานการณ์ของการพัฒนาประเทศไทยเพื่อสร้างความสมดุลและยั่งยืนที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยมากมาย แต่ปัญหาที่ส่งผลต่อคนไทยมากขึ้นในขณะนี้ก็คือ ปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะถูกทำลายลงไปเรื่อยๆ เพราะสาเหตุที่มนุษย์ต้องการแสวงหาผลประโยชน์และเกิดจากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อีกทั้งการเพิ่มของประชากร การขยายตัวเมือง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งมีผลทำให้ป่าไม้ถูกทำลายลงมาก รวมถึงปัญหาเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน หมอกควัน ภัยแล้งและปัญหาขยะมูลฝอย

จากปัญหาที่กล่าวมานี้ จะพบว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่างๆ จะเริ่มต้นมาจากพื้นที่สูงเพราะเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ไหลไปสู่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา พื้นที่ป่าต้นน้ำอยู่ในขั้นวิกฤติถึง 14 ล้านไร่ จึงส่งผลให้เกิดอุทกภัยและภัยแล้ง อีกทั้งในส่วนของทรัพยากรป่าไม้ที่ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 320.6 ล้านไร่ โดยพื้นที่ป่ามีอยู่ 107.6 ล้านไร่ ในปี 2552 แต่ในปี 2557 จะเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 102 กว่าล้านไร่ ซึ่งภายใน 5 ปี จะหายไปมากกว่า 5 ล้านไร่ โดยที่ภาคเหนือมีป่าไม้มากที่สุดถึง 56.53 ล้านไร่ ในปี 2557 และหายไปมากที่สุดร้อยละ 65.31 ของพื้นที่ป่า (กรมป่าไม้, สำนักงานจัดการป่าไม้ชุมชน, 2558)

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนบน จึงเป็นแหล่งที่มาของการแสวงหาผลประโยชน์ที่มีอยู่ในธรรมชาติไม่ว่าในด้านแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัยและการทำการค้าหรือธุรกิจต่างๆ จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า ทั้งการเผาป่าที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อป่าไม้ถูกทำลาย ผลที่ตามมาคือ ระบบนิเวศของป่าไม้จะสูญเสียทันที ทำให้ป่าไม้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ จึงเกิดน้ำท่วม และหน้าแล้งก็จะเกิดความแห้งแล้ง เกิดปัญหาวิกฤติหมอกควันจากไฟป่า จนเกิดผลของการกระจายปริมาณฝุ่นละอองที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในภาพรวม โดยเฉพาะในจังหวัดภาคเหนือตอนบนในช่วงเดือนมกราคม-เมษายนของทุกปี ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควัน เช่น โรคตาอักเสบ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคผิวหนังอักเสบ และในพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบนในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2557 จะพบว่า มีจำนวนผู้ป่วยรวมสูงถึงเกือบ 1 ล้านคน จากประชากรประมาณ 6 ล้านคน หรือร้อยละ 16 โดยจังหวัดเชียงใหม่มีผู้ป่วยด้วยโรคดังกล่าวมากที่สุดถึง 224,949 คน ในปี พ.ศ.2557 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558)

นอกจากนี้แล้ว ผลของการพัฒนาและการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมในเรื่องดังกล่าวจนเกิดวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ปัญหามลพิษจากขยะ และถือว่าปัญหาขยะมูลฝอยนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นตามการเพิ่มของประชากรและการจัดการขยะอย่างไม่ถูกวิธี ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่นั้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับพื้นที่สูงซึ่งมีความจำกัดของพื้นที่และความเปราะบางทางสิ่งแวดล้อม

อาจกล่าวได้ว่า สภาพปัญหาของชุมชนในอำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการมีพื้นฐานมาจากสภาพพื้นที่ซึ่งมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย 400 เมตร จึงทำให้พื้นที่ปกคลุมไปด้วยภูเขาสลับกับพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าไม้และไม้เบญจพรรณจำนวนมาก และเป็นผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ของน้ำที่เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำปิงในอำเภอเชียงดาว ประชากรจึงทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 และเป็นที่มาของปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและสิ่งแวดล้อม โดยประชากรเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่มีการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่มีความยากจน และเป็นที่มาของปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาสาธารณสุข เป็นต้น จึงทำให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ควรจะเป็นเรื่องของการศึกษา เนื่องจากการศึกษาจะช่วยปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักรักและหวงแหนทรัพยากร รวมถึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้ และการศึกษาจะช่วยให้คนในสังคมเข้าใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยผ่านกิจกรรมในรูปแบบที่เหมาะสมทั้งการให้ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ ซึ่งพื้นที่สูงดังกล่าวที่มีการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเกิดผลกับชุมชนของตนเอง และหากมีหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีแนวทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาในปัจจัยที่กล่าวมาแล้วนั้นให้คงอยู่และเกิดประโยชน์กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนมีความตระหนักถึงการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ซึ่งจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพื้นที่ราบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเชียงดาวที่เป็นกลุ่มทดลองและอำเภอไชยปราการที่เป็นกลุ่มควบคุมในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับประถมศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดเชียงใหม่ (บนพื้นที่สูง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งหมด 15 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 5,237 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับประถมศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดเชียงใหม่ (บนพื้นที่สูง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยเลือกมา 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเชียงดาว และอำเภอไชยปราการ แล้วใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากใน 2 อำเภอ เพื่อเลือกมาอำเภอละ 2 ศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กำหนดให้อำเภอเชียงดาวเป็นกลุ่มทดลอง เนื่องจากมีบริบทที่เหมาะสมเพราะเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำปิง มีโครงการต่างๆ สนับสนุนการพัฒนาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้บริหารให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทั้ง 2 ศูนย์การเรียนรู้มีผู้มาเรียนประจำ 27 คน เป็นเพศชาย 9 คน และหญิง 18 คน อายุระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 18 คน และอายุระหว่าง 25-40 ปี จำนวน 9 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย เป็นส่วนใหญ่ และกำหนดให้อำเภอไชยปราการเป็นกลุ่มควบคุม เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบ โดยทั้ง 2 ศูนย์การเรียนรู้ มีผู้มาเรียนประจำ 25 คน เป็นเพศชาย 13 คน และหญิง 12 คน อายุระหว่าง 12-15 ปี จำนวน 5 คน และอายุระหว่าง 20-32 ปี จำนวน 20 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย เป็นส่วนใหญ่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้เนื้อหาตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงใน 9 สาระการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 70 ชั่วโมง ดังนี้

สาระการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ป่าไม้ ดิน น้ำ การประกอบอาชีพของชุมชน)
สาระการเรียนรู้ที่ 2 ฝาย
สาระการเรียนรู้ที่ 3 ไฟป่า
สาระการเรียนรู้ที่ 4 หมอกควัน
สาระการเรียนรู้ที่ 5 การจัดการขยะมูลฝอยบนพื้นที่สูง
สาระการเรียนรู้ที่ 6 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง
สาระการเรียนรู้ที่ 7 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

สาระการเรียนรู้ที่ 8 กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ (ไฟป่า ฝาย หมอกควัน ขยะมูลฝอย)

สาระการเรียนรู้ที่ 9 การมีส่วนร่วมและเครือข่าย

3. นิยามคำศัพท์

การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงใน 9 สาระการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งสิ้น 70 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม/การปฏิบัติ

ผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง คุณภาพและประสิทธิภาพของผลที่เกิดขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ที่เน้นคุณภาพ 4 ด้าน คือ

1. ด้านสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เกี่ยวกับความน่าอยู่ ความร่มรื่นของธรรมชาติ (ป่าไม้ ดิน น้ำ) ความสะอาดของชุมชนที่ลดปริมาณขยะมูลฝอย การลดปริมาณเชื้อโรค และปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง

2. ด้านชุมชนบนพื้นที่สูงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาตนเอง ความตระหนักในการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และป่าไม้ของชุมชน ชุมชนการเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง การทำงานร่วมกัน และการสร้างเครือข่าย

3. ด้านโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอน หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงและกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ (โรงเรียนและชุมชน)

4. ด้านนักเรียนที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นหมู่คณะ การเห็นคุณค่าของตนเองและชุมชน ความรับผิดชอบต่อชุมชน จิตสำนึกต่อการหวงแหนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การรักถิ่นฐานของตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม และจิตอาสา

นักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง นักศึกษาระดับประถมศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินการวิจัย

1. ขั้นการศึกษาเบื้องต้น

ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารเบื้องต้นเพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ที่ใช้การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) จากครู เจ้าหน้าที่ พระนักพัฒนา และผู้นำชุมชน ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเชียงดาวและอำเภอไชยปราการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปเป็นความเรียงเชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อนำมากำหนดเป็นแบบสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ต่อการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงต่อไป

1.2 การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสำรวจเรื่อง การสำรวจทุนเดิมของสภาพแวดล้อมในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ต่อการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และผู้นำชุมชน จากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงดาวและไชยปราการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในชุมชนที่มีต่อสภาพปัญหาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาหลักสูตรฯ

1.3 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสภาพแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ ฝาย น้ำ หมอกควัน การจัดการขยะมูลฝอย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย และด้านโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และผู้นำชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงดาวและไชยปราการ ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใน 5 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ น้ำ หมอกควัน และการจัดการขยะมูลฝอย

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการ

ด้านที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย

ด้านที่ 5 ด้านโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น เพื่อนำมาเป็นกรอบของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงต่อไป

2. ขั้นการวิจัยกึ่งทดลอง

ทำการพัฒนาหลักสูตรฯ โดยทดสอบ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

2.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากความต้องการ ความจำเป็น ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และการระดมความคิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้เนื้อหาทั้งหมด จำนวน 9 สาระการเรียนรู้ ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 70 ชั่วโมง สำหรับใช้กับนักศึกษากลุ่มทดลอง และวิเคราะห์ข้อมูลจากการหาประสิทธิภาพ (E1/E2)

2.2 การทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แบ่งเป็น

(1) การทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบที่มีการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา วัตถุประสงค์ และการกำหนดลักษณะข้อสอบด้านความรู้ (K) เป็นข้อสอบปรนัย จำนวน 30 ข้อ ด้านทัศนคติ (A) เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และด้านพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 15 ข้อ รวม ทั้งหมด 65 ข้อ จากนั้นนำไปหาค่าความสอดคล้องในด้านเนื้อหา (IOC) ค่าความเชื่อมั่นที่ใช้สูตร KR-20 ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย เพื่อใช้กับกลุ่มทดลอง โดยมีการวัดก่อน-หลังทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบผลการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการใช้ค่า t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน

(2) การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และแบบปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ น้ำ หมอกควัน และการจัดการขยะมูลฝอย

ด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการ

ด้านที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย

ด้านที่ 5 ด้านโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

จากนั้นนำไปหาค่าความสอดคล้องในด้านเนื้อหา (IOC) ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

1.1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1) พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลต่อปัญหาที่เป็นเรื่องของการตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ปัญหาหมอกควัน และขยะมูลฝอย

2) สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง จะมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ป่า การเผาป่า จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น อากาศร้อนขึ้น ฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำท่วม สัตว์ป่าลดน้อยลง ดินเสื่อมสภาพ เกิดหมอกควัน ปัญหาขยะ เป็นต้น

3) แนวทางการแก้ไขปัญหา จะต้องให้การศึกษาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมมือกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง จะต้องเป็นการบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เกิดความร่วมมือกัน การให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในการเรียนรู้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

1.2 ผลการศึกษาจากการสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้มีการประชุม อบรม และวางแผน เช่น การอบรมการปลูกป่า การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่ในส่วนของการเรียนด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีเนื้อหาไม่มากนัก ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้ยังไม่มีนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรมและสร้างจิตสำนึกในเรื่องป่าไม้ ดิน น้ำ ฝาย และขยะมูลฝอย และชุมชนหรือศูนย์การศึกษามีการศึกษาดูงานในเรื่องนี้น้อยมาก รวมถึงไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์กับชุมชนอื่นๆ ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

1.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมหรือมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ น้ำ หมอกควัน และการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย และด้านโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ยกเว้น ด้านการบริหารจัดการ ที่อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ใช้การศึกษาจากสภาพปัญหา ความต้องการความจำเป็น การสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ แล้วสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 9 สาระการเรียนรู้ จำนวน 40 ชั่วโมง และจัดทำแผนกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ “โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง” จำนวน 30 ชั่วโมง จึงได้หลักสูตรฯ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 70 ชั่วโมง

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

3.1 การทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

1) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

(1) คะแนนด้านความรู้ (K) จำนวน 30 ข้อ (30 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง (27)	12.22	3.45	-0.02*	0.983 NS
กลุ่มควบคุม (25)	12.20	4.19		

NS = Non-Significant

*ค่า t ที่ติดลบไม่มีผลใดๆ ต่อการแปลความหมาย ซึ่งหากเปลี่ยนเอาตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นตัวตั้งค่า t ที่ได้จะไม่ติดลบ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555: 183)

(2) คะแนนด้านทัศนคติ (A) จำนวน 20 ข้อ (100 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง (27)	73.56	4.87	3.18	0.003**
กลุ่มควบคุม (25)	77.96	5.11		

** = $p \leq .01$

(3) คะแนนด้านพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) จำนวน 15 ข้อ (75 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง (27)	13.52	5.11	1.83	0.073 NS
กลุ่มควบคุม (25)	16.44	6.36		

NS = Non-Significant

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนด้านความรู้ (K) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนด้านทัศนคติ (A) ที่เหมาะสมของกลุ่มควบคุมมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

(1) คะแนนด้านความรู้ (K) (30 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
ก่อนเข้าร่วม	12.22	3.45	13.00 (25.22-12.22)	-16.42*	<0.001***
หลังเข้าร่วม	25.22	1.83			

*** = p ≤ .001

(2) คะแนนด้านทัศนคติ (A) (100 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
ก่อนเข้าร่วม	73.56	4.87	11.33 (84.89-73.56)	-8.50*	<0.001***
หลังเข้าร่วม	84.89	6.99			

*** = p ≤ .001

(3) คะแนนด้านพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) (75 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
ก่อนเข้าร่วม	13.52	5.11	42.78 (56.30-13.52)	-17.18*	<0.001***
หลังเข้าร่วม	56.30	9.50			

*** = p ≤ .001

D = Different (วัดผลหลังทดลอง-วัดผลก่อนทดลอง)

* ค่า t ที่ติดลบ ดูคำอธิบายจากตาราง 1

จากตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ พบว่า คะแนนด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรมนี้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

3) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ของกลุ่มทดลอง

(1) คะแนนด้านความรู้ (K) (30 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
กลุ่มทดลอง (N = 27)	25.22	1.83	13.00 (25.22-12.22)	-14.70	<0.001***
กลุ่มควบคุม (N = 25)	12.52	4.07	0.32 (12.52-12.20)		

*** = p ≤ 0.001

(2) คะแนนด้านทัศนคติ (A) (100 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
กลุ่มทดลอง (N = 27)	84.89	6.99	11.33 (84.89-73.56)	-4.20*	<0.001***
กลุ่มควบคุม (N = 25)	77.24	6.06	- 0.72 (77.24-7.96)		

*** = p ≤ 0.001

(3) คะแนนด้านพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) (75 คะแนน)

ระยะเข้าร่วม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น (D) (คะแนนหลังเข้าร่วม-คะแนนก่อนเข้าร่วม)	t	Sig
กลุ่มทดลอง (N = 27)	56.30	9.50	42.78 (56.30-13.52)	-15.92*	<.001***
กลุ่มควบคุม (N = 25)	18.16	7.58	1.72 (18.16-16.44)		

*** = p ≤ 0.001

D = Different (วัดผลหลังการเข้าร่วม-วัดผลก่อนการเข้าร่วมของแต่ละกลุ่ม)

* ค่า t ที่ติดลบ ดูคำอธิบายจากตาราง 1

จากตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ของกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาทั้งด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ

เมื่อพิจารณาจากฐานคะแนนด้านทัศนคติ (A) ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง เป็นการยืนยันเพิ่มเติมถึงประสิทธิผลที่เด่นในด้านทัศนคติของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงที่สร้างขึ้น

สำหรับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมหลังการทดลองที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยในด้านพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) และลดลงในด้านทัศนคติ (A) อาจเนื่องมาจากปัจจัยการเรียนรู้หลายประการ เช่น ครูผู้สอนไม่ได้สอนและให้มีการปฏิบัติเลยเพราะหลักสูตรปกติกำหนดเนื้อหาเรื่องนี้ให้มีการเรียนการสอนที่น้อยมาก ทำให้ผู้สอนไม่ได้ให้ความสนใจหรือให้ความสนใจน้อยมาก และอาจเป็นเรื่องที่ผู้สอนไม่มีเวลาพอเพราะต้องทำกิจกรรมอื่นๆ แทน

3.2 ผลความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองต่อการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและชุมชนได้ และนักศึกษาสามารถนำความรู้จากหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงไปใช้ในการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ ($\bar{X}$ = 4.41)

สรุปผลการศึกษา

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลต่อปัญหาที่เป็นเรื่องของการตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ปัญหาหมอกควันและขยะมูลฝอย โดยที่แนวทางการแก้ปัญหา คือ การให้การศึกษา ซึ่งจะต้องมีรูปแบบของการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

2. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

ได้แผนการจัดการเรียนรู้ 9 สาระการเรียนรู้ จำนวน 40 ชั่วโมง และแผนกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ฯ จำนวน 30 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 70 ชั่วโมง

3. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

ผลการเปรียบเทียบคะแนนหลังการทดสอบสำหรับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ ของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยของผลการพัฒนาทั้งด้านความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ และผลความพึงพอใจของนักศึกษาในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลต่อปัญหาในเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ปัญหาหมอกควัน และขยะมูลฝอย และเกิดปัญหาต่างๆ ที่ตามมา เช่น อากาศร้อนขึ้น ฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำท่วม สัตว์ป่าลดจำนวนลง ดินเสื่อมสภาพ เกิดหมอกควัน ปัญหาขยะ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สถาบันวิจัยสังคม (2557) ที่พบว่า ประชากรมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติมากโดยเฉพาะจากป่าไม้และแหล่งน้ำ วิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทยังเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องและไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทรัพยากรดินและป่าไม้ ทรัพยากรประเภทนี้ได้ถูกทำลายไปมาก แม้ว่าจะได้มีการปลูกทดแทนบ้างก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากประชาชนยังมีความต้องการใช้ไม้เพื่อทำประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างมาก

2. ผลการสำรวจสภาพแวดล้อมในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ มีการประชุม อบรมและวางแผน เช่น การอบรมการปลูกป่า การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ในบางส่วนของการเรียนด้านสิ่งแวดล้อมมีเนื้อหาไม่มากนัก ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้ยังไม่มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในเรื่องป่าไม้ ดิน น้ำ ฝาย และการจัดการขยะมูลฝอย ขาดการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของณัฐวรรธน์ สุนทรวิทธิโชค และคณะ (2556: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต: กรณีศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมการบำรุงรักษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแม่น้ำลำคลอง การชักชวนให้สมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ การร่วมประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรต่างๆ การร่วมปลูกพืชแบบขั้นบันได การใช้ปุ๋ยหมักที่ผสมเอง การกำจัดวัชพืชโดยวิธีธรรมชาติหรือใช้สารเคมี การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกหญ้าแฝก การปลูกพืชตระกูลถั่ว ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาควรให้หน่วยงานของรัฐได้มีการรณรงค์ในการประชาสัมพันธ์ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน อีกทั้งรัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันพัฒนาให้คงอยู่คู่ชุมชนและยั่งยืนตลอดไป

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมหรือมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้น ด้านการบริหารจัดการ ที่อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของรุ่งทิพย์ บำรุงสุข (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาเขตลุ่มน้ำแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนในรายละเอียดพบว่า ด้านมลภาวะ ด้านจิตสำนึกการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

4. ผลการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า ผู้เรียนทั้ง 2 ศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่เป็นกลุ่มทดลองมีความสามารถเรียนรู้ทุกสาระการเรียนรู้และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ดีจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเพิ่มขึ้นในทุกด้านตามตาราง 2 กล่าวคือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และพฤติกรรม/การปฏิบัติ เพิ่มเป็น 13.00 11.33 และ 42.78 จากคะแนนเต็ม 30 100 และ 75 คะแนน ตามลำดับ จึงน่าจะสรุปได้ว่า ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจและสนใจต่อการเรียนในหลักสูตรนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์ (2553: บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบการมีส่วนร่วมเรื่อง พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และนักศึกษามีพฤติกรรมหลังเรียนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเรียนโดยภาพรวม

5. ผลการทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า

1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ (K) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ในส่วนทัศนคติ (A) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโปรแกรมนี้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ (K) ทัศนคติ (A) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ที่ถูกต้องและเหมาะสมของนักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาหลังเรียนทุกด้านที่เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุภาพร พรไตร (2557) ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะวิทยาศาสตร์ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ (37.10) สูงกว่าก่อนเรียน (19.47) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการวิจัยของอุไรวรรณ หาญวงค์ (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผลการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นที่บูรณาการวิธีการสอนแบบเน้นกระบวนการที่สร้างขึ้นจากการสร้างผลงานระหว่างเรียน นักเรียนมีคะแนนจิตสำนึกต่อท้องถิ่นอยู่ในระดับสูงทุกผลงาน และเมื่อทำการวัดผลหลังการใช้หลักสูตร พบว่านักเรียนมีจิตสำนึกโดยรวมระดับสูงเช่นกัน อีกทั้งการวิจัยของศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์ (2553) ที่พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมหลังเรียนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเรียนโดยภาพรวม

4) ผลของความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองต่อการใช้หลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุพจน์ สารีบุตร (2556: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเถินวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า บริบท สภาพแวดล้อม และปัญหาของจังหวัดเชียงใหม่จะมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงที่เต็มไปด้วยป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ต่อมาเกิดปัญหาสำคัญของสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การเกิดน้ำท่วม ภาวะแห้งแล้ง ระบบนิเวศเสียหาย ดินถล่ม โลกร้อน หรือสัตว์ป่าลดน้อยลง เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไข ซึ่งต้องเป็นเรื่องของการให้การศึกษา โดยการจัดหลักสูตรการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงอันจะช่วยให้ชุมชนเรียนรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ซึ่งจะส่งผลต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ อีกทั้งมีการบูรณาการของทุกภาคส่วนให้เกิดความร่วมมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2. การทดสอบและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตรฯ โดยก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ จะมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ (K) และพฤติกรรม/การปฏิบัติ (P) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนคะแนนเฉลี่ยทัศนคติ (A) ของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ภายหลังได้มีการวิเคราะห์ปัญหาความไม่รู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม/การปฏิบัติเป็นรายข้อ จึงได้จัดทำสื่อต่างๆ และมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อที่จะแก้ปัญหาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จึงน่าจะมีส่วนทำให้เกิดผลดีทั้งทางด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม/การปฏิบัติ โดยเฉพาะทัศนคติที่เดิมมีความไม่เหมาะสมของกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม คือ มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า จนภายหลังมีทัศนคติที่เหมาะสมมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเห็นว่า ถ้ามีปัญหาการจัดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ จำเป็นจะต้องมีการออกแบบการเรียนรู้ในเรื่องนั้นใหม่ และควรเพิ่มกิจกรรมพร้อมทั้งสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง จำต้องอาศัยทุกเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญโดยเฉพาะชุมชนเอง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาดูงานจะเป็นการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุนำมาซึ่งการเกิดพฤติกรรม/การปฏิบัติที่เหมาะสมได้เพราะจากการศึกษาของกลุ่มทดลองก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เป็น 13.52 แต่ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ แล้ว คะแนนเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เป็น 56.30 เพิ่มขึ้นถึง 42.78 ซึ่งการทดลองรูปแบบครั้งนี้จะทำให้ในหลายๆ พื้นที่ได้นำความรู้และวิธีการไปแพร่ขยายเพื่อจุดประกายองค์ความรู้ (KAP) สู่การปฏิบัติในชุมชน เนื่องจากเป็นการให้ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติที่มีผลโดยตรงต่อชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของคนในชุมชนอันจะส่งผลต่อสภาพแวดล้อมได้ โดยถือว่าเด็กและเยาวชนจะเป็นตัวนำต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมวิทยาเรื่อง การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันมีผลถึงชุมชน อีกทั้งจะส่งผลจากรุ่นต่อรุ่นไปในอนาคต

4. ผลการวิจัยที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงนั้น ผู้เรียนมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาดูงาน การเรียนในห้องเรียน การร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น การตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ดังนั้น การจัดกิจกรรมดังกล่าวจึงสามารถพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม/การปฏิบัติให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัย ครูผู้สอน นักศึกษา และวิทยากร ได้เสริมสร้างความตระหนัก การให้เห็นคุณค่า การให้เห็นความสำคัญ และการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนทุกคน รวมถึงชุมชน ให้ร่วมมือกันดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คงอยู่และเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงของหน่วยงานอื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงสำหรับนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยพิจารณาในด้านต่างๆ ตั้งแต่การออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดทำแผนกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ เพื่อดูว่าผลที่ได้เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรที่แตกต่างกันแล้ว รูปแบบที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. สำหรับนักวิจัยที่สนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง อาจนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างและสถานศึกษาอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่บนพื้นที่สูง เช่น นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่างๆ โดยอาจปรับเปลี่ยนตัวแปรและรูปแบบหรือวิธีการให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างหรือสถานศึกษานั้นๆ ได้

3. อาจมีการศึกษาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นรูปแบบของการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในโครงการหลวง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้ร่วมของนักศึกษาทั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ระหว่างอำเภอ และการเรียนรู้ร่วมทั้งนักศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะนักศึกษาทั้ง 2 ระดับ จะมีความสามารถร่วมแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ และมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้ สำนักงานจัดการป่าไม้ชุมชน. 2558. **เนื้อที่ป่าไม้แยกรายจังหวัด.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.dailynews.co.th/Content/politics/220142Z9 (9 มีนาคม 2558)

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2558. **ยุทธศาสตร์/มาตรการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2558.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: www.dnp.go.th/forestfire/2558/ยุทธศาสตร์_ปี_/2558pdf (9 มีนาคม 2558)

ณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติ และคณะ. 2556. **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต: ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามบัณฑิต.** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2555. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.** นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. 2557. **แนวทางการจัดการทรัพยากรบริเวณลุ่มน้ำแม่เสาะ-แม่เลา**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: www.sri.cmu.ac.th/-srilocal/research_a/DATA/31_A.html (10 มกราคม 2559)

รุ่งทิพย์ บำรุงสุข. 2555. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาเขตลุ่มน้ำแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.** การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์. 2553. **ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรายวิชาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: www.ssruir.ac.th/bitstream/ssruir/406/1/163-53-1.pd (10 มกราคม 2559)

สุพจน์ สาริบุตร. 2556. **ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเถินวิทยา**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://e–article.plu.ac.th/files/2556/EDU/EDU560406.pdf (29 มีนาคม 2559)

สุภาพร พรไตร. 2557. **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะวิทยาศาสตร์ที่เน้นการคิดวิเคราะห์**. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: ejournals.swu.ac.th/index.php/JSTEL/article/view/4254 (15 มีนาคม 2558)

อุไรวรรณ หาญวงค์. 2551. **การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นที่บูรณาการวิธีการสอนแบบเน้นกระบวนการสำหรับนักเรียนที่เรียนในกลุ่มคละระดับชั้น.** วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

CHIANG MAI
RAJABHAT
UNIVERSITY

THAI CULTURAL ASSIMILATION THROUGH EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES: A CASE STUDY OF EXCHANGE STUDENTS AT THE INSTITUTE OF INTERNATIONAL STUDIES, RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

การปรับตัวสู่วัฒนธรรมไทยผ่านการทำกิจกรรมนอกเหนือหลักสูตร: กรณีศึกษาของนักศึกษาแลกเปลี่ยน ณ สถาบันการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chatchawan Chaiyasat

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY

THAI CULTURAL ASSIMILATION THROUGH EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES: A CASE STUDY OF EXCHANGE STUDENTS AT THE INSTITUTE OF INTERNATIONAL STUDIES, RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

การปรับตัวสู่วัฒนธรรมไทยผ่านการทำกิจกรรมนอกเหนือหลักสูตร: กรณีศึกษาของนักศึกษาแลกเปลี่ยน ณ สถาบันการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chatchawan Chaiyasat
Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University

ABSTRACT

Newly arrived international students who are participating in their semester aboard may face a lot of difficulties in adapting to the new culture. This study aims at exploring and analyzing German exchange students' perceptions towards Thai culture, society, people's way of life and their perception towards the difficulty factors which they encountered during participating in Buddhist-related activities and ceremonies at a rural Dhamma Center. A total of nine German exchange students participated in this study. Data were gathered by means of a qualitative approach including open-ended questions, semi-structured interviews, and reflective reports. The thematic analysis techniques and qualitative data analysis (QDA) software package (NVivo 10) was employed to analyze the data. The finding showed that exposure to such extra-curricular activities had a positive impact on German exchange students' understanding and perception towards Thai culture, society, and people's way of life. However, there were two factors which caused exchange students to feel uncomfortable whilst participating in Buddhist-related activities and ceremonies: the Thai language barrier and practicing of the morning chant. These extra- curricular activities appeared to have beneficial effects on German exchange students regarding their cultural adjustment in Thailand. The results of this study might benefit the International Affairs Offices in all Thai tertiary educational institutions in order to enhance opportunities for international students to understand more comprehensively Thai culture, society, and its people.

Keywords: Cultural Assimilation, Exchange Students, Extra-curricular Activities

บทคัดย่อ

นักศึกษานานาชาติที่เพิ่งเดินทางเข้ามาเรียนในหลักสูตรแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในแต่ละภาคการศึกษาในต่างประเทศนั้นจะเผชิญกับความยากลำบากในการปรับตัว การศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์การรับรู้ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมันที่มีต่อวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิตของคนไทย และการรับรู้ที่มีต่อปัจจัยของความยากลำบากที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมันได้เผชิญระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธที่สถานธรรมในพื้นที่สังคมชนบท นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมัน จำนวน 9 คน ได้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลถูกรวบรวมโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย คำถามปลายเปิด คำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และรายงานการเขียนบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์แก่นสาระ และโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เรียกว่าเอ็นวิโวสิบ (NVivo 10) ผลจากการศึกษาพบว่า การให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมันได้มีโอกาสสัมผัสกิจกรรมนอกเหนือหลักสูตรดังกล่าว ส่งผลเชิงบวกต่อความเข้าใจและการรับรู้ที่มีต่อวัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย อย่างไรก็ตามมีปัจจัยของความยากลำบากสองด้านที่เป็นสาเหตุทำให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมันมีความรู้สึกอึดอัดระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ซึ่งได้แก่อุปสรรคทางด้านภาษาและการฝึกปฏิบัติการทำวัตรเช้า ผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากจะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวเยอรมันในประเทศไทยแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกและริเริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมนอกเหนือหลักสูตร เพื่อสร้างโอกาสให้นักศึกษาชาวต่างชาติได้เข้าใจวัฒนธรรม สังคม และคนไทยได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ : การปรับตัวสู่วัฒนธรรม นักเรียนแลกเปลี่ยน กิจกรรมนอกเหนือหลักสูตร

Introduction

During the past few years, agreements on academic co-operation or Memorandum of Understanding (MOU) between The Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University (IIS-RU) and other partner universities overseas for exchanging students have been increasing annually. Exchange students who participate in the exchange programs sometimes face a lot of difficulties in adjusting to living within the Thai culture and society. A number of students studying abroad are not able to adapt themselves easily to a new culture and society due to a number of factors such as culture shock, language barriers, psychological adjustment, lack of financial support and multiple other reasons (Otlu, 2010; Akhtar, 2012; Zhang, 2012; Mahmood, 2014). It is generally believed that perceived social support will reduce the relationship between acculturative stress and depression among international students, so those students reporting a high level of perceived social support have a lower association between acculturative stress and depression in comparison to those who report a lower level of perceived social support (Zhang, 2012). Therefore, encouraging international students to participate in extra-curricular activities in order to obtain the perceived social support could be one way to adapting themselves into the new culture and society.

Previous studies had put the emphasis on studying perception of both teachers and students towards teaching culture in foreign language classrooms (Prathoomthin, 2009; Ding and Teo, 2013). Furthermore, they have emphasized international students' adjustment and adaptation processes through examining the factors associated with acculturative stress (Thomas and Choi, 2006; Wei, et al., 2007; Yang and Clum, 1994; Ying and Han, 2006, cited in Zhang, 2012).

There are only a few studies which focus on the assessment of exchange students' perceptions connected to Thai cultural concepts through extra-curricular activities. This current study, therefore, enriches the field through exploring the use of this mechanism for their adjustment. Through employing qualitative methods of data collection, this small scale study aims at investigating German exchange students' perceptions towards Thai culture, society, and people's way of life and their perceptions towards cultural empathy whilst participating in Buddhist-related activities and ceremonies at a rural Dhamma Center. Results can be used to shape policy among tertiary education establishments, particularly the International Affairs Office, in obtaining better outcomes for exchange students.

Research Objectives

This study aims at focusing on the following two research objectives:

1. To explore the perceptions of German exchange students towards the Thai culture, society, and people's way of life through Buddhist-related activities and ceremonies at a rural Dhamma Center.

2. To study any difficulty factors which the German exchange students encountered while participating in these Buddhist-related activities and ceremonies at a rural Dhamma Center.

Literature Review

1. Culture

The term "culture" has been defined differently by numerous scholars and researchers based on several theories in various fields of study. Some of the viewpoints are summarized and given below.

The term "culture" is defined as the "collective programming of the mind which distinguishes the members of one group or category of people from others" (Hofstede, 1994, cited in Oatey, 2012, p. 5). Alternatively, Oatey (2008) states "Culture is a fuzzy set of basic assumptions and values, orientations to life, beliefs, policies, procedures and behavioural conventions that are shared by a group of people, and that influence (but do not determine) each member's behaviour and his/her interpretations of the 'meaning' of other people's behaviour" (Oatey, 2008, cited in Oatey, 2012, p. 2).

Moran (2001, p. 24) defines the term culture as "an evolving way of life of a group of persons, consisting of a shared set of practices associated with a shared set of products, based upon a shared set of perspectives on the world, and set within specific social contexts". According to Moran's (2001) definition of culture, there are five dimensions which can be identified.

Table 1: Moran's Five Dimensions of Culture

Five Dimensions of Culture	
Products	All artifacts produced or adopted by members of the culture.
Practices	The full range of actions and interactions that members of the culture carry out, individually or with others.
Perspectives	The perceptions, beliefs, values, and attitudes that underlie the products and that guide individuals and communities in the practice of their culture.
Communities	The specific social contexts, circumstance, and groups in which members carry out cultural practices.
Persons	The individual members who embody the culture and its communities in unique ways, such as a particular cultural identity, ways of life and others

2. Thai Culture and Buddhism

According to the study of Ding and Teo (2013), the Thai culture is based on the tenets of Buddhism, since Buddhism is claimed as the national religion (Ding and Teo, 2013). Buddhism is expressed in every aspect of Thai daily life. From birth to death, Buddhism is represented in religious ceremonies which are believed to bring happiness to life. For instance, it is included in birthdays, marriages, funerals, moving house, opening of business offices and even the buying of new vehicles (Chadchaidee, 1994, cited in Theerakittikul, 2008). Indeed, to the Thai nation as a whole, Buddhism has been the mainspring from which its culture and philosophy, art and literature, ethics and morality and many of its folkways and festivals have flowed (Theerakittikul, 2008). Kusalasaya (2006) states that Buddhism has established itself in Thailand over the centuries, and played an important role in all aspects of Thai people's way of life so that Thailand is often called 'The Land of Yellow Robes' by foreigners (Kusalasaya, 2006, p. 1). Komin (1990) reflects this view, pointing out that Thai cultural and spiritual dimensions are more or less derived from Buddhism, including traditional Thai values are being nice, kind, caring, considerate and polite (Siengthai and Vadhanasindhu, 1991, as cited in Theerakittikul, 2008).

3. Acculturation and Cultural Assimilation

The terms "acculturation" and "assimilation" can be defined simply as the cultural learning process of new comers who have become resident in the novel cultural environment of a host country. The two words seem to be interchangeable in their meanings and definitions. According to Organista, Marí n and Chun (2010), these terms were utilized in different ways by two main fields of study. Anthropologists and sociologists utilize the terms "incorporation" or "assimilation" to refer to the concepts in literature, whereas psychologists use the term "acculturation". Indeed, the terms "cultural assimilation" and "cultural integration" are utilized extensively in contemporary research in the fields of sociology and anthropology (Organista, Marín and Chun, 2010). Nevertheless, the terms "acculturation" and "assimilation" appear to be interchangeable in their meanings and are used as such in this research.

Berry's model of individual acculturation is utilized in this study. According to his model acculturation strategies are based on attitudes toward learning a new culture and retaining the heritage (original) culture and may be defined sequentially (Organista, Marín and Chun, 2010). According to Berry (2003),

an individual's acculturation process can be described in four categories (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis and Sam, 2011, pp. 320-321):

(1) Integration occurs when the individual maintains their own culture but is also eager to engage in daily interactions with the host;

(2) Separation refers to individuals choosing to maintain their own culture and avoid relationships with the host culture;

(3) Assimilation occurs when the individual ignores their own culture and values relationships and interacts with the host culture; and

(4) Marginalization refers to situation when the individuals neither values the home nor the host culture

Berry (2003) argues that integration indicates the lowest levels of stress with increasing levels up to marginalization (Organista, Marín and Chun, 2010).

Research Methodology

1. Participants

The participants of this study were selected through the purposive sampling method. The total numbers of participants are nine individuals, including six German exchange students who registered on an undergraduate exchange program under the learning agreement and academic collaboration with a partner university and three German students who registered on non-degree programs.

2. Research Instruments and Validation

In relation to the research instruments employed in this study, the triangulation approach for data collection provides a mechanism of reliability and validity to the findings. This study was carried out utilizing a qualitative methodology through the triangulation approach by collecting data through open-ended questions, semi-structured interview protocols, and reflective reports. To increase content validity, the researcher asked an expert who specializes in research methodology to examine the research tools. Moreover, the research instruments such as open-ended questions and the questions for semi-structured interview protocols were piloted by other three participants who were participating in the Buddhist-related activities in order to check the readability and understanding of all questions. All research instruments were constructed in English and validated by a native speaker.

3. Data Collection

Regarding data collection, the open-ended questions were sent via e-mail to all participants. According to semi-structured interview protocol, three German students were selected randomly.

After conducting the semi-structured interview protocols, a respondent return validation procedure was conducted systematically in order to improve the accuracy, validity, and credibility of the study as suggested by Carlson (Carlson, 2010). In other words, the information received from the semi-structured interviews was returned to respondents to check the correction of the transcription. This procedure ensured the accuracy, reliability, and richness to the preliminary data from the semi-structured interview protocol.

Moreover, all participants were voluntarily asked to write a reflective report regarding their perceptions and experiences at the end of the project. In addition, an informed-consent form was attached with this research instrument sent by e-mail in order to inform the participants concerning research procedure, ethics and confidentiality. For example, the demographic characteristics of all participants were not utilized in this study whilst quotes remained anonymous in order to protect the identity of participants. Importantly, all data gathered for this study was kept confidentially and destroyed within a specified period after the end of this small scale research project.

4. Data Analysis

The obtained data from the open-ended questions, the semi-structured interviews, and reflective reports was analyzed qualitatively using the method of thematic analysis. The researcher utilized a qualitative data analysis (QDA) software package (NVivo 10) through its three step procedure: importing, coding and analyzing rich text. To be precise, all obtained data and transcription were re-read to ensure complete understanding of the content and then analyzed by grouping into themes and categories.

Results and Discussions

Data was analyzed and interpreted in accordance with similarity of themes and patterns within each category. In order to analyze the data, it was grouped into four main categories: Thai culture and society, Thai people's way of life, self-adaptation to Thai culture and difficulty factors encountered by exchange students whilst participating in Buddhist-related activities and ceremonies at a rural Dhamma Center. Each of these categories is discussed in the following section and illustrated with respondent verbatim extracts.

Thai Culture and Society

The findings from qualitative parts revealed that Buddhist-related activities and ceremonies helped participants to understand about Thai culture and society more deeply. Two of respondents explained:

- *"Before participating at this project I wasn't aware what Buddhism is all about. I just knew a few things, but I had never experienced Buddhism before going to the Dhamma Center. For me it was a great experience to see and learn what Buddhism is all about and participating actively in the morning chant, meditation etc. gave me deeper insight into the Buddhist religion and helped me to understand Thai culture and their religion much better."*
- *"Being blessed by monks was very unusual but a great feeling. Thanks to this trip I can understand a lot better how Buddhism teaches life. It is a wonderful and philosophical religion and after knowing a lot more about the rituals and beliefs I can understand the Thai culture better than any book could explain."*

Furthermore, two of respondents pointed out that Buddhist-related activities and ceremonies were very interesting to them. Additionally, they also perceived that Buddhism and Thai culture are closely related and inseparable. They claimed that have learnt a lot regarding Thai culture and the monks' way of life:

- *"To be honest, I did not have any perception before the experience and when I read the schedule I could not really imagine what some activities might be, e.g. the walking back and forth. Afterwards I had mixed feelings. The mediation, morning chant, etc. were really interesting activities and I learned a lot about the Thai culture and the way of life of monks."*
- *"Yes, the Buddhist religion and Thai culture are connected and inseparable. I think activities at the Dhamma Center were very beneficial and informative."*

For two of the respondents, the Buddhist life prolonging or longevity ceremony, was mentioned as special for them to participate in even though they did not understand all the messages conveyed by the monks during the ceremony. As can be seen from the following extracts, two respondents showed their sense of engagement to be a part of the ceremony:

- *"The last day we had a ceremony with the head monk. He prayed for us and we were connected with a wood symbol. Very interesting, now we are all blessed by the monk. He gave us a bracelet."*
- *"After this day I found some really good new friends. The next days we attended the life-prolonging ceremony, had some special ceremony to honor our parents and so on. Even when I didn't understand what was going on I tried to understand it by the means and reactions of the people surrounding me and I was really impressed during this time and these days."*

It is worth noting that all respondents have similar ideas, stating that Buddhist-related activities and ceremonies at the Dhamma Center help them to understand Thai culture and society. It can be concluded that the group of nine German exchange students tried hard to be a part of activities and learn how to adapt themselves to the Thai culture and society.

Thai people's Way of Life

According to the findings from the qualitative part, seven respondents mentioned that the Thai people's way of life is affected by Buddhism. They understood that Buddhism plays an important role in their everyday life and society as a whole. It can be seen from some extracts of respondents' comments as follows:

- *"Yes, I think it helped me, because the whole life of the Thai people is affected by Buddhism and for that reason I was able to understand the actions of the Thai people better than before and to adapt to them. It is difficult to adapt to a culture when you do not know, why the people act like this."*
- *"After the experience, many things are easier for me to understand, like the culture, behavior and the ceremonies. In my opinion it was an amazing experience. I got to know the Thai lifestyle better, especially the religion and tradition."*
- *"I spent a lot of months and time here to learn more about people and culture. I think it's very important to learn their culture and rituals of Buddhism so I will know more about Thai culture and Thailand. I also think that Thai people are strong in religion. Their beliefs are very strong compared to German people. The way that Thai people act is connected to their religion."*

Additionally, one respondent claimed that being a part of activities at the Dhamma Center helped their understanding of the importance of Buddhism and how it reflects Thai people's way of life. They also gave the insightful comment that both Buddhism and Thai culture are tightly related and inseparable. Importantly, one respondent claimed they had learnt more about people' way of life in the surrounding rural area. They mentioned that local people's lifestyles are simple; they have traditional values and a self-sufficient way of life. It can be seen from these two extracts of these respondents' comments:

- *"Thai culture and activities at Dhamma Center helped me to understand more about Thai culture. I think religion in Thailand is very important for Thai people. It depends on the religion that people believe and reflect the people's ways of life which is different than people who have not."*
- *"In the Wiang Haeng District, Chiang Mai Province people live a more elementary and quiet life and get along with simple resources, e.g. while building the earthen house. Thereby, I now appreciate my "modern" life more and more and have got a lot of respect towards the lifestyle of the monks and all the people that live in this area."*

In relation to the Buddhist monks and novices' way of life, four respondents pointed out that they had learnt many things relating to these groups particularly their behavior, ways of life and the way of practicing meditation. In addition, one respondent pointed out the monks' 227 rules, and in particular, the rule that the monks are not allowed to eat after midday. It can be seen from some extracts of respondents' comments as follows:

- *"It was quite good to see the monks' way of living and their behavior. In general it was a very good idea to share some days with people I didn't know before. My time there enriched and sensitized my thinking a lot."*
- *"The facility of the monks was incredible. It was close to nature and you could see how peaceful they had become."*
- *"During these days we learned so much about the life of a monk. For me as a German it was a revelation. I had never explored a real meditation of monks and it was so nice to participate."*
- *"For me as a Christian, everything at the Dhamma Center was a great experience. It was very interesting to learn so much about Buddhism and the monks and novices' ways of life. For me it would be impossible to learn almost three hundred rules. Most of all I was surprising that the Monks are allowed to take their last meal at 12.00 p.m. I have a great respect for their perseverance and I admire their way of life."*

It can be concluded that the Buddhist-related activities were helpful and informative for German exchange students. As mentioned earlier, the Thai people's way of life is based on the Buddhist religion, and hence an exposure to Buddhist-related activities helped German exchange students better understand the Thai culture and promote their cross cultural adaptation.

Self-Adaptation

According to the findings from the qualitative data, in addition to providing knowledge on Thai culture, the Dhamma Center experience also encouraged participants to wish to engage with Thai people and Buddhist related activities. This can be illustrated through extracts from two respondents', describing their being enthusiastic to get to know Thai people to help them understand Thai cultural concepts more deeply and adjust themselves to Thai society more easily. As two respondents stated:

- *"It was a great chance to get adapted to the 'Thai lifestyle' and to understand things I didn't recognize before."*
- *"It seems difficult and sounds strange at the beginning because I am Christian. However, when I get to know other people and participated in the Buddhist-related activities, these helped a lot for my adaptation and participation in the project."*

Apart from the information given above, one respondent pointed out that participating in Buddhist-related activities was a useful hands-on experience for them to learn and understand the way of exhibiting appropriate behaviors when interacting with Buddhist monks. Additionally, the knowledge obtained from these activities was beneficial for respondents to make a connection with Thai people appropriately and effectively. As two respondents pointed out:

- *"Yes, the activities are very helpful because I do not have experience or have spent much time in Thai culture and society. It's very helpful to learn more about it and to understand more about people and culture. This means to me a lot. As it is my first time to Thailand, I asked many questions. When I went to the temple and saw monks, I did not know that I was not allowed to touch them. I learnt so many things. After participating, I knew that it's restricted and I can make the connection with the Thai people too."*

In the similar way, one respondent mentioned that the knowledge gained from Buddhist-related activities and ceremonies had helped improve their intercultural skills and sensitivity. In particular, participating in activities with monks and novices from the Shan State in Myanmar, and fellow Thai students stimulated them to learn from other people who have different cultural backgrounds. As one respondent mentioned:

- *"I had the chance to get a deeper insight into the Buddhist religion, improving my intercultural skills, making the experience to work as a volunteer and work together in a multinational team with Thai students, German students and monks and novices from Thailand and Shan State."*

As can be seen from the findings of this analysis, participation in Buddhist-related activities and ceremonies at the Dhamma Center can have a positive effect on German exchange students' perceptions towards Thai culture, society and people's way of life. Moreover, the knowledge and experience obtained from the aforementioned activities could be advantageous and supportive for their adaptation while they were studying and residing in Thailand.

Difficulty Factors whilst Participating in Buddhist-related Activities at the Dhamma Center

It is found that the language barrier was one of the main concerns for all respondents while they were participating in the specific Buddhist-related activities and ceremonies. As can be seen from the extracts of five respondents below, an inability to comprehend events due to language was a drawback, and organizers need to consider this in any future excursions. As five respondents stated:

- *"Language barriers are the most difficult things for me. I did not understand the whole things from what monks said."*
- *"It was very hard to understand Thai language but now I know more about Thai culture."*
- *"For international students it wasn't always easy to understand, so this should be considered next time."*
- *"We couldn't always understand what the head monk was saying but the supervisors did their best to help us understand what was happening. Being blessed by monks was very unusual but a great feeling."*
- *"After this day I found some really good new friends. The next day we attended the life-prolonging ceremony, it had some special ceremony to honor our parents and so on. Even when I can't understand what's going on there I tried to understand it by the means and reactions of the people surrounding me and I was really impressed during this time and these days."*

In addition, the researcher found that waking up in the early morning for morning chant, plus adopting the respect position of sitting for a long time on the floor while participating in the Buddhist ceremonies and facing the front of the Buddha images, monks and novices were difficult concepts for the participants to follow. As one respondent stated:

- *"I think I speak for all of us that it was very hard for us rising early to participate in the daily chanting and meditation ceremony. We learnt so much not only about their life, but also about ourselves. For me it's very difficult to sit so long and it's very quiet there to pray and sitting. Also, I was not allowed to put my feet in front of the Buddha image. It's very uncomfortable at the first time. Generally, we do not have this practice in Germany."*

It is worth mentioning that stakeholders should use appropriate and meaningful activities for international students. Providing intangible concept or religious-related activities might cause misunderstanding, confusion, and discomfort for international students. Practically, it is worth suggesting that providing various activities for international students to get actual experiences from villagers in rural areas will help students understand more deeply about Thai history and cultural heritage. It is important to note that providing extra-curricular activities for international students should be implemented and aligned with the institutional goals and be part of the overall student development program.

In addition to motivating and exposing international students to activities which relate to community development such as conserving natural resources and the environment with local people in rural areas, participation is also vital in ensuring the experiences are embedded. Such activities not only motivate students to learn a new culture through the local people's way of life, but experiences gained from such activities will raise students' awareness to be more public-minded and to devote themselves for community development and a sustainable society once they return to their homeland.

Conclusion

It can be concluded that German exchange students' perceptions towards the extra-curricular activities during the project were highly positive. According to Berry's model of an individual acculturation process it seems these students adapted themselves easily to Thai culture and society. They seemed to be enthusiastic to get involved to all activities with domestic students, local novice students, and monks. It can be summarised that all participants were in the acculturation process of integration which balanced their own culture with trying to learn new things from the new culture. As for the term 'integration', defined as the process which occurs when the individual maintains their own culture while also eager to engage in daily interactions with the host people (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis, and Sam, 2011, p. 321), it can be seen from the extracts of one respondent:

- *"I am actually a Christian and this was the first time I have participated in a Buddhist ceremony and even if I couldn't understand the Thai language and I am not a Buddhist, I felt very welcomed and sheltered and comfortable with their religion."*

It is generally accepted that international students coming from different countries have their own culture, they own unique identity and they own different way of life. Learning in an overseas environment is not only about concentrating on the course content, but it is also learning about the host culture and its identity. Therefore, implementing and initiating meaningful extra-curricular activities for exchange students helps to promote and strengthen cross-cultural understanding and communication whilst assisting adjustment into a new cultural context.

Implication and Recommendation

1. Implication

The results of this study are useful and valuable for any tertiary educational institution seeking to be involved with trans-cultural exchanges. The results can be used to design, facilitate, and initiate extra-curricular activities for international students during their residency and study in Thailand. Practically, activities should expose international students to Thai culture, society and the people's way of life in rural areas.

2. Recommendation

Firstly, conducting pre-and-post questionnaires or other research instruments to collect data from exchange students before and after their participation in activities might be valuable to explore the changes in students' perceptions towards Thai culture, society and people's way of life as a result of their exposure. Secondly, future research might utilize a larger sample size of participants, and include exchange students from various nationalities, when drawing any conclusion and generalizations in this field of study.

Acknowledgements

This study is part of the "Dek Ram Inter...Paan-Din Project" or Building Mud Brick House Project at Plekwiwek Dhamma Center, Wiang Haeng District, Chiang Mai Province which was supported by the Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University, during 28 April-2 May 2015. Sincere appreciation is extended to Mr. Bundasak Phakoktom and Ms. Phatchara Keanphaungfor their help and support throughout the study. Additionally, I would like to thank nine German exchange students, Mr. Laurie Maund, Phra Dr. Thanee Jongjen, the abbot, and the monks and novices at Plekwiwek Dhamma Center. In addition, I would like to extend my appreciation to Professor Dr. Bob McClelland at Liverpool John Moores University, UK for introducing me the useful NVivo 10 version software for Qualitative Data Analysis (QDA). Moreover, I take this opportunity to express my gratitude to Prof. Dr. Steven R. McKee from SIU International University, Prof. Dr. Peter Williamson from Liverpool John Moores University, and Mr. Ian James Sanderson, a visiting lecturer and a postgraduate student at the Institute of International Studies, Ramkhamhaeng University (IIS-RU) for their constructive and insightful comments on research instruments and their time for editing and proofreading this manuscript.

References

Akhtar, M. 2012. **Acculturative stress and its association with academic stress and psychological well-being of international students**. Doctoral Thesis in Psychology, George-August-Universitä tGöttingen, Göttingen.

Berry, J. W. 2003. **Conceptual approaches to understanding acculturation**. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marín (Eds.), Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research. Washington, DC: American Psychological Association.

Berry, J. W., Poortinga, H. Y., Breugelmans, M. S., Chasiotis, A. and Sam, D. L. 2011. **Cross-cultural psychology**. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.

Carlson, J. A. 2010. **Avoiding traps in member checking**. The Qualitative Report. (online). Retrieved from: http://www.nova.edu/ssss/QR/QR15-5/carlson.pdf (July 10, 2015)

Ding, N. and Teo, A. 2013. Teachers perceptions of teaching cultural content is Islamic privates schools in five southern border provinces of Thailand. In **International Conference Proceedings on Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts**, pp. 263-276. Songkla: Prince of Songkla University.

Komin, S. 1990. **Psychology of the Thai People: Values and behavioral patterns**. Research Center. National Institute of Development Administration (NIDA), Bangkok.

Kusalasaya, K. 2006. **Buddhism in Thailand: Its Past and Its Present**. (online). Retrieved from: http://www.accesstoinsight.org/lib/authors/kusalasaya/wheel085.html (June 20, 2015)

Mahmood, H. 2014. **An Analysis of Acculturative Stress, Socio-cultural Adaptation, and Satisfaction among International Students at a Non-Metropolitan University**. Doctoral Thesis in Educational Leadership, Western Kentucky University, Kentucky.

Moran, P. R. 2001. **Teaching culture: Perspectives in practice**. Canada: Heinle & Heinle.

Oatey, S. H. 2012. **What is culture? A compilation of quotations**. (online). Retrieved from: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/al/globalpad/openhouse/interculturalskills/global_pad_-_what_is_culture.pdf (July 11, 2015)

Organista, P. B., Marín, G. and Chun, K. M. 2010. **The psychology of ethnic groups in the United States.** Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Otlu, F. N. 2010. **College adjustment of international students: The role of gender, acculturative stress, coping skills, cultural distance, and perceived social support**. Master Thesis in Educational Sciences, Middle East Technical University.

Prathoomthin, S. 2009. **Learners' perceptions of culture through movies**. (online). Retrieved from: http://e-flt.nus.edu.sg/v6sp12009/prathoomthin.pdf (June 19, 2015)

Theerakittikul, S. 2008. **Training and development using Buddhist Teachings and practices in Thai organizations**. Doctoral Thesis in Corporate and Executive Development, Northumbria University.

Zhang, Y. 2012. **An examination of acculturative stress, perceived social support and depression among Chinese international students**. Master Thesis in Child and Family Studies, Syracuse University, New York.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศ.ดร.กิตติชัย วัฒนานิกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.อำนวย ขนันไทย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.สายสมร ลำยอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.อาวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.วิบูลย์ รัตนาปนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรธน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.เพทาย พงษ์เพียจันทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ธวัชชัย รัตน์ชเลศ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.ธนะชัย พันธ์เกษมสุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.วรรณพร ทะพิงค์แก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พัชรินทร์ ระวียัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ธีรภัทร วรรณฤมล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.รวี ลงกานี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ชิตชล ผลารักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ยุวดี พีรพรพิศาล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ธนกร ช้างน้อย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.นงลักษณ์ เขียนงาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปรีชา เจ็งเจริญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.พนม กุณาวงค์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พิศิษฐ์ สิงห์ใจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พัชรา ตันติประภา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วสันต์ จอมภักดี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.คณิเทพ ปิตุภูมินาค	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ไพรัช ตระการศิรินนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วัชรพงษ์ ธัชยพงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.อดิศักดิ์ ธีรานุพัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.วรัทยา แจ้งกระจ่าง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.อรชร มณีสงฆ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.เดชา ทาปัญญา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.นัทมน คงเจริญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.มนทิพย์ ตั้งเอกจิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.สุวรรณา เลาหะวิสุทธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.เอกรัฐ บุญเชียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.นิวุฒิ หวังชัย	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.พหล ศักดิ์คะทัศน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.จักรภพ วงศ์ละคร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง	มหาวิทยาลัยบูรพา
รศ.ดร.มนตรี แย้มกสิกร	มหาวิทยาลัยบูรพา
รศ.ดร.โกสุม สายใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อ.ดร.กรรณิกา เจิมเทียนชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ทพ.ดร.สุรสิงห์ วิศรุตรัตน์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
ดร.นพ.ชูสิน สีลพัทธ์กุล	โรงพยาบาลสารภี
ผศ.ดร.บุลรัตน์ สิทธิพงศ์	โรงเรียนสิริมังคลานุสรณ์
อ.ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผศ.ดร.วรรณทนี สันติกุล	Hong Kong Polytech University
Professor Andreas Zins	Vienna University
ผศ.ดร.บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
รศ.เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
รศ.ดร.โกศล มีคุณ	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ผศ.ดร.วรรณา ศิลปอาชา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผศ.ร.ท.หญิง ดร.เกิดศิริ เจริญวิศาล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่
ผศ.ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.ไพบูลย์ ศรีชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.ดนุลดา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.พงษ์แก้ว อุดมสมุทรหิรัญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.ศรัณย์ นักรบ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ อริยะเครือ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร
รศ.ดร.รจนา ชื่นศิริกุลชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รศ.ดร.สุดารัตน์ สิทธิสมบัติ	มหาวิทยาลัยเนชั่น
อ.ดร.วารัชต์ มัธยมบุรุษ	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร.รัฐภูมิ พรหมณะ	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.สุกัญญา แช่มช้อย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.รณิดา ปิงเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รศ.ดร.วรรณวดี ม้าลำพอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.สนิท สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ศุภกฤษ เมธีโภคพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.พวงพยอม ชิดทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.กมลณัฏฐ์ พลวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จิติมา กตัญญู	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จตุพร เสถียรคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.กาญจน์ณภัทร ปัญญาโกญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปทมรัศมิ์ นาคนิษฐนนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ประวัติ พื้นผาสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สิทธิชัย สาเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคม

โดยมีเป้าหมายและขอบเขต (Aim and Scope) ที่รับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบทางด้านงานวิจัยที่บ่งชี้สภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ชุมชน และสังคม เป็นงานวิจัยที่มีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับของสังคม และงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หรือสามารถคาดการณ์ ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นให้ยั่งยืน

รูปแบบของวารสาร

- กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม
- บทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 2 ท่าน

รูปแบบการเขียนบทความ/บทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลง “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2556-มีนาคม พ.ศ.2557 จะเป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคม โดยการกำหนดเป้าหมายและขอบเขต (Aims & Scope) ที่จะตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษา ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน โดยเนื้อหาของบทความควรจะนำเสนอให้เห็นถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- สภาพการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ในบทนำ ที่มาของปัญหา)
- การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย (มีผู้แต่งร่วมเป็นภาคเอกชนหรือตัวแทนชุมชน)
- กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (วิธีการทดลอง บทสรุปเชิงเสนอแนะ)
- ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น (ทฤษฎีและกรอบแนวคิด)
- การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว (ข้อเสนอแนะหลังบทสรุป)
- การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (เป็น Outcome ของงาน พิจารณาจากการนำไปใช้ประโยชน์ และ Citation)
- แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป (เป็น Outcome ของงาน พิจารณาจากการนำไปใช้ประโยชน์ และ Citation)

การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพิมพ์

1. ตัวอักษร : ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK โดยชื่อบทความใช้อักษรตัวหนา ขนาด 20 pt ชื่อผู้เขียนและหัวข้อหลักใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt และเนื้อเรื่องใช้อักษรตัวปกติ ขนาด 16 pt

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ : บนและซ้าย ขนาด 1.5 นิ้ว ล่างและขวา ขนาด 1 นิ้ว

3. ความยาวของเนื้อหา : ไม่เกิน 15 หน้า รวมตารางรูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย :

- ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้ตัวอักษรเอียง เช่น *Uglena acus*
- ชื่อเฉพาะให้ขึ้นต้นด้วยตัวใหญ่ทุกคำ เช่น Berdmann, Lemmermann
- ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกวงเล็บให้ใช้ตัวเล็ก เช่น random complete block design
- ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น (random complete block design, RCBD)

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. ชื่อเรื่อง (Title) : ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษเฉพาะตัวอักษรแรกของชื่อเรื่องเท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ (capital letter) นอกนั้นใช้ตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะ

2. ชื่อผู้วิจัย : เฉพาะผู้วิจัยหลักให้พิมพ์ด้วยตัวหนา โดยระบุสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานที่สังกัด และอีเมล

3. บทคัดย่อ (Abstract) : (ภาษาไทยก่อนและตามด้วยภาษาอังกฤษ) เป็นการสรุปสาระสำคัญ ประเภทวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และสรุปผลการวิจัยที่กระชับและชัดเจน ระบุตัวเลขสถิติที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อๆ โดยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 และให้ระบุคำสำคัญ (keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อในแต่ละภาษา

4. บทนำ (Introduction) : ให้เขียนอธิบายปัญหา วัตถุประสงค์ และการตรวจสอบเอกสาร

5. ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) : อธิบายถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองและอธิบายวิธีการศึกษาทดลอง

6. ผลการวิจัย (Results) : การเขียนเสนอผลการศึกษาควรกระชับและแสดงการวิจัยถึงผลที่ชัดเจน หากมีตาราง กราฟ หรือรูปภาพ ให้มีเนื้อหาหรือวิธีการอธิบายประกอบ

7. การอภิปรายผล (Discussions) : การเขียนอภิปรายผลการศึกษา เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงตามวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุผลใด เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานและสรุปให้เข้าใจง่ายที่สุด

8. บทสรุปหรือข้อเสนอแนะ (Conclusion or Suggestions) : ให้เขียนสรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเน้นถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งในสาระสำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

9. กิตติกรรมประกาศ หรือคำขอบคุณ (Acknowledgement) : อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ โดยเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมในงานวิจัย

รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิง

การอ้างอิงแบบแทรกปนไปกับเนื้อหา : เนื้อหาบทความใช้ระบบการอ้างอิงแบบนามปี (ชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) ตัวอย่างเช่น ....ลมุล รัตตากร (2529) ได้กำหนดคุณสมบัติของ.....

เอกสารอ้างอิง : การเขียนเอกสารอ้างอิงให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยเรียงลำดับแบบพจนานุกรม และให้เรียงภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ มีรูปแบบการเขียน ดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. **ชื่อหนังสือ.** ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สีลาภรณ์ บัวสาย. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

Courtney, T. K. 1965. **Physical Fitness and Dynamic Health.** New York: McGrew-Hill Inc.

2. วารสาร

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. **ชื่อวารสาร** (ชื่อเต็มหรือย่อก็ได้). ปีที่ (ฉบับที่): เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าสิ้นสุด.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2531. การปฏิรูปหลักสูตรมหาวิทยาลัยในประเทศที่กำลังพัฒนา. **อุดมศึกษา.** 13 (34): 14-20.

Elmastas, M., O. lsildak, I. Turkekal and N. Temar. 2007. Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds inwild edible mashroom. **Food Composition and analysis.** 20: 337-345

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. **ชื่อวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ.** ระดับวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ คณะ สถาบันการศึกษา.

ยุรีพรรณ แสนใจยา. 2545. **แนวทางการพัฒนาไร่ชาสุวิทุห์ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

4. เอกสารวิชาการอื่นๆ

ชื่อ สกุล ผู้เขียนหรือหน่วยงาน. ปีที่พิมพ์. **ชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ.** ประเภทของเอกสาร. สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดพิมพ์. สถานที่พิมพ์.

คณะกรรมการอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. 2549. **คู่มือคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.** สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร.

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ สกุล. ปีที่พิมพ์. **ชื่อเรื่อง.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: ชื่อ website (วัน เดือน ปี ที่สืบค้นข้อมูล)

วิจารย์ พานิช. 2554. **วิชาการรับใช้สังคม.** (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.gotoknow.org/posts/440436 (27 เมษายน 2556)

การส่งต้นฉบับ

1. ผู้ส่งบทความจะต้องทำหนังสือนำส่ง พร้อมทั้งระบุชื่อ-สกุล หมายเลขโทรศัพท์ และอีเมล โดยทางกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่จะติดต่อกลับไป เพื่อแจ้งผลการพิจารณา

2. จัดส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร จำนวน 3 ชุด พร้อมแผ่น CD บันทึกข้อมูล ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่

กองบรรณาธิการ “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่”
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
เลขที่ 202 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
หรือเว็บไซต์ http://www.research.cmru.ac.th

การประเมินบทความต้นฉบับ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาจะเป็นผู้สรรหา เพื่อรับการประเมิน กรณีมีการแก้ไขสถาบันวิจัยและพัฒนาจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เนื้อหาบทความที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์
3. ในกรณีเป็นบทความที่ส่งมาจากบุคคลภายนอก จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมิน และกลั่นกรองบทความ จำนวน 3,000 บาท

CHIANG MAI

RAJABHAT

UNIVERSITY

CMRU

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาคารราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 14
202 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
โทรศัพท์ 0-5388-5959 โทรสาร 0-5388-5950
E-mail: research_cmru@hotmail.com